

5 andulhoo JhaosjuuS

น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายความอาลัย
ข้าพระพุทธเจ้า
สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

น้ำตาไทยไหลหลังท่วมท้นทุกโลก
พสุธาที่ร่ำไห้ไหวแผ่นดิน
ไอ้พระทูลกระหม่อมแก้วนิราศลับ
ยิ่งกว่าเดือนดาวจางแสงยามทิวา
นับแต่นี้เหลือเพียงรอยพระบาทยังจารึก
ทุกซอกทุกซอมนั้น...กว่ากับกัลป์

วิปโยคโศกอาดูรดังสูญสิ้น
ฝนหลังรินพร่างสายอาลัยลา
ยิ่งกว่าแสงอัจกลับดับเคหา
ยิ่งกว่าสุริยจรจากหล้าฟ้าจาบัลย์
ตรึงผนังกลางใจไทยให้โศกคัลย์
ทุกคืนวันปวงข้าบาทแทบขาดใจ...

น้อมบังคม... แด่พระเจ้าเสด็จเสวยสวรรค

- 04 ร ผู้ทรงเป็นที่รักของปวงราษฎร์
18 ภูมิพล พลับพลาแผ่นดิน
28 เสด็จผ่านพิกพโอรุรย
32 คู่ขวัญแห่งแผ่นดิน
40 ราชากิเชกสมรส ชาวประชาสุขใจ
64 เราชะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม
66 พระราชาผู้ทรงธรรม
72 ที่ขอข้าพเจ้าในโลกนี้คือการได้อยู่ท่ามกลางประชาชนของข้าพเจ้านั้นคือคนไทยทั้งปวง
88 โมตรีต่างประเทศแน่นแฟ้น ประกาศพระเกียรติเกริกไกร
124 อัครศิลปินผู้ทรงวานเพื่อแผ่นดิน
156 พระราชพิธีเฉลิมพระเกียรติ การครองราชย์ตลอดรัชสมัยรัชกาลที่ 9
168 เรื่องเล่าถึงในหลวงรัชกาลที่ 9
184 โต๊ะรี 3 สถานที่ตามรอยแห่งความสุขในต่างแดน "ในหลวงรัชกาลที่ 9"
190 บันทึกหน้าสุดท้าย
198 ร้าให้ทั้งแผ่นดิน พสกนิกรไทยร่นน้อมอาลัย
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
216 ถ้อยถวายความอาลัยพระมหากษัตริย์ในหัวใจ

ขอมองมีความเพียรที่บริสุทธิ์ ปัญญาที่เฉียบแหลม กำลังกายที่สมบูรณ์

พระพรจากพระราชินีพอน์ “พระมหาชนก”
ที่พระราชทานแก่คนไทยทุกคนเพื่อเป็นสิริมงคลและใช้ในการดำเนินชีวิต

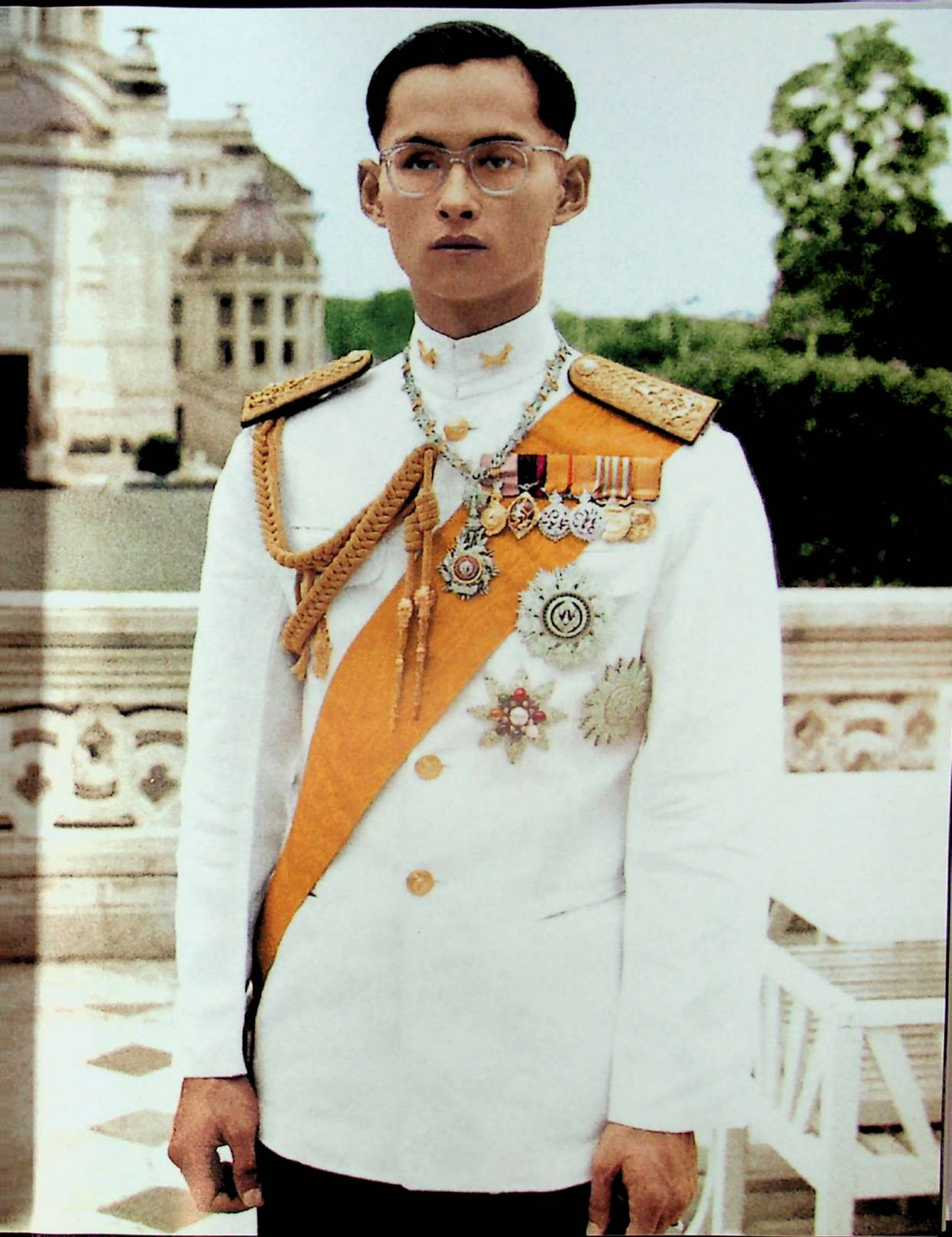

ဂုဏိပဒ
ပလံာ်ပဝဲ
ပဲာ်ပဲာ်

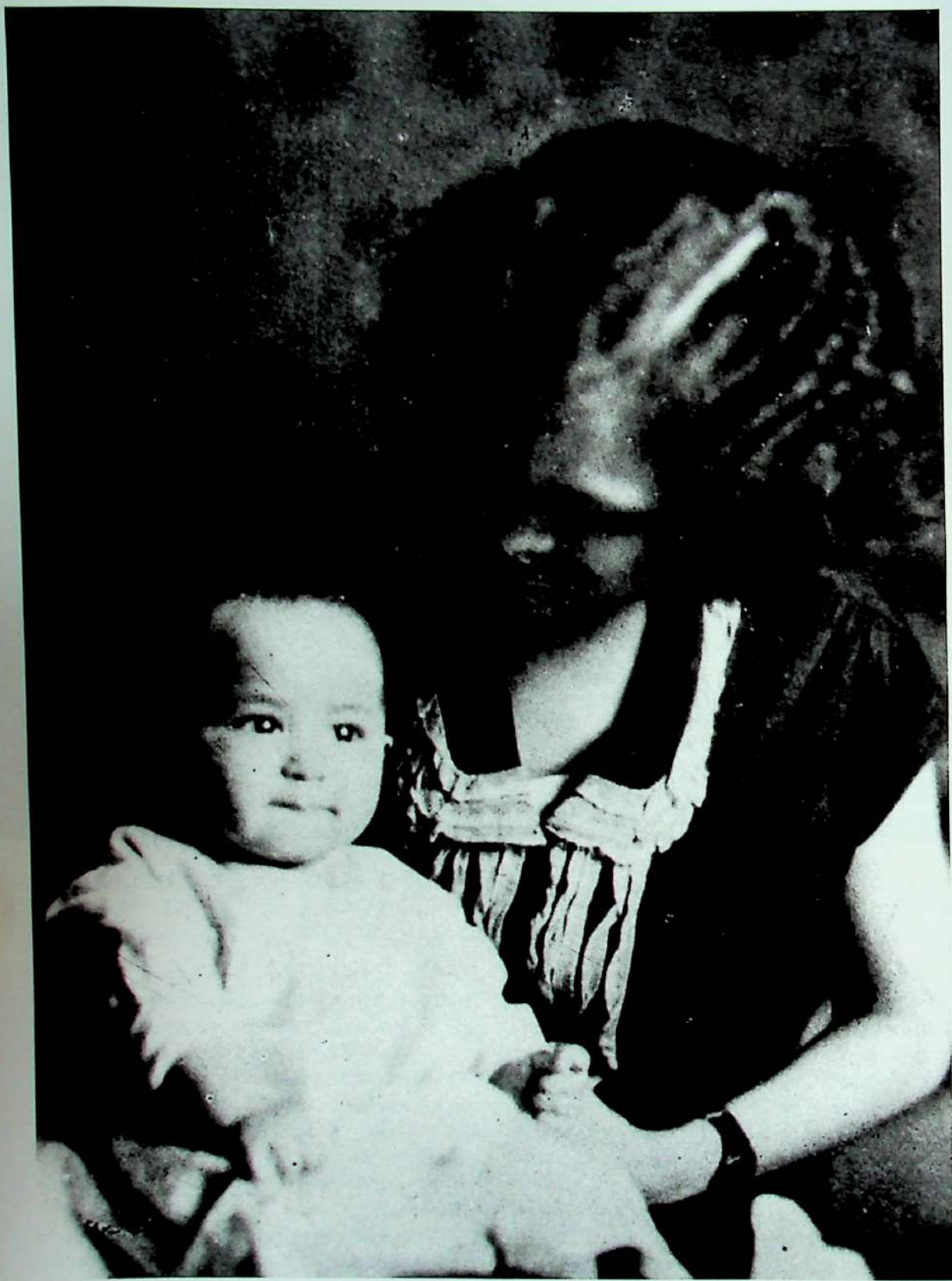
อันว่าพระปรมาภิไธย “ภูมิพล” ที่ลับเกล้ารัชกาลที่ 7 โปรดเกล้าฯพระราชทาน ที่แปลความหมายได้ว่า “กำลังของแผ่นดิน” นั้น ตลอดพระชนม์ชีพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงทำให้พสกนิกรแจ่มกระจ่างยิ่งนักแล้วว่า เราโชคดีเหลือเกินที่ได้อยู่บนแผ่นดินที่มีผู้ครองทุกแห่งกำลังเพื่อประชาชนในแผ่นดินของพระองค์อย่างแท้จริง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 2 และลำดับที่ 3 ในพระราชโอรสและพระราชธิดาของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันจันทร์ ขึ้น 12 ค่ำ เดือนอ้าย ตรงกับวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2470 เวลา 8.45 น. (ตรงกับเวลาในประเทศไทย 20.45 น.) ณ โรงพยาบาลเมานต์ออเบิร์น เมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา เนื่องด้วย ณ ตอนนั้น สมเด็จพระบรมราชชนกกำลังทรงศึกษาวิชาแพทย์อยู่ ณ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

เมื่อแรกเสด็จพระราชสมภพนั้น ทรงดำรงพระฐานันดรศักดิ์เป็น พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า มีพระบรมเชษฐาชื่อ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ 8 ซึ่งเสด็จพระราชสมภพก่อน 2 ปี คือวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2468 ณ เมือง

ไฮเดลเบิร์ก ประเทศเยอรมนี ส่วนพระเชษฐภคินี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประสูติเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2466 ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ต่อมาในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2471 มีพระชนมพรรษาครบ 1 พรรษา ได้ตามเสด็จสมเด็จพระบรมราชชนกซึ่งทรงสำเร็จการศึกษาปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยม และสมเด็จพระบรมราชชนนีกลับประเทศไทย โดยประทับ ณ วังสระปทุม พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานพระปรมาภิไธยให้ว่า “ภูมิพลอดุลยเดช” มีความหมายว่า “พลังของแผ่นดิน เป็นอำนาจที่หาได้เปรียบมิได้”

ห้วงเวลานั้น สมเด็จพระบรมราชชนกทรงตั้งพระทัยจะประทับในเมืองไทยเป็นการถาวร และมีพระราชประสงค์จะทรงปฏิบัติหน้าที่

แพทย์ประจำบ้าน แต่ติดด้วยพระฐานันดรศักดิ์และพระราชประเพณี ทำให้ไม่สามารถทรงงานได้ตามพระราชประสงค์ แต่ก็เสด็จไปทรงช่วยงานโรงพยาบาลอยู่เนือง ๆ จนถึงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2472 ทรงเริ่มประชวรด้วยโรคพระวัชกะพิการ และสวรรคตเมื่อวันที่ 24 กันยายน ในปีเดียวกัน ขณะพระชนมายุได้ 37 พรรษาเศษ

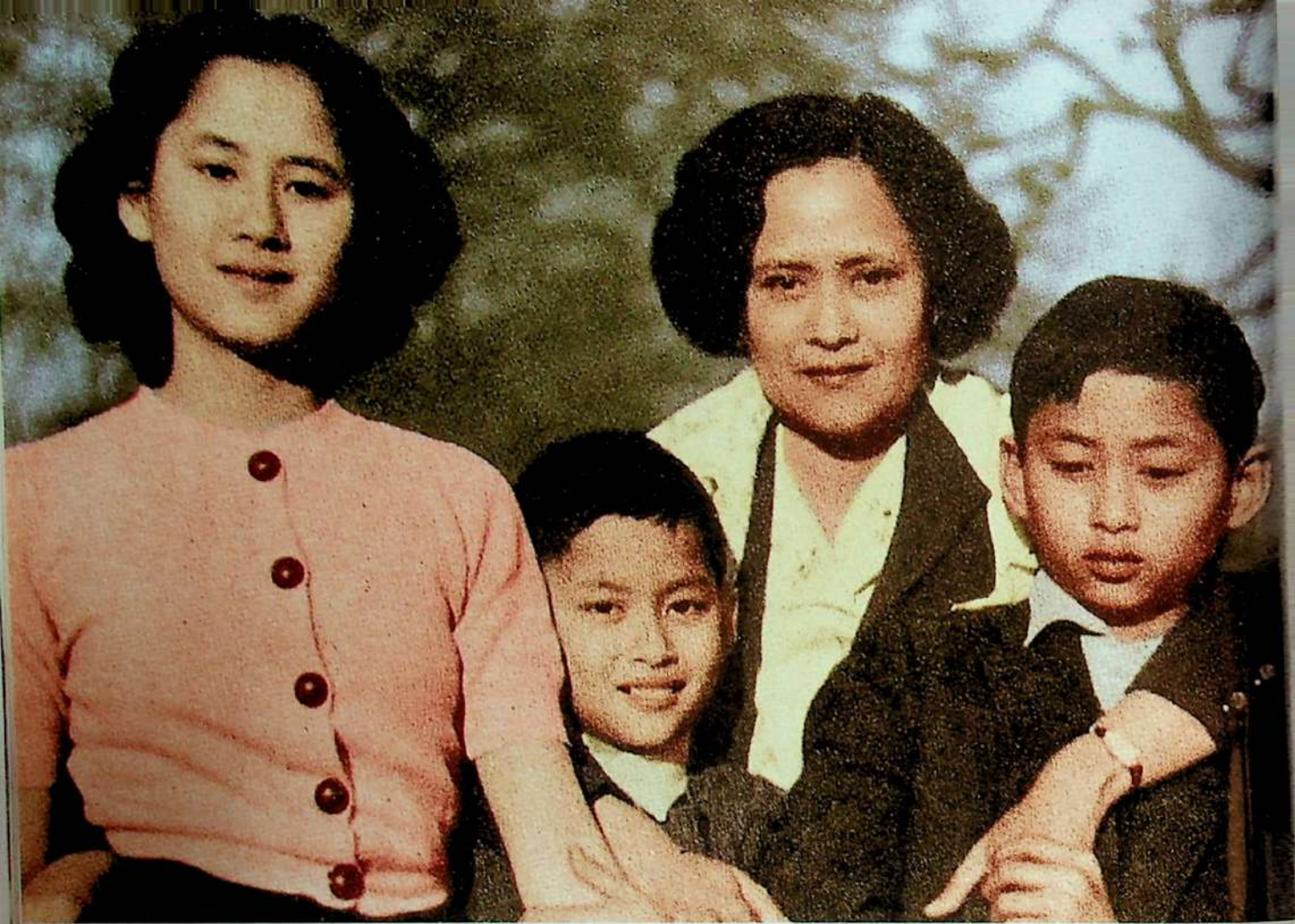
เมื่อสมเด็จพระบรมราชชนกสวรรคต สมเด็จพระบรมราชชนนีหรือหม่อมสังวาลย์ มหิดล ณ อยุธยา ในขณะนั้นเพิ่งมีพระชนมายุเพียง 29 พรรษา จึงต้องรับพระราชภาระเลี้ยงดูพระราชโอรสพระราชธิดา ทั้งสามพระองค์ที่ยังทรงพระเยาว์มากเพียงลำพัง โดยมีพระพี่เลี้ยงเนื่อง จินตดุล พระสหายเก่าแก่ครั้งที่ยังทรงเรียนอยู่ที่โรงเรียนพยาบาลศิริราช คอยเป็นกำลังสำคัญ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงอภิบาลพระราชโอรสพระราชธิดาให้เจริญวัยและมีพระปรีชาตามควรแก่ธรรมชาติของเด็ก ทรงอบรมพระจริยาให้งดงามตามชนประเพณีไทย แต่ที่ทรงเน้นมากคือ ด้านจริยธรรม ทรงถ่ายทอดความมีระเบียบวินัยและเมตตากรุณาอันเป็น

พระอุปนิสัยที่เด่นชัดของพระองค์เองสู่พระราชโอรสพระราชธิดา ซึ่งปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรในวารสาร "องค์ด" ฉบับเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2490 ว่า

"ต้นไม้มีต้นคล้าย ๆ คน ต้นบานชื่นนี้ฉันไม่ได้ปลูกด้วยเมล็ด แต่ไปซื้อต้นเล็ก ๆ ที่เขาเพาะแล้วมาปลูก แต่มันก็งามและแข็งแรงดี เพราะอะไรหรือ เพราะคนที่เขาขายนั้นเขารู้จักเลือกเมล็ดที่ดี และดินที่เขาใช้เพาะก็ดีด้วย นอกจากนั้นเขายังรู้ว่าจะเพาะอย่างไรซึ่งฉันไม่สามารถทำได้เช่นเขา เมื่อฉันเอามาปลูก ฉันต้องดูแลใส่ปุ๋ยเสมอ เพราะดินที่นี่ไม่ดี ต้องคอยรดน้ำพรวนดินบ่อย ๆ ต้องเอาหญ้าและต้นไม้ที่ไม่ดีออก เด็ดดอกไม้ที่เสีย ๆทิ้ง คนเราก็เหมือนกัน ถ้ามีพันธุ์ดี เมื่อเป็นเด็ก ก็แข็งแรง ฉลาด เมื่อพ่อแม่คอยสั่งสอน เด็กเขาของ ที่เสียออก และหาปุ๋ยที่ดีใส่อยู่เสมอ เด็กคนนั้นจะเป็นคนที่เจริญและดีเหมือนกับต้นดอกบานชื่นเหล่านั้น"

หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งที่พระองค์ทรงใช้ในการอบรมพระราชโอรสพระราชธิดาคือ ทรงฝึกหัดให้ทำงานต่างๆ ด้วยพระองค์เอง

โปรดให้มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ เหมือนเด็กธรรมดาสามัญทั่วไป ด้วยทรงต้องการให้พระราชโอรสพระราชธิดามีความคิดความรู้สึกเป็น ปุถุชน ซึ่งสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ทรงพระนิพนธ์ไว้ในหนังสือ "แม่เล่าให้ฟัง" ความตอนหนึ่งว่า

"แม่บอกว่า เมื่อเด็กๆ เคยชอบเล่นน้ำเล่นไฟ แม่จึงจัดให้ลูกๆ มีน้ำเล่น โดยก่อบ่อเล็กให้และอนุญาตให้ก่อกองไฟเล่นด้วย สัปดาห์ละครึ่งก็จัด party (งาน) เด็กๆ โดยเชิญเด็กทั้งไทยทั้งฝรั่งมาที่วัง และให้ Mrs. Sutton ผู้มีความชำนาญในการจัดการละเล่นมาช่วยคุมอยู่ด้วย

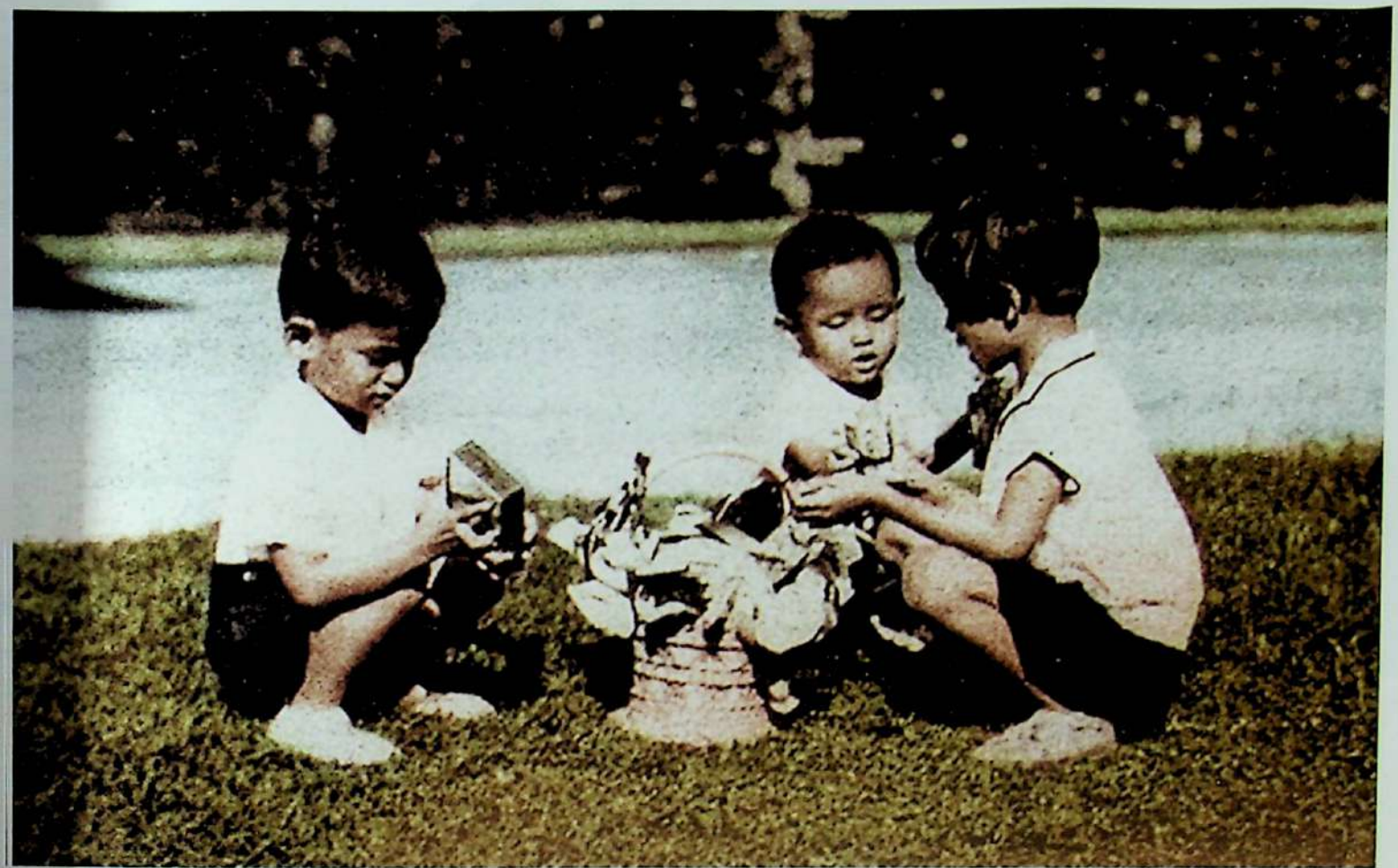
"เพราะแม่เรียนเรื่องอนามัยและ dietetic มา แม่จึงเลี้ยงลูกอย่างสะอาด ถูกอนามัย และระวังเรื่องอาหารมาก เรามีชีวิตอย่างสนุกสนาน แต่ก็มิระเบียบวินัยอย่างมีหลัก ไม่ใช่ระเบียบโบราณ หลังจากกลับจากโรงเรียนทุกเย็น เราต้องไปเฝ้าสมเด็จพระย่า (สมเด็จพระพันวัสสาฯ) เราไม่ได้เข้างานพระราชพิธีบ่อยนัก เมื่อไปก็มีป้าจุ่น (ม.จ.กุสุมาเกษมสันต์ พระธิดาในกรมหลวงพรหมวรานุรักษ์) ซึ่งเคยเป็นพระที่เลี้ยงของตุลกระหม่อมพ่อพาไป เราเป็นเจ้านายเล็กๆ ที่ไม่สู้เรียบร้อย (เวลานั้นเราเป็นพระองค์เจ้า) จึงถูกเรียกว่าเจ้านายบ้านนอก

"วันหนึ่งแม่พาทั้งสามคนไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า (รัชกาลที่ 7) เพื่อกราบพระบาทที่ได้ทรงพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานชื่อแก่ห้องคนเล็ก โดยปกติผู้ที่ได้รับพระราชทานนามจะทรงพระกรุณา

พระราชทานเสมอ ป.ร. ด้วย เมื่อพระราชทานเสมอแก่ห้องคนเล็กแล้วห้องชายคนโตเห็นเข้าก็พูดขึ้นมาทันที 'สวยดี มีอีกไหม' พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีได้แก้วและรับสั่งให้หยิบมาอีก 2 เสมอ เราก็เลยได้รับพระราชทานกันทุกคน"

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษาได้ 5 พรรษา ได้เสด็จเข้าศึกษาชั้นต้น ณ โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย กรุงเทพฯ จนถึง พ.ศ. 2476 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พาพระราชโอรสและพระราชธิดาเสด็จไปประทับ ณ เมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อพระอนามัยและการศึกษา เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล มีพระอนามัยไม่ค่อยแข็งแรงนัก

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนเมียร์มองด์ที่โลซาน ขณะมีพระชนมพรรษาได้ 6 พรรษาเศษ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ซึ่งทรงรักษาพระเนตรอยู่ที่ประเทศอังกฤษก็ทรงตัดสินพระราชหฤทัยประกาศสละราชสมบัติ ในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2477 แต่เพราะสิ้นเกล้า รัชกาลที่ 7 ไม่ทรงมีพระราชโอรสพระราชธิดาที่จะสืบราชบัลลังก์ รัฐบาลโดยพระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรี จึงได้กราบบังคมทูลขอกราบบังคมทูลเชิญพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล ซึ่ง

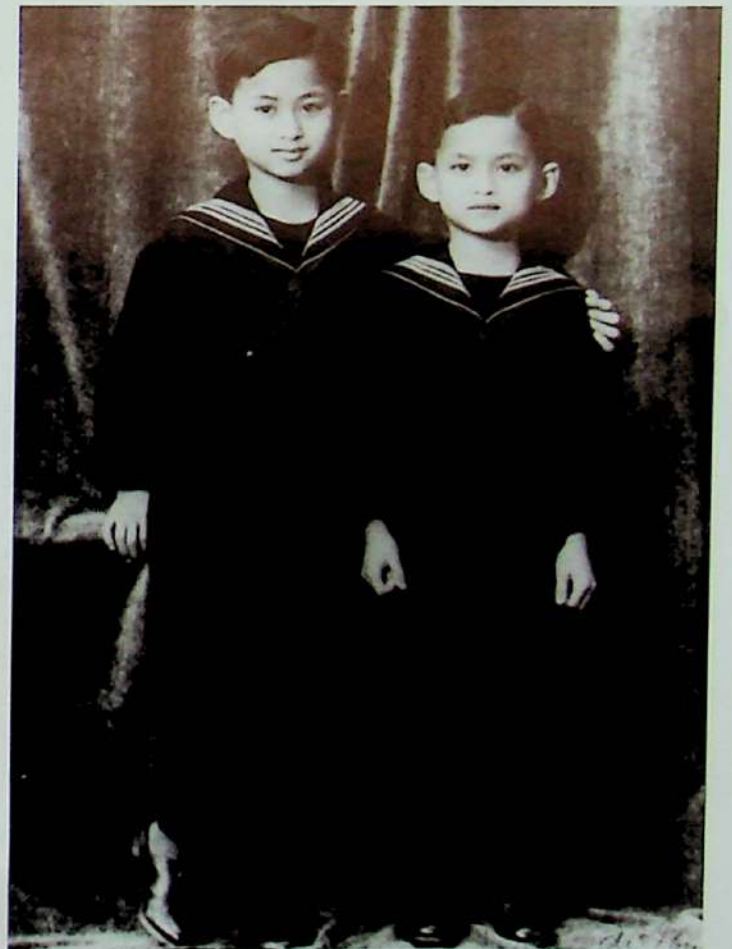

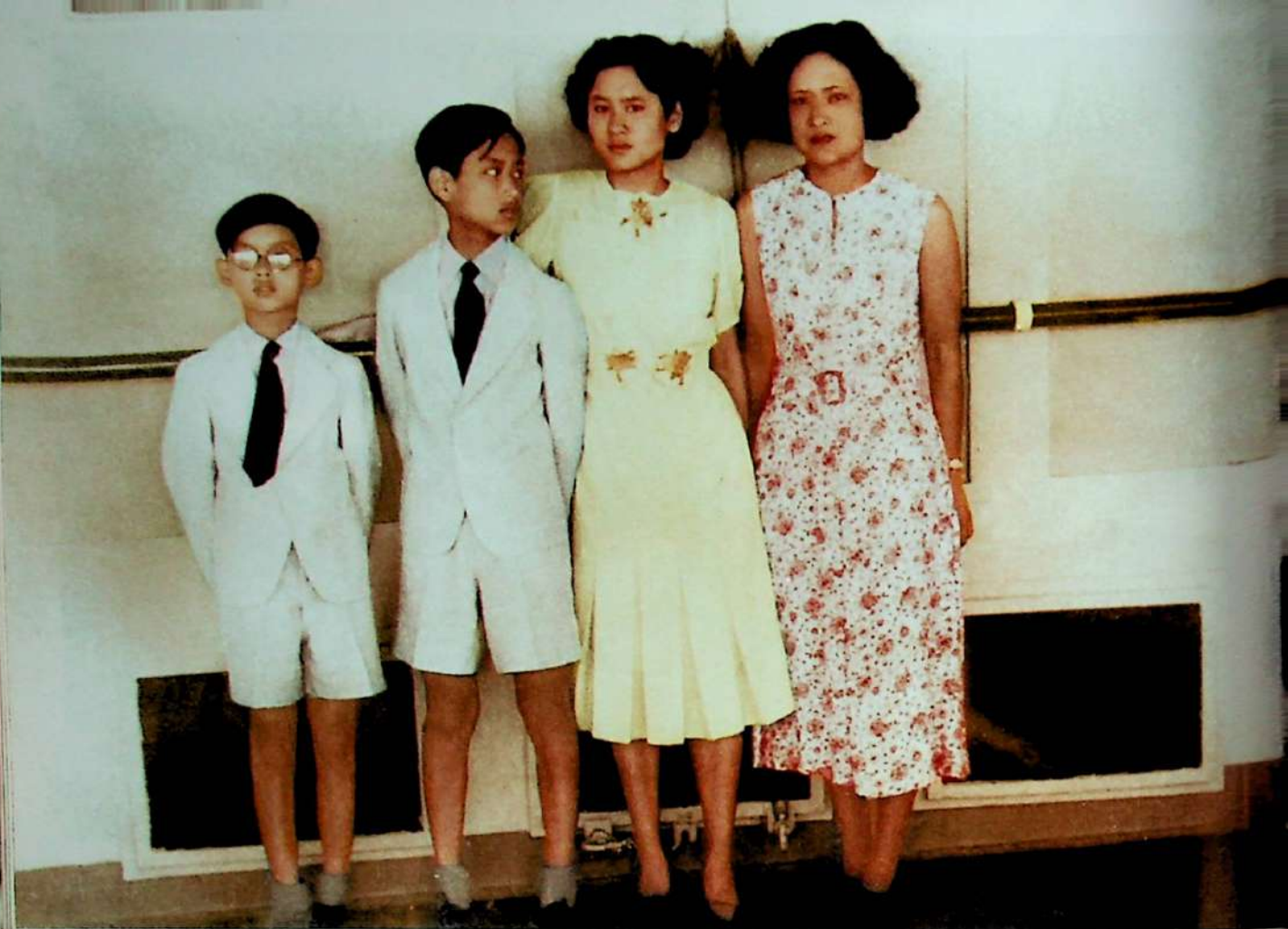
ขณะนั้นมีพระชนมพรรษาเพียง 8 พรรษาเศษ ขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ตามกฎหมายมณเฑียรบาลเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

แต่ถึงแม้พระราชโอรสจะทรงอยู่ในฐานะพระมหากษัตริย์แล้ว และรัฐบาลก็ได้แต่งตั้งราชเลขาธิการ ราชองครักษ์ไปประจำอยู่ที่โอรสันทว่าสมเด็จพระบรมราชชนนีก็ยังทรงตั้งพระราชหฤทัยแน่วแน่ที่จะทรงเลี้ยงพระราชโอรสและพระราชธิดาแบบสามัญชนเช่นที่เคย ทั้งนี้เพื่อมิให้ทรงหลงระเห็จไปกับลลาภยศสรรเสริญ

ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจึงทรงพระเจริญวัยดังเช่นเด็กชายสามัญชนรุ่นเดียวกัน บางครั้งทรงหารายได้ด้วยพระองค์เองโดยการเก็บผลไม้จากสวนใกล้ ๆ พระตำหนักที่ประทับ ทำให้ทรงเรียนรู้ว่า การสามารถหาเงินด้วยพระองค์เองนั้น เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจเพียงใด และสมเด็จพระบรมราชชนนีก็ทรงเน้นย้ำักเรื่องให้ทรงรู้จักประหยัดและรู้จักทำของใช้ด้วยพระองค์เอง หาใช้เที่ยวซื้อตามพระราชหฤทัยชอบไม่ ซึ่งเป็นที่มาให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเรียนรู้ที่จะนำสิ่งของเหลือใช้ภายในพระตำหนักที่ประทับมาประดิษฐ์เป็นของเล่น เช่นทรงนำไม้แฉวนเลื่อมมาสร้างเป็นรถไฟฟ้า โดยมอเตอร์ไฟฟ้าที่ทำให้รถไฟฟ้าแล่นก็ทรงประดิษฐ์เอง โดยเอาลวดทองแดงมาพันเข้าเป็นแกนกลางของเครื่องมอเตอร์

ครั้งหนึ่งพระองค์มีพระราชปรารถนาารถจักรยานมาก เพราะเพื่อนคนอื่น ๆ เขามีกัน เมื่อกราบทูลขอ สมเด็จพระบรมราชชนนีก็มีพระราชกระแสตอบว่า “ลูกอยากได้ก็ต้องเก็บค่าขนมไว้สิ หยอดกระปองวันละเหรียญ ได้มากค่อยเอาไปซื้อ”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เคยมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสเฉลิม พระชนมพรรษา ณ สวนอัมพร เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2523 ว่า

“เมื่อสมัยพระเยาว์นี้ สมเด็จพระศรีนครินทร์โปรดให้พระราชโอรสพระราชธิดา ทรงทำอะไรทุกอย่างด้วยพระหัตถ์ทั้งนั้น ตั้งแต่ทำสวน ตัดหญ้า เก็บแอมป์เปิด เพื่อไม่ให้มีการสูญเสียโดยเปล่าประโยชน์ และ สมเด็จพระศรีฯ ทรงสอนแม่กระทั่งข้าพเจ้าว่า ‘นำชายหน้า คนทั่วโลกเขาอดกันจะตาย ตายกันเป็นแถว เราทำข้าวข้างๆ’ นี้รู้สึกใกล้ 30 ปีแล้วที่ทรงสอนมา ก็ได้ดำเนินตามรอย พระราชดำริทุกประการ”

นอกจากนี้ สมเด็จพระบรมราชชนนี ยังทรงอบรมพระราชโอรสพระราชธิดาให้รู้จัก “การให้” โดยทรงตั้งกระป๋องออมสินเรียกว่า “กระป๋องคนจน” ซึ่งหากทั้งสามพระองค์ทรง นำเงินไปทำกิจกรรมแล้วมีกำไร จะต้องทรงถูก “เก็บภาษี” หยอดใส่กระป๋องนี้ 10 เปอร์เซ็นต์ ทุกสิ้นเดือนสมเด็จพระบรมราชชนนีจะเรียก

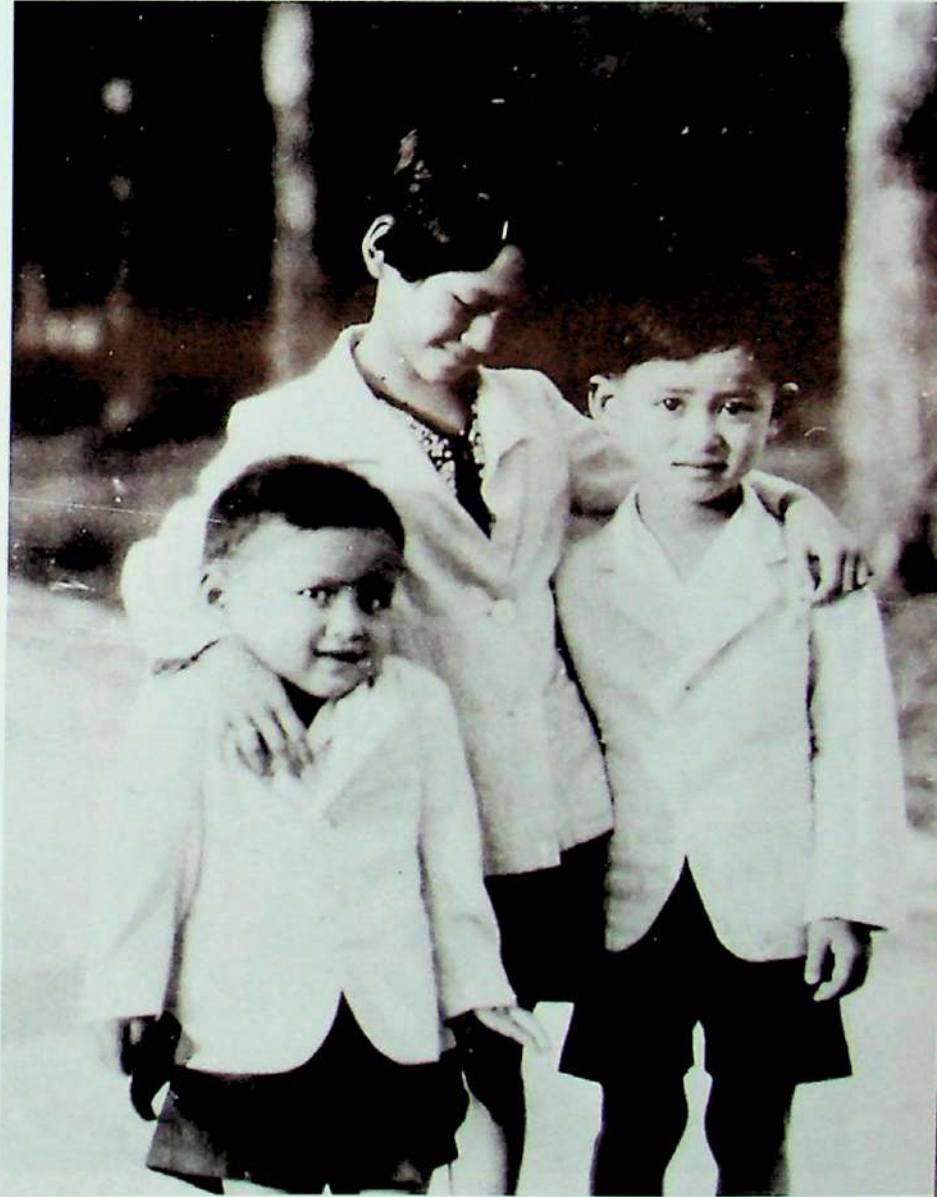
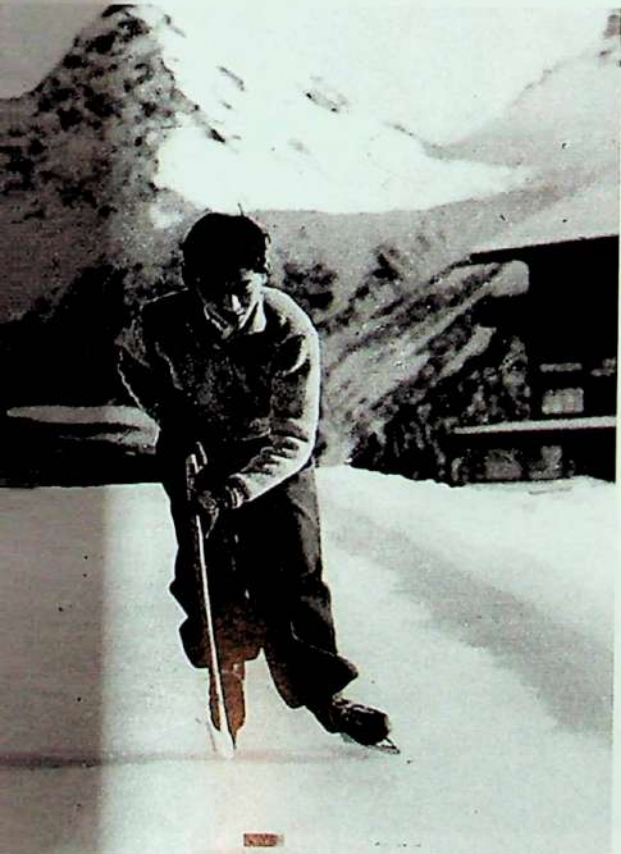
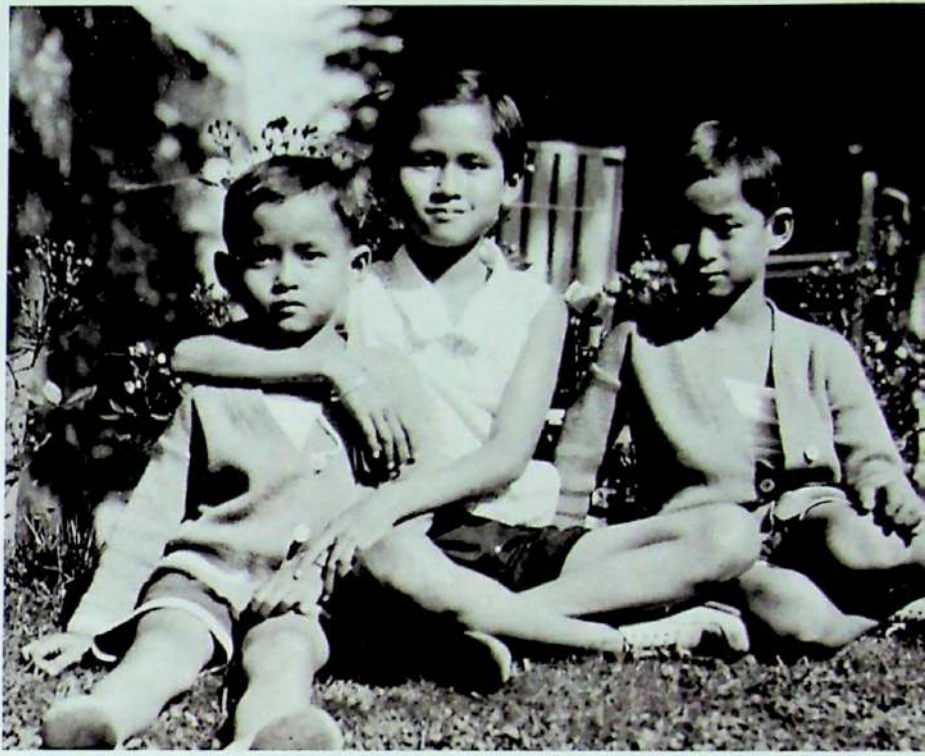
ประชุมเพื่อถามว่าจะเอาเงินในกระป๋องนี้ไป ทำอะไร เช่น มอบให้โรงเรียนคนตาบอด ให้ เด็กกำพร้า หรือทำกิจกรรมเพื่อคนยากจน สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงปฏิบัติทุกสิ่ง ทุกอย่างเป็นระเบียบ มีพระนิสัยยอดทน ประหยัด ทรงมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีเมตตาจิต เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีพระมรรยาทอ่อนโยนน่ารัก และทรงรักเมืองไทย เป็นอย่างยิ่ง สมัยยังมีพระชนม์ชีพก็ทรงปฏิบัติ พระราชกิจทุกอย่างเพื่อพัฒนาประเทศ หากทรง มีโอกาสพบนักเรียนไทยก็ทรงแสดงความห่วงใย และพระราชทานพระราชโอรสฯ ขอให้ทุกคน ช่วยกันทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญ พระนิสัย ต่างๆ เหล่านี้ สมเด็จพระบรมราชชนนีทรง ถ่ายทอดมาได้หมด และได้ทรงนำมาอบรม พระราชโอรสและพระราชธิดาอีกต่อหนึ่ง

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงเล่าถึงความรู้สึกนี้ว่า

“คล้ายกับเราได้รับการอบรมจากพ่อผ่าน ทางแม่ คือ กลับเมืองไทยต้องทำงาน ตั้งแต่ เด็กเคยได้ยินแม่รับสั่งเรื่องต้องทำงานเพื่อ

เมืองไทยอยู่ตลอดเวลา

ส่วนในเรื่องการศึกษานั้น หลังจากทรงจบชั้นประถม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมที่โรงเรียนเอกอล นูเวล เดอ ลา ซืออิส โรมองด์ เมืองแซลลี-ซูร์-โลซาน และโรงเรียนจิมนาส คลาสสิก คองโตนาล แห่งโลซาน ตามลำดับ โดยทรงเลือกเรียนสายศิลป์ ภาษาละตินและอังกฤษ ช่วงนี้เองที่พระองค์ทรงเริ่มใช้ฉลองพระเนตร ซึ่งมาจากว่าพระอาจารย์ประจำชั้นสังเกตเห็นว่าเวลาจะทรงลอกอะไรมากจากกระดาษดำต้องทรงลุกขึ้นบ่อย ๆ

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2481 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดลเสด็จนิวัตประเทศไทยครั้งแรกหลังจากเสด็จขึ้นครองราชสมบัติมีพระชนมพรรษาราว 13 พรรษา โดยมีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชตามเสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชชนนีและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ท่ามกลางความชื่นชมของพสกนิกรทั้งมวล โดยทุกพระองค์ประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ท่านผู้หญิงพัว อนุรักษราษฎร์เสวย ข้าหลวงในสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และรับราชการต่อมาเป็นนางสนองพระโอษฐ์ในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ให้สัมภาษณ์ไว้ในหนังสือ "ในหลวงของเรา" เมื่อ พ.ศ. 2519 ถึงการเสด็จนิวัตพระนครครั้งนั้นว่า

"สมเด็จพระอนุชาธิราชตามเสด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทุก ๆ แห่งที่เสด็จ เช่น เปิดงานรัฐธรรมนุญ ทรงซื้อรถไฟฟ้า หรือใครถวายที่ดินจำไม่ได้ แต่เป็นที่โปรดปรานมาก ทรงขับหัว ๆ ไปในบริเวณสวนจิตร เวลามีคนมาเฝ้าสมเด็จพระบรมราชชนนี ถ้าทรงรู้จักและคุ้นเคยจะทรงเรียกให้ขึ้นรถด้วย และทรงเก็บสตางค์เป็นราคา 5 สตางค์ จากประตูขึ้นใน แล้วนำมาส่งถึงตัวพระตำหนัก มีผู้ขึ้นหนึ่งแล้วไม่มีเศษสตางค์จึงถวายไป 10 สตางค์ แล้วไม่ยอมรับทอน ทั้งทูลว่าสตางค์ก่อนนั้นถวายเป็นรางวัล ท่านรีบหยิบเงินทอนประทานแล้วบรมผู้ขึ้นต่อไปว่า 5 สตางค์นี้ตั้งตัวได้ ผู้ถูกอบรมทูลถามว่า 'ตั้งตัวได้อย่างไร' ท่านทรงสอนว่า 'ให้ไปซื้อพันธุ์ถั่วมาปลูกขายแล้วจะมีเอง'"

ระหว่างที่ประทับในประเทศครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดลได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เเลื่อมพระราชอิสริยยศสมเด็จพระบรมราชชนนี ซึ่งขณะนั้นดำรงพระอิสริยยศเป็นพระราชชนนี ขึ้นเป็น **สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์** เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 พร้อมกันนี้ ก็ทรงสถาปนาพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากัลยาณิวัฒนา เป็นสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภูมิพลอดุลยเดช เป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช

ทว่าประชาชนไทยก็ได้ชื่นชมพระบารมีทุกพระองค์อยู่เพียง 2 เดือน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล พร้อมด้วยสมเด็จพระราชชนนี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ และสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอฯ ก็ได้เสด็จกลับไปทรงศึกษาต่อที่โลซาน กระทั่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล เจริญพระชนมพรรษาครบ 20 พรรษา ในปี พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นเวลาที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สงบลงอย่างเรียบร้อยแล้ว รัฐบาลไทยจึงกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินกลับเมืองไทยเพื่อสถิตเป็นมิ่งขวัญและเป็นกำลังใจของคนไทย

ยามที่ต้องผ่านความระทมทุกข์จากภัยสงครามระยะหนึ่ง

5 ธันวาคม พ.ศ. 2488 ท่ามกลางความเป็ดโสมนัสของพสกนิกรไทยทั้งประเทศ ด้วยว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเจริญพระชนม์เป็นหนุ่มน้อยที่มีพระรูปโฉมสง่างามยิ่งนัก ตลอดเส้นทางจากถนนราชดำเนินเข้าสู่พระบรมมหาราชวังซึ่งเป็นที่ประทับในวันนั้นล้วนครคร่ำไปด้วยผู้คนที่มาอวยรับเสด็จด้วยความจงรักภักดี

ภาพที่คุ้นตาของคนไทย ณ ห้วงเวลานั้นคือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดลและพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จฯ ไปทรงประกอบพระราชกรณียกิจตามที่ต่าง ๆ ข้างดงม ตรารตรีง แก่ทุกสายตาที่มาอวยรับชื่นชมพระบารมี

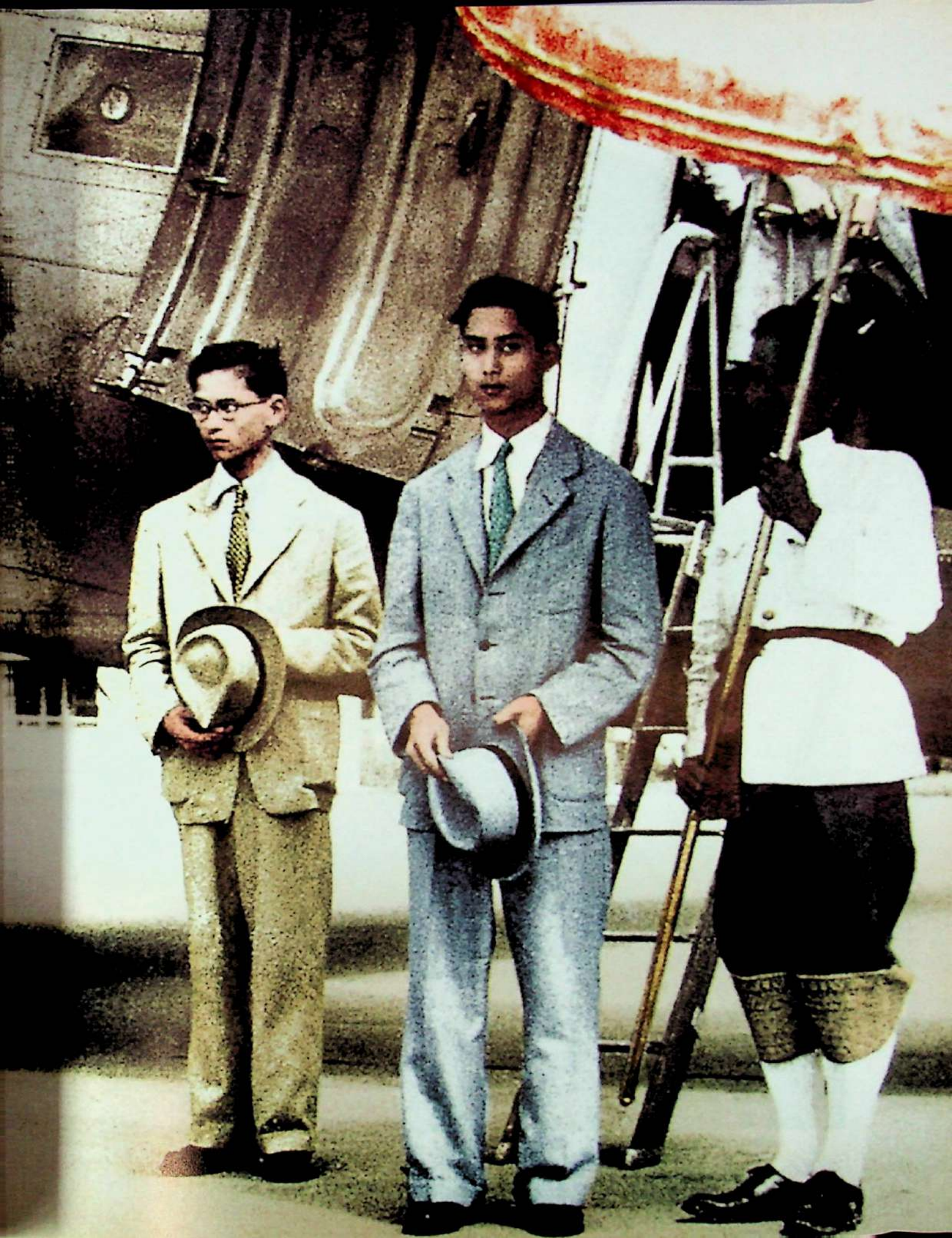
ทว่าเพียงแค่วันเดียวไม่ถึงปีในยามเช้าของวันอาทิตย์ที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 ก็เกิดข่าวที่สร้างความวิปโยคในหัวใจคนไทยแพร่กระจายออกมาว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดลสวรรคตโดยกะทันหัน

หนังสือพระนิพนธ์ "แม่แล้วไม่ฟัง" และ "เจ้านายเล็ก ๆ - ยุวกษัตริย์" ในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หนังสือ "ในหลวงของเรา" โดยคณิตา เลขาภุชงค์ อนุสาร อ.ส.ท. เดือนธันวาคม พ.ศ. 2530

ເສດຊີ
ຜ່ານພິກາພ
ໄອສຸຣຍ໌

นับตั้งแต่วันอาทิตย์ที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 หลังจากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลสวรรคตอย่างกะทันหัน ท่ามกลางความทุกข์โศกสลดทั้งแผ่นดิน รัฐสภาได้เปิดประชุมเป็นกรณีเร่งด่วนในช่วงค่ำคืนนั้น พร้อมกับปลงมติเห็นชอบตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์ใหม่

ขณะนั้นหลายฝ่ายต่างวิตกกังวลกันว่า สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี หรือสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ (พระอิสริยยศในเวลานั้น) อาจไม่ทรงยินยอม จนเมื่อเหล่าพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ ตลอดจนเจ้าข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในบ้านเมือง รวมถึงนายกรัฐมนตรี และคณะนายกรัฐมนตรี ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นผู้มีสิทธิ์ในราชบัลลังก์นั้น สมเด็จพระบรมราชชนนีจึงได้ตรัสถามพระราชโอรสต่อหน้าที่ประชุมทั้งหมดว่า "รับไหมลูก" เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีรับสั่งสั้น ๆ เพียงว่า "รับ" บรรดาผู้อยู่ในที่ประชุม ณ พระที่นั่งบรมพิมาน พระบรมมหาราชวัง จึงพร้อมใจกันคุกเข่าลงกราบถวายบังคม...

นับจากนาที่นั้น ประวัติศาสตร์ของยุวกษัตริย์พระองค์ที่สามแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และพระองค์ที่สองแห่งราชสกุล "มหิดล" ก็ได้เริ่มต้นขึ้น จากวันนั้นถึงวันนี้ พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ของชาติไทยและของโลก ทรงเป็นพระราชอาสู์ทรงเป็นที่รักและเทิดทูนของพสกนิกรมาอย่างยาวนานถึง 70 ปี

ย้อนกลับเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงตัดสินพระทัย "รับ" ราชสมบัติ หากความในพระทัยอันแท้จริงนั้น .. ในหนังสือ "ภ.ปร." ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าฯ ให้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อปี พ.ศ. 2511 ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

"...เดิมทีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระราชหฤทัยไว้ว่า พระองค์จะทรงครองราชสมบัติเพียงชั่วระยะเวลาจัดงานพระบรมศพ ให้งดงามสมพระเกียรติเท่านั้น เพราะพระชนมายุ 18 พรรษา ไม่ทำให้ทรงรู้สึกว่าจะมีกำลังพระทัยเป็นพระเจ้าแผ่นดินไปได้ตลอด"

"การสูญเสียสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชที่ทรงรักและใกล้ชิดสนิทสนมกันมาตลอดเวลากลับมาทันที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ไม่เคยเตรียมพระราชหฤทัยและกำลังพระราชวาทย์มาสำหรับรับหน้าที่นี้เลย..."

ในหนังสือ "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (ในหลวงของเรา)" ของจิราภา อ่อนเรือง นักหนังสือพิมพ์อาวุโสผู้ล่วงลับ กล่าวว่า แม้ในขณะนั้นพระเจ้าอยู่หัวจะทรงรับครองราชสมบัติแล้ว แต่ประชาชนก็ยังหวั่นวิตกไม่แน่ใจว่าพระองค์จะครองแผ่นดินไปได้โดยตลอดหรือไม่

ซึ่งในเรื่องนี้ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีนิวัต กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ได้ตรัสเล่าให้ฟังถึงมูลเหตุที่ทำให้พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงรับราชสมบัติว่า พระองค์ทรงเคยกราบทูลถามพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งก็ได้มีพระราชดำรัสตอบว่า

"เพราะฉันเป็นคนไทย ประชาชนเขาต้องการให้ฉันทำหน้าที่นี้"

แม้จะทรงเสียกำลังพระทัยอย่างมาก หากแต่ทรงตระหนักถึงพระราชภาระ ทำให้ทรงตัดสินพระทัยที่จะเสด็จพระราชดำเนินกลับไปทรงศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ให้สำเร็จ โดยขณะทรงเดินทางจากประเทศไทยไปศึกษาต่อที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ 16 - 23 สิงหาคม พ.ศ. 2489 พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บันทึกประจำวัน มีใจความตอนหนึ่งว่า

"...รถแล่นฝ่าฝูงคนไปได้อย่างช้าที่สุด ถึงวัดเบญจมบพิตร รถแล่นเร็วขึ้นได้บ้าง ตามทางที่ผ่านมาก ได้ยินเสียงใครคนหนึ่งร้องขึ้นมาดัง ๆ ว่า 'อย่าละทิ้งประชาชน' อยากจะร้องบอกเขาลงไปว่า ถ้าประชาชนไม่ทิ้ง ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะละทิ้งอย่างไรได้"

ที่เมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงเปลี่ยนแนวทางการศึกษาจากวิชาวิทยาศาสตร์ (วิศวกรรมศาสตร์) ที่โปรด มาเป็นวิชากฎหมาย คือนิติศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองที่พระองค์ต้องรับพระราชภาระในฐานะพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงศึกษาวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของชนชาติต่าง ๆ พร้อมกับทรงศึกษาวิชาการด้านอักษรศาสตร์จนทรงเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศหลายภาษา เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ละติน เป็นต้น ทรงพระปรีชาสามารถด้านอักษรศาสตร์เป็นอย่างดี

ครั้นถึงวันศุกร์ที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2490 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 20 พรรษาบริบูรณ์ ทรงบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทย คณะรัฐมนตรี และรัฐสภาได้มีมติให้นำความกราบบังคมทูล ผ่านทางคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งประกอบด้วย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร และพระยามานวราชเสวี กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จนิวัตประเทศไทย เพื่อประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอให้งดพระราชพิธีไว้ก่อน จนกว่าจะทรงสำเร็จการศึกษา

พระราชนิพนธ์ "เมื่อข้าพเจ้าจากสยามมาสู่สวิตเซอร์แลนด์" อนุสาร อ.ส.ท. พ.ศ. ๒๕๐๔

คุษวัณ

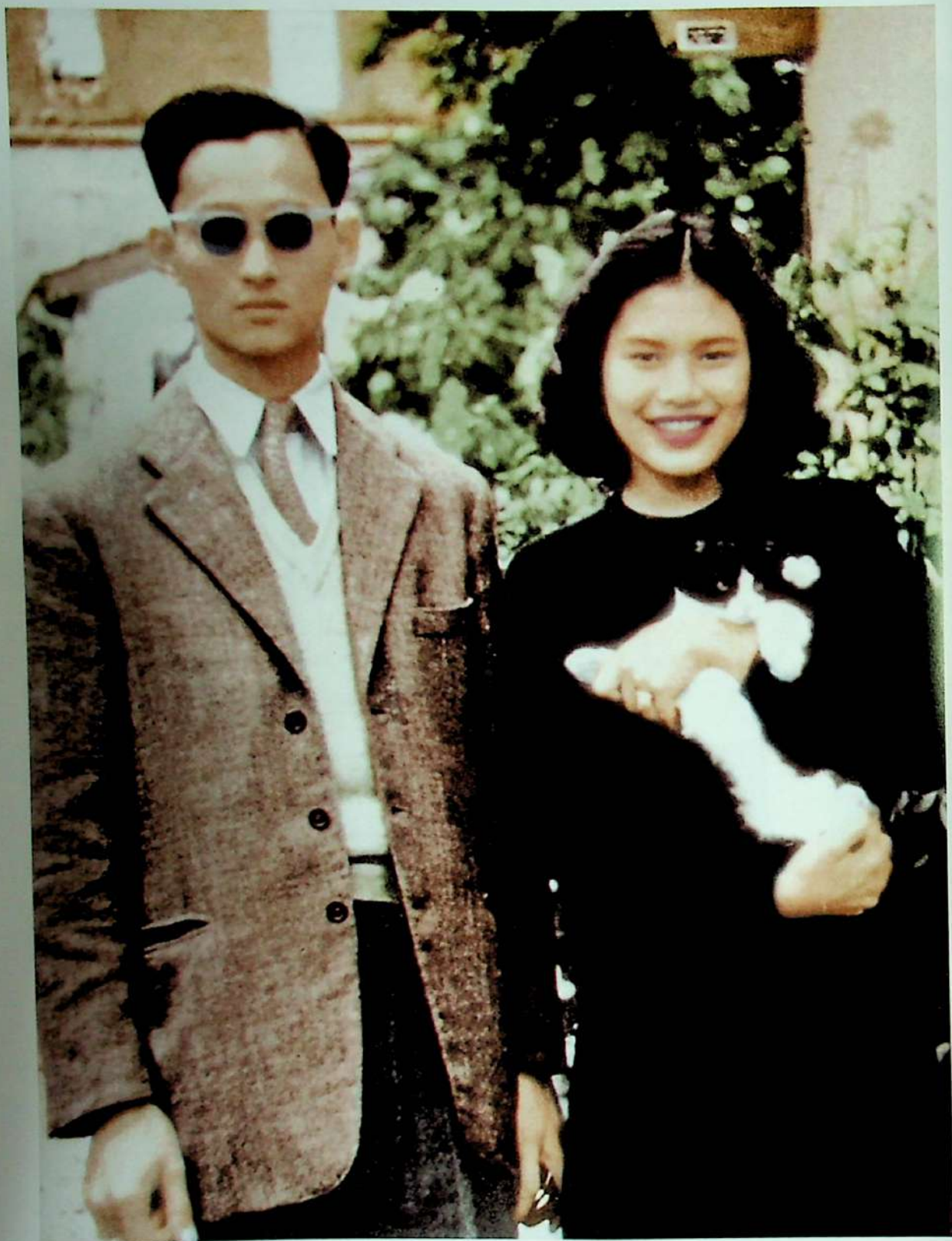
|| หัง

|| ผนนดิน

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบต่อจากสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 แล้ว พระองค์ได้เสด็จจากกลับไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อทรงศึกษาวิชาการสำหรับเตรียมรับพระราชภาระพระมหากษัตริย์อย่างเต็มพระองค์

ในเวลาต่อมาระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชยังประทับ ณ ต่างแดนนั้น พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่และพระราชวงศ์ทางประเทศไทยต่างมีความห่วงใย ประกอบกับเป็นพระราชประเพณีว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์ไทย จึงทรงมีความเห็นว่าการเสด็จไปทรงศึกษาที่ประเทศฝรั่งเศสด้วยพระองค์เอง และเป็นการบังเอิญที่ในขณะนั้น (พ.ศ. 2490) หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงเป็นเอกอัครราชทูตอยู่ ณ กรุงปารีส วันนั้น เป็นวันที่มีอากาศดีวันหนึ่งในกรุงปารีส เมื่อครอบครัวท่านทูตหม่อมเจ้านักขัตรมงคลทราบข่าวว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะเสด็จมาจากประเทศฝรั่งเศส หน้าที่ของท่านทูตจึงต้องนำขบวนรถมารับไปรับเสด็จ

อนึ่งการเลือกคู่แห่งเจ้านายชั้นสูงในยุคนั้น ส่วนมากมักมีผู้ใหญ่กำหนดชะตาชีวิตคู่ไว้ก่อน ยิ่งสำหรับผู้เป็นองค์รัชทายาท สตรีผู้ใดจะได้ดำรงตำแหน่งราชินีของประเทศ ย่อมอยู่ในสายตาของญาติผู้ใหญ่ที่จะแนะนำสอดส่องเสมอ

แต่สำหรับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระชะตาคงได้กำหนดไว้ก็อย่าง จึงคลพระทัยให้มีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จไปทรงซื้อรถที่ประเทศฝรั่งเศสด้วยพระองค์เอง และเป็นการบังเอิญที่ในขณะนั้น (พ.ศ. 2490) หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงเป็นเอกอัครราชทูตอยู่ ณ กรุงปารีส วันนั้น เป็นวันที่มีอากาศดีวันหนึ่งในกรุงปารีส เมื่อครอบครัวท่านทูตหม่อมเจ้านักขัตรมงคลทราบข่าวว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะเสด็จมาจากประเทศฝรั่งเศส หน้าที่ของท่านทูตจึงต้องนำขบวนรถมารับไปรับเสด็จ

จุดเริ่มแรกแห่งพระราชปฏิพัทธ์

ณ เมืองฟงแตนโบล ชานกรุงปารีส ทุกคนไปรอรับเสด็จอยู่ได้เงาไม้อันร่มรื่นของป่าโปร่งแห่งหนึ่ง บรรยากาศโดยรอบมีแต่ความ

สดชื่นแจ่มใส สำหรับชีวิตของท่านทูต ทั้งสองคนคือ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์และ หม่อมราชวงศ์บุษบา กิติยากร ครั้งนี้ คือการที่จะได้เข้าเฝ้าฯพระองค์อย่าง ใกล้ชิดเป็นครั้งแรก หม่อมราชวงศ์ สิริกิติ์นั้นแต่งกายด้วยชุดสูทสีเนื้อ แบบเรียบร้อย ผมนรวบเป็นเปียเดี่ยว ยาวถึงกลางหลัง แลดูอ่อนหวานน่ารัก

แล้วเวลาแห่งประวัติศาสตร์ ก็มาถึง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จมาประทับ เบื้องหน้าหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ นั้น เป็นครั้งแรกที่ทั้งสองพระองค์ทรงพบ พระพักตร์กัน ทว่าหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กลับมีสีหน้าที่ไม่ค่อยสบายนัก ซึ่ง กาลต่อมาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานสัมภาษณ์ แก่สำนักข่าวบีบีซีถึงสาเหตุแห่งความ บังคับว่า

“มันเป็นความเกลียดแต่แรกพบ ในฝ่ายข้าพเจ้า เพราะพระองค์ตรัสว่า จะเสด็จมาถึงในเวลาสี่โมงเย็น แต่กลับ เสด็จมาถึงในเวลาหนึ่งทุ่ม ทรงปล่อยให้ฉันยืนรออยู่ตรงนั้น และได้แต่ข้อม กอนสายบัว ข้อมแล้วข้อมอีก”

ณ เวลานั้นพระองค์ไม่ทรงทราบ ว่าสาเหตุที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จฯล่าช้าไปมาก เพราะพระราชพาหนะซึ่งอยู่ในสภาพ ค่อนข้างเก่าเกิดเครื่องเสียและน้ำมัน หมดพร้อมกัน จึงต้องใช้เวลาแก้ไข นานพอสมควรกว่าจะเสด็จมาได้ ทว่านั่นก็เป็นความทรงจำอันงดงามที่ ติดตรึงอยู่ในพระราชหฤทัยของทั้ง สองพระองค์ โดยพระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรง ลือสมเด็จพระบรมราชินีนาถอย่างซึ้งนั้

ถึงความหลังไว้ในบันทึกพร้อมภาพล้อนบนแผ่น Memo ที่พระราชทานแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถว่า

“เดินดูปิดดูเปิดหน้าอคอยตอนสายบัว” และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็กราบบังคมทูลตอบว่า

“หน้าอเพราะให้แต่ผู้ใหญ่ร่วมโต๊ะเสวย เด็กกลับไล่ให้ไปกินที่อื่น” เหตุที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กราบบังคมทูลเช่นนั้น เป็นเพราะว่าถึงแม้ว่าวันนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จะพระราชทานเลี้ยง แต่หลวงประเสริฐโมตรี (วงศ์ โชติกเสถียร) ท่านรองราชเลขาฯ ก็ยังเชิญแต่เฉพาะผู้ใหญ่เข้าร่วมโต๊ะเสวย ส่วนเด็กๆ ให้ไปรับประทานอาหารที่ร้านอีกแห่งหนึ่งชื่อ Golden Dragon ซึ่งต้องเสียเวลาเดินทางต่อไปอีก

ก่อนหน้าที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จะเสด็จมาจากกรุงปารีส สมเด็จพระบรมราชชนนีมีรับสั่งให้พระองค์เสด็จไปทอดพระเนตรธิดาของหม่อมเจ้านักขัตรมงคลด้วยว่าจะสวยน่ารักไหม เพราะหม่อมเจ้านักขัตรมงคลก็เป็นหลานแท้ ๆ ของสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และเป็นคนดี หม่อมหลวงบัวก็เป็นลูกเจ้าพระยาวงศานุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) ซึ่งก็เป็นคนดี ซื่อตรง และยังทรงก้ำกั้วว่า

“ถึงปารีสแล้วบอกแม่ด้วย” เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จถึงปารีสแล้ว ทรงโทรศัพท์ถึงสมเด็จพระบรมราชชนนี และสมเด็จพระบรมราชชนนีก็ไม่ทรงลืมหันที่จะตรัสถามถึง

ธิดาของหม่อมเจ้านักขัตรมงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทูลตอบทันทีว่า “เห็นแล้ว น่ารักมาก”

ประจักษ์ชัดในพระราชหฤทัย

ล่วงเลยจากเหตุการณ์ที่ทั้งสองพระองค์ทรงประสบพระพักตร์มาได้ไม่ถึงปี ครั้นคืนวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2491 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงประสบอุบัติเหตุรถยนต์พระที่นั่งชนกับรถบรรทุกที่ถนนในเมืองมอนเนย์ ใกล้ทะเลสาบเจนีวา ทรงได้รับบาดเจ็บที่พระเศียร พระพักตร์ และพระเนตรขวา ทรงเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลมอร์จส์ (Morges) เป็นลำดับแรก ซึ่ง ดร.มาเวียง เกรทซ์ ได้ถวายการรักษาอย่างดียิ่ง

ทางรัฐบาลไทยได้จัดคณะผู้แทนไปเฝ้าฯ และเยี่ยมพียงพระอาการ ประกอบด้วยพระยาปริยเวชชากร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นหัวหน้าคณะ หลวงเสรีเริงฤทธิ์ และหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ (พระฐานันดรในขณะนั้น) ตลอดจนสั่งให้เอกอัครราชทูตไทยประจำสวิตเซอร์แลนด์ถวายความสะดวกและการช่วยเหลือระหว่างทรงรับการรักษาพยาบาลอย่างใกล้ชิด

เมื่อทางครอบครัวหม่อมเจ้านักขัตรมงคลทราบข่าวทรงพระประชวร ทั้งตกใจและเป็นห่วง แต่ไม่กล้าพาครอบครัวเข้าเฝ้าฯ เยี่ยมที่ทรงคุ้นเคยแล้วก็ตาม จนได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมหลวงบัว ซึ่งอยู่ในกรุงลอนดอนพาธิดาทั้งสองเข้าเฝ้าฯ ส่วนที่ สุด ณ คลินิกเซซิล (Clinique Ce'Cile) สถานพยาบาลที่ประทับ

การที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าท่านที่สุด แท้จริงแล้วเป็นเพราะว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงทราบว่ามิดเดิ้ลแมนมาเฝ้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริเข้าเฝ้าเป็นการเฉพาะพิเศษ และทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า ทรงรักหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากรอย่างแน่นอน ด้วยพระราชเหตุผลว่า เมื่อทรงพินิจพระสติจากอุบัติเหตุครั้งแรกนั้น ทรงระลึกถึงบุคคลเพียงสองคนคือ สมเด็จพระบรมราชชนนี และหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ซึ่งแสดงถึงความจริงที่สถิตอยู่ในพระราชหฤทัย

สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงให้พระราชทานสัมภาษณ์แก่สำนักข่าวบีบีซีถึงเหตุการณ์ตอนนั้นว่า

“พระองค์ทรงหยิบบรูชของฉันทันออกมาจากกระเป๋า โดยที่ฉันทันไม่ทราบเลยว่าทรงมีรูปของฉันทันอยู่ และตรัสว่า ‘ช่วยไปตามเธอมา ฉันทัน...ฉันทันรักเธอ ช่วยไปตามเธอมา’ ”

ทรงหมั้นด้วยราชาฤกษ์

วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2492 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสเป็นการส่วนพระองค์เรื่องการที่จะทรงขอหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ และในวันรุ่งขึ้นซึ่งตรงกับวันที่ 19 กรกฎาคม เวลา 10.00 น. ณ โรงแรมวินด์เซอร์ กรุงลอนดอน สมเด็จพระบรมราชชนนีได้มีรับสั่งขอหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ต่อหม่อมเจ้านักขัตรมงคล ซึ่งหม่อมเกล้าฯ ถวายด้วยความโสมนัสยินดียิ่ง และ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงสวมพระชฎามงคล เป็นของหมั้นแต่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ พร้อมกับพระราชทานกระแสรูปพระราชดำรัสว่า

“สิ่งนี้เป็นของมีค่ายิ่งและเป็นของที่ระลึกด้วย”

เหตุที่มีพระราชดำรัสเช่นนั้นเพราะพระชฎามงคลนั้นเป็นองค์เดียวกับที่สมเด็จพระบรมราชชนกพระราชทานแต่สมเด็จพระบรมราชชนนี ซึ่งมีขนาดเล็กมากไม่ถึงสองกะรัต ต่อมาในคืนวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2492 มิงงานเลี้ยงรับรองและอาหารค่ำ ณ สถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุงลอนดอน ซึ่งเป็นวันฉลองวันเกิดครบ 17 ปีของหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศข่าวทรงหมั้นเป็นการเปิดเผยให้คนไทยได้ทราบถึงข่าวอันน่ายินดีอย่างเป็นทางการ หลังจากทีข่าวโสมนัสนี้รั่วลือกันมาระยะหนึ่ง ในคืนวันนั้น หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์สวมชุดสีฟ้าอ่อนงดงามอ่อนหวาน กระโปรงพลิ้ว เสื้อเป็นระบายน่ารัก กิริยาอันสุภาพอ่อนโยนเป็นที่จับตาผู้พบเห็นยิ่งนัก งานเลี้ยงไม่ใหญ่โตอะไร จัดเป็นโต๊ะอาหารเล็กๆ ไม่กี่โต๊ะ แต่เสียงเพลง “Sweet Sixteen” ที่บรรเลงคลอเบาๆ ช่วยสร้างบรรยากาศให้อบอวลด้วยความเบิกบานและความสุข หนังสือพิมพ์ *The Sunday Times* ฉบับวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2492 ได้ลงข่าวคำสัมภาษณ์หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์พระคู่หมั้นว่า

“ฉันทันยังเด็กและไม่เคยมีความรักมาก่อน จึงทำให้ฉันทันตื่นเต้นเหมือนกัน”

ราชา

ภิเชกสมรส

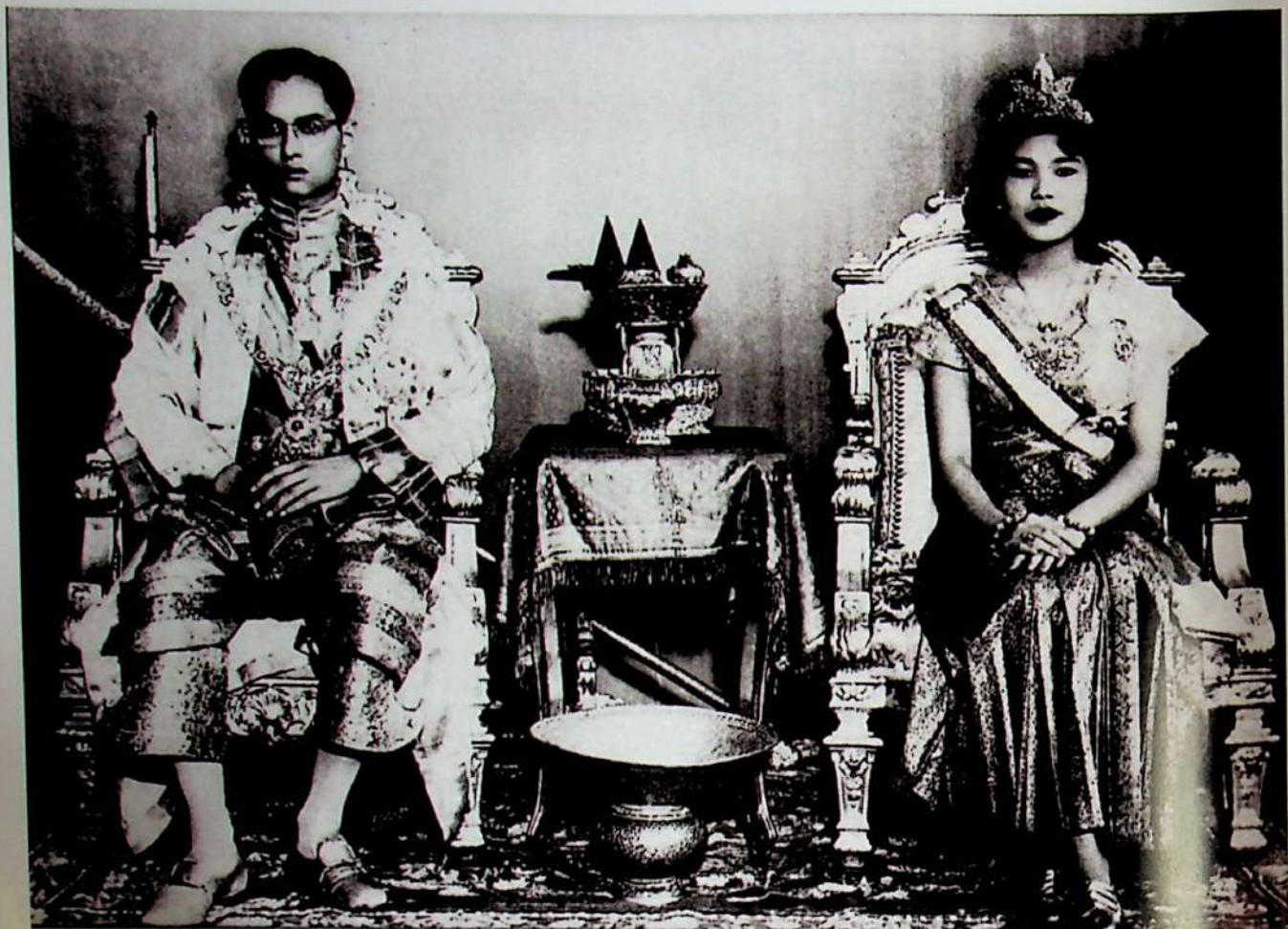
ชาวประชา

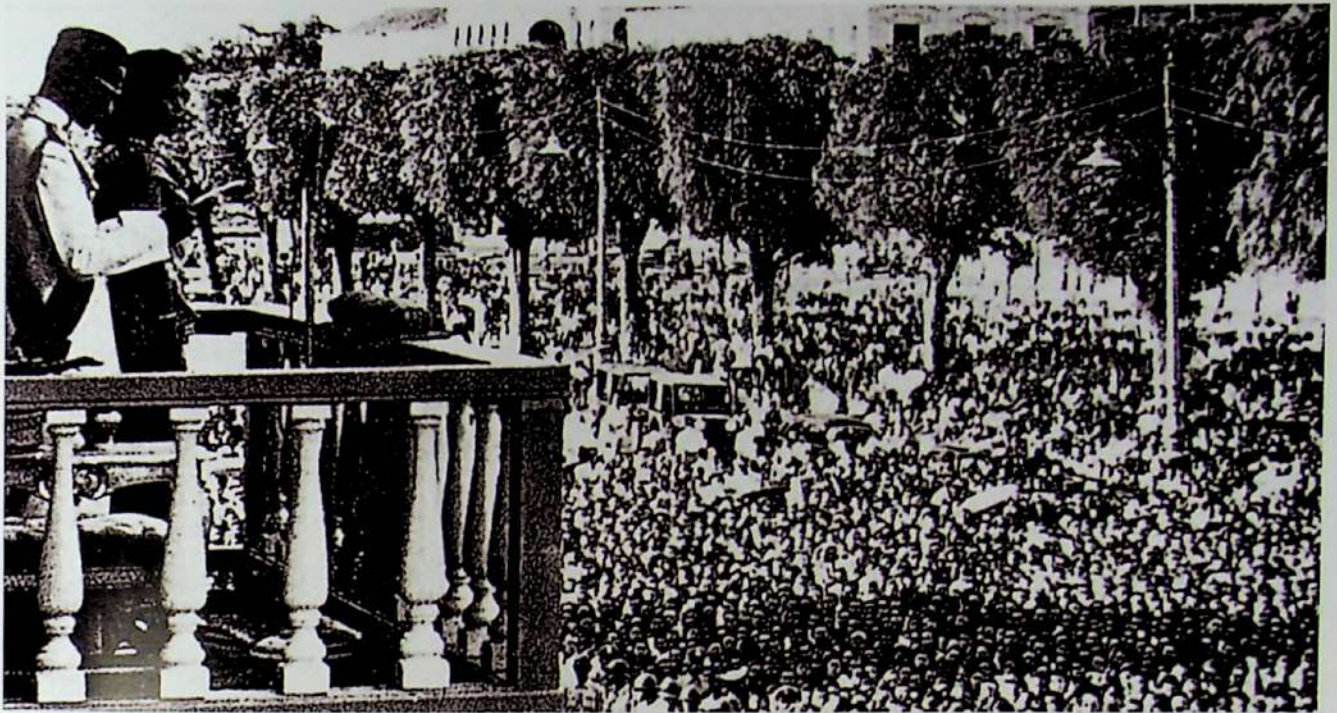
สุขใจ

วันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2493 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชประทับเรือพระที่นั่งซึ่งแล่นเดี่ยวเสด็จนิวัตสู่ประเทศไทย พร้อมด้วยหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร พระคู่หมั้น เมื่อเรือเทียบถึงหน้าป้อมพระจุลจอมเกล้า จังหวัดสมุทรปราการ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จขึ้นประทับเรือหลวงรัตนโกสินทร์ พร้อมด้วยพระคู่หมั้น เสด็จฯเข้าสู่พระนคร ตลอดสองฟากฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามีเรือน้อยใหญ่รอรอบล่าวรับเสด็จอย่างเนืองแน่น

เสียงแซ่ซ้องถวายพระพรชัยดังกึกก้องระคนกับเสียงหูดเรือยนต์กลไฟที่เปิดถวายค่านับตั้งไปทั่วท้องน้ำ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จขึ้นประทับบนทอบังคับการ ณ สะพานเดินเรือด้านกราบขวา ทรงโบกพระหัตถ์ทักทายพลนิกรด้วยสีพระพักตร์แจ่มใส โดยมีพระคู่หมั้นอยู่เคียงข้างตลอดเวลา จนถึงท่าราชวรดิฐในเวลา 14.30 น. ท่ามกลางเสียงสวดที่ยังถวายและเสียงไชโยถวายพระพรของประชาชน

จากนั้นเสด็จฯเข้าสู่พระบรมมหาราชวัง ทรงนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร แล้วเสด็จฯไปถวายราชสักการะพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบุรพการี ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท จากนั้นเสด็จฯไปประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต

ภายหลังจากเสร็จสิ้นพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร เมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2493 สำนักพระราชวังได้รับพระราชกระแสรับสั่งให้จัดเตรียมพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสขึ้น ระหว่างนั้นหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ทำหน้าก้อยกักรอครอบครัวที่พระตำหนักท่านพ่อที่วังเทเวศร์ ปากคลองผดุงกรุงเกษม ไม่โปรดที่จะไปงานไหนเป็นการเอิกเกริก และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชก็โปรดที่จะเสด็จฯมาในตอนเย็น เพื่อร่วมเสวยพระสุธารสากับพระคู่หมั้น ณ กลางสนามพระตำหนักเทเวศร์ ท่ามกลางความชื่นเย็นของสายลมจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่พัดโชยมาอย่างสม่ำเสมอ

พระบารมีกรีฑกาล

หมายกำหนดการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสกำหนดขึ้นในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2493 เริ่มต้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จฯมาประทับ ณ โถงพระตำหนักสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า วังสระปทุม โอกาสนั้น หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิติยากร ทรงพาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ซึ่งนั่งฝ้ายกทอง สวมเสื้อแขนยาวคอปิดสีงาช้าง ปักลายกระหนกด้วยดินทอง (ตัดเย็บโดยคุณเจริญ ผลาเวสุ) ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า (ฝ่ายใน) พร้อมด้วยเครื่องประดับเพชร ซึ่งล้วนเป็นของสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทั้งสิ้น

เวลา 9.30 น. พลเอก มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายพัน บุญปรีตยุษ นายอำเภอปทุมวัน ได้ดำเนินการจดทะเบียนสมรส โดยทูลเกล้าฯถวายสมุดทะเบียนสมรสแด่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ลงนาม จากนั้น หม่อมเจ้านักขัตรมงคลทรงลงพระนามและหม่อมหลวงบัวลงนามยินยอมให้บิดาซึ่งยังเป็นผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทำการสมรสได้ถูกต้องตามกฎหมาย เสร็จแล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้คณะสักขีพยานทรงลงพระนามและลงนามด้วย หลังจากเสร็จการพระราชพิธีในส่วนนี้เรียบร้อยแล้วเมื่อถึงเวลาพระฤกษ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทรทรงนำเสด็จขึ้นเฝ้าสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ณ พระตำหนักชั้นบน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ทูลเกล้าฯถวายดอกไม้ธูปเทียนแด่สมเด็จพระพันวัสสาจากนั้นสมเด็จพระพันวัสสาถวายน้ำพระพุทธมนต์ น้ำเทพมนต์ และทรงเจิมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชินัดดา และทรงเจิมพระราชทานหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ณ ครานั้นมีเหตุอันถือว่ามีหัตถ์จรรยยังเกิดขึ้น ด้วยในเวลานั้นสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงพระชราภาพ

มาก ความทรงจำของพระองค์ก็เลื่อนรางและมีได้มีพระราชกระแสสนองตอบการใดๆ เป็นเรื่องราวมานานแล้ว แต่ในขณะที่ทรงประกอบพระราชพิธี ความทรงจำของพระองค์ก็กลับคืนมาเป็นปกติอย่างน่าประหลาดใจ โดยมีพระราชกระแสรับสั่งกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ว่า

“เฮ้ หันออกไปยิ้มกับผู้คนที่เขาจัดงานนี้ เขาอุตส่าห์มากันเต็มๆ ออกไปให้เขาเห็นหน่อย”

เมื่อเสร็จการตามโบราณราชประเพณีแล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จฯพร้อมด้วยหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กลับลงมาห้องโถงรับแขกอีกครั้ง พร้อมกับทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หลวงบรรเจิดอักษรการ ออัสถษณอ้านประกาศสถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เป็น “สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์”

เสด็จออกมหาสมาคมร่วมกันเป็นครั้งแรก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการลงนามถวายพระพรเฉพาะพระพักตร์ ทรงรับของทูลพระขวัญ แล้วมีพระมหากรุณาพระราชทาน

ของที่ระลึกตอบแทนเป็นหีบเงินขนาดเล็ก มีตราจี้กรีดล่องกันอยู่เบื้องกลางระหว่างอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ภ.อ. และอักษรพระนามาภิไธยย่อ ส.ก. ในวันเดียวกันเวลา 16.00 น. ทั้งสองพระองค์เสด็จออกมหาสมาคม พระที่นั่งไพศาลทักษิณในพระบรมมหาราชวัง ประทับคู่กันเหนือพระราชอาสน์ พระราชทานพระราชวโรกาสให้พระบรมวงศานุวงศ์เฝ้าฯ โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทรกราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคลแทนพระบรมวงศานุวงศ์ มีความตอนหนึ่งแสดงความปีติโสมนัสในวันราชาภิเษกสมรสในการที่ทรงเลือกสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์มาเป็นสมเด็จพระภรรยาเจ้าว่า

“...ได้ทรงพิจารณาเลือกสรรประสพผู้ที่เหมาะสมแก่การสนองพระยุคลบาทร่วมทุกข์ร่วมสุขแบ่งเบาภาระในภายหน้า...”

หลังเสร็จการพระราชพิธีพระบรมวงศานุวงศ์เฝ้าฯถวายพระพรแล้ว ทั้งสองพระองค์เสด็จออก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬารพิमानพระราชทานพระราชวโรกาสให้ข้าราชการและทูตานุทูตเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสเรื่องพิธีทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสแก่ผู้ที่มาเฝ้าฯทราบบ จอมพล

ป ทิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี กราบบังคมทูลแสดงความชื่นชมยินดีและถวายพระพรชัยมงคล การนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงฉลองพระองค์จอมพลเรือ สมเด็จพระราชินีทรงฉลองพระองค์และพระภูษาสีฟ้าอ่อนยกดั้นเงินยาวกรอมพระบาท และทรงฉลองพระบาทสีเงิน ทรงประดับเครื่องเพชรและเครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ พระกระเป่าทรงสีเงินประดับเพชร

เมื่อเสร็จการพระราชพิธีแล้ว สมเด็จพระราชินีได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชไปประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน คำวันนั้นมีการพระราชทานเลี้ยงเป็นการภายในแก่พระประยูรญาติและข้าทูลละอองธุลีพระบาทเพียงไม่กี่คนบนพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน นับเป็นงานฉลองที่แสนจะเรียบง่ายและสิ้นเปลืองน้อยที่สุด หลังจากเสวยเสร็จ มีการฉายภาพยนตร์เรื่อง "Return of Frankenstein" นับเป็นการฉลองราชาภิเษกสมรสที่แปลก

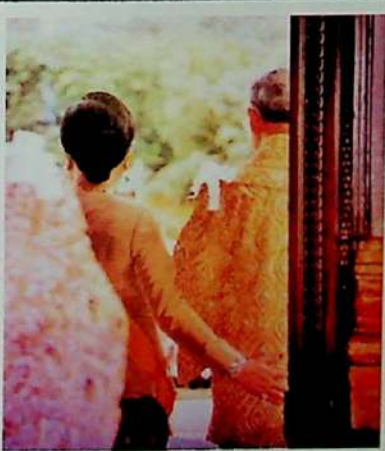
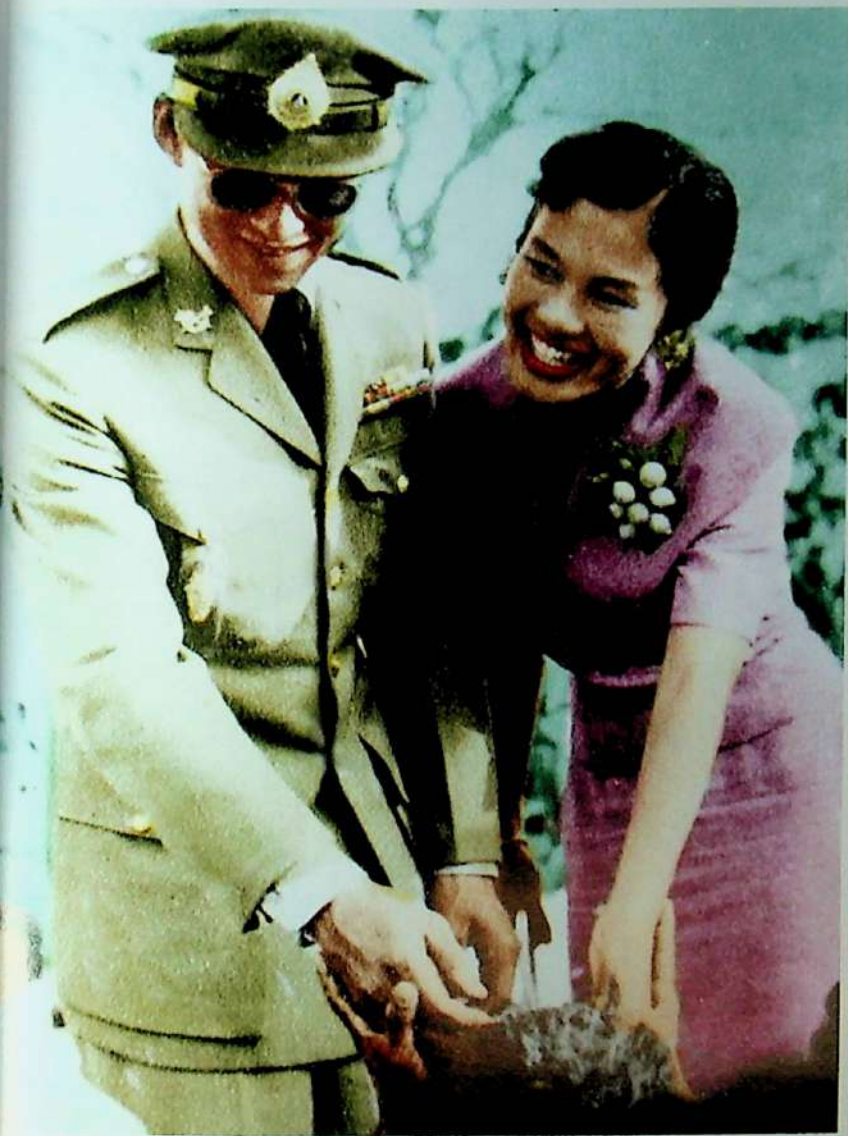
และแหวกแนวที่สุด รวมทั้งไม่มีพิธีส่งตัวเจ้าสาวตามประเพณีไทยทั่วไปอีกด้วย

วันรุ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระราชินีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงพักผ่อนพระอิริยาบถ ณ วังไกลกังวล หัวหิน เป็นเวลา 5 วัน โดยขบวนรถไฟพระที่นั่งพิเศษถ้าจะเรียกอย่างสามัญคือเสด็จฯไป "ฮันนีมูน" หรือดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์นั่นเอง ตลอดระยะทางที่รถไฟพระที่นั่งผ่านตามสถานีต่าง ๆ จนถึงหัวหิน มีพสกนิกรมารอเฝ้าอย่างแน่นขนัด ทุกโบหน้าล้วนเบิกบาน แจ่มใส ทั้งสองพระองค์ทรงโบกพระหัตถ์ทักทาย บางคนที่อยู่ใกล้ก็พระราชทานพระหัตถ์ เขาก็เอามาทูนหัวด้วยความรักและบูชาอย่างที่สุด

นั่นเป็นครั้งแรกที่ทั้งสองพระองค์เสด็จออกให้ประชาชนต่างจังหวัดได้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด

และอย่างที่ทุกคนได้ประจักษ์แจ้งกันว่าเหตุการณ์เฉกเช่นนี้ได้เกิดขึ้นอีก และอีกนับหมื่น ๆ ครั้ง

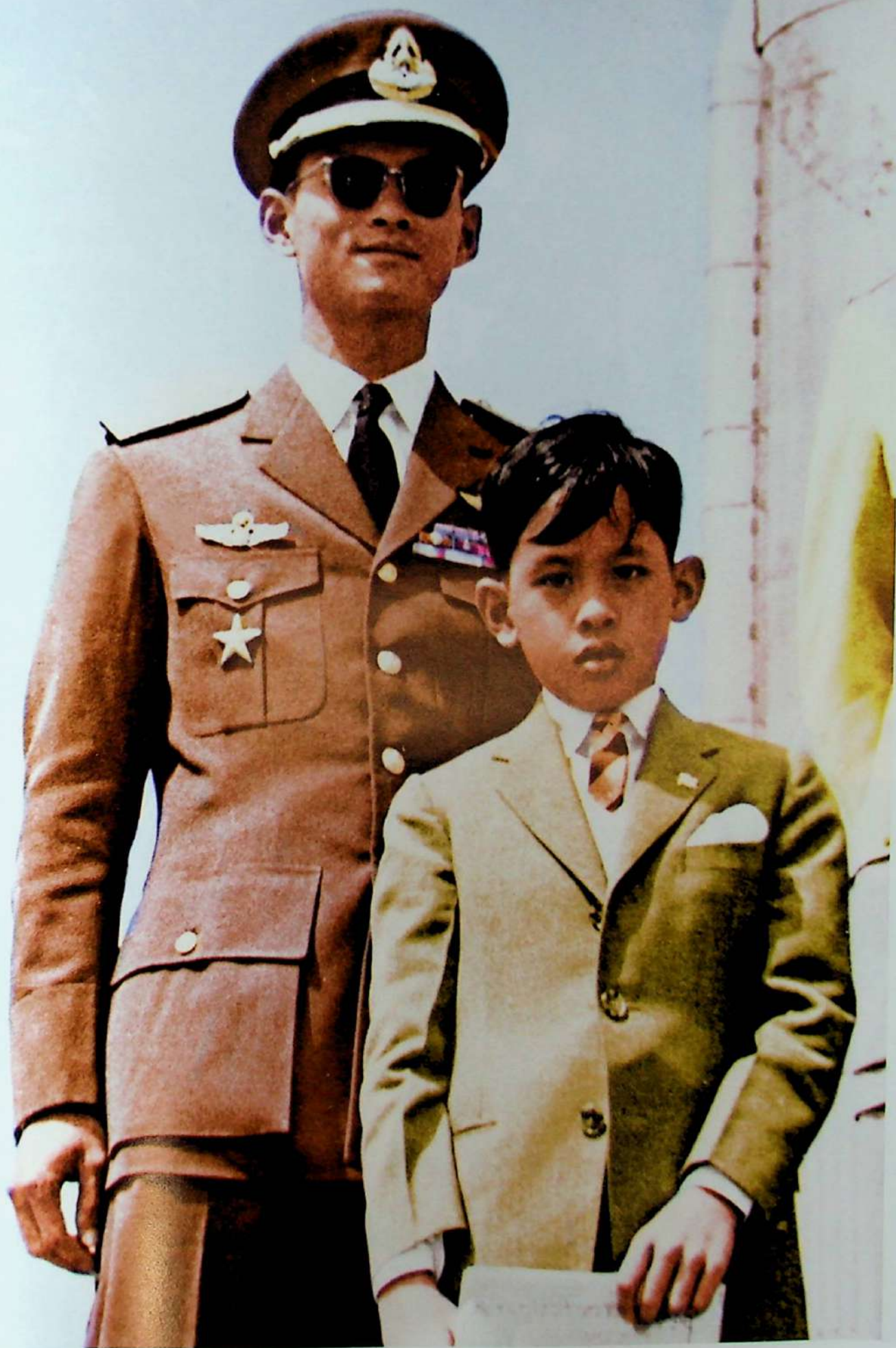

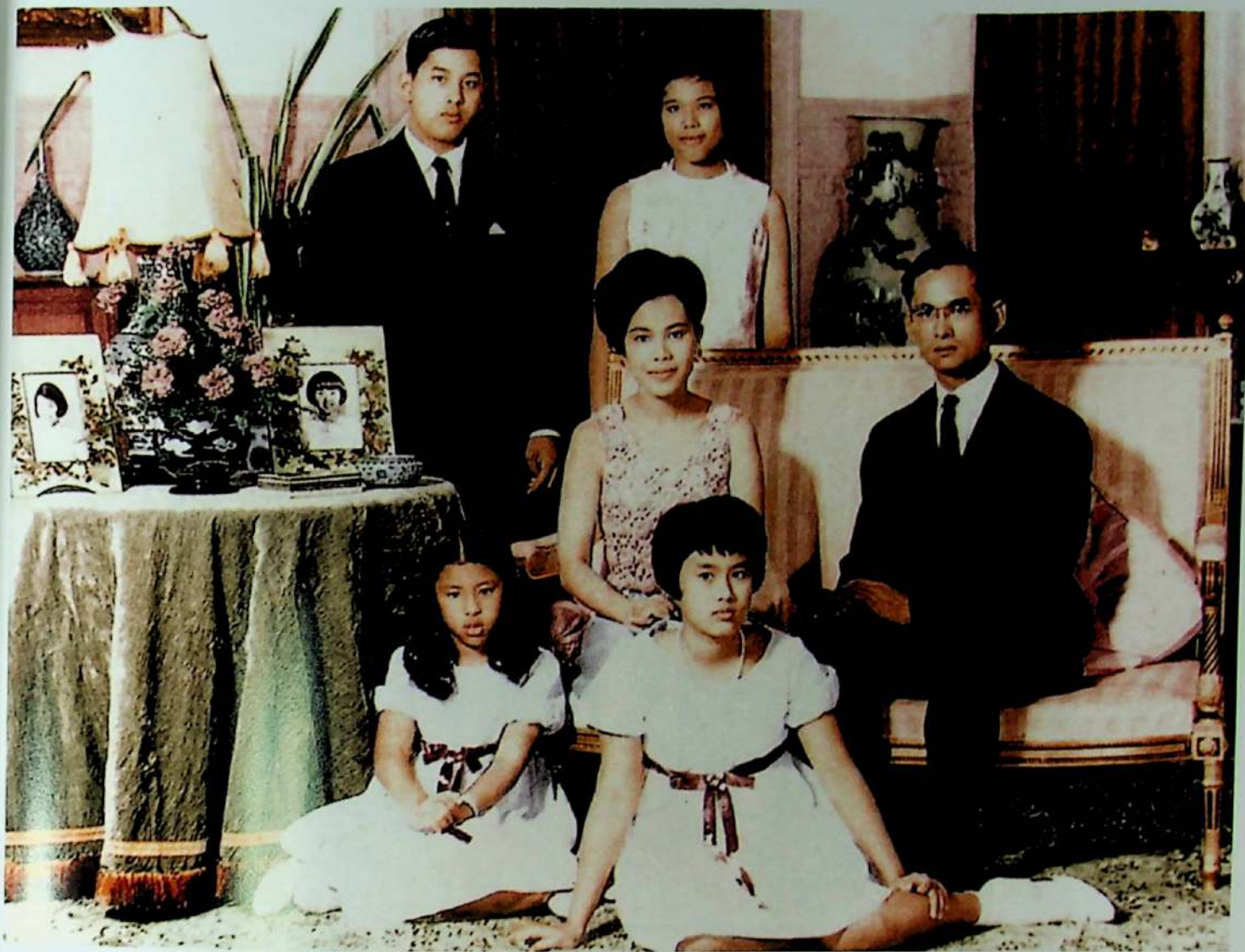

บ้านของพระราช

ต่อมาคณะรัฐบาลในเวลานั้นซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีมติให้ต่อเติมพระตำหนักจิตรลดารโหฐานกลายเป็นที่ประทับ โดยที่ทั้งสองพระองค์มิได้มีพระราชดำริใดๆ ทั้งสิ้นว่ามีพระราชประสงค์จะประทับที่ไหน ถวายให้ประทับอย่างไรก็อย่างนั้น

กระทั่งถึงวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2493 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็เสด็จฯสู่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์โดยเครื่องบินสายการบิน KLM ตามคำแนะนำของแพทย์ที่จะต้องตรวจรักษาพระสุขภาพให้สมบูรณ์ เป็นปกติจากเหตุการณ์ที่ทรงประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ ประทับอยู่ที่นั่นจนเวลาล่วงไปอีกประมาณปีเศษ รัฐบาลจึงได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯกลับ เพื่อเป็นมิ่งขวัญของประชาชนและเพื่อความเป็นปกติของประเทศ ทั้งสองพระองค์จึงได้เสด็จฯกลับประเทศไทยอีกครั้งเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2494 พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

ขณะนั้นพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ซึ่งแต่เดิมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้สร้างเป็นที่ประทับพักผ่อนและทรงพระอักษรเท่านั้น ดังนั้นเมื่อมีพระเจ้าลูกเธอประทับด้วย พระตำหนักนี้จึงเล็กเกินกว่าที่จะใช้เป็นที่ประทับถาวร พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจึงมีพระราชดำริโปรดเกล้าฯ ให้สร้างต่อเติมพระตำหนัก

เดิม โดยระหว่างนั้นทรงย้ายไปประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2495 ซึ่งได้กลายเป็นสถานที่ประสูติของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ในเวลาต่อมา

ภายหลังเมื่อพระตำหนักจิตรลดารโหฐานต่อเติมใหม่แล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้ง 4 พระองค์ จึงเสด็จฯกลับมาประทับยังพระตำหนักจิตรลดารโหฐานตามเดิม โดยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานพระราชกุศลราชมงคลตามประเพณีในวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2500 ซึ่งเปรียบดังการทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของครอบครัว ครอบครัวที่มีได้มีเพียงสมาชิกภายในบ้าน แต่หมายถึงพลสกนิกรไทยทั่วประเทศ เพราะอย่างที่เราทราบกันว่าพระองค์ทรงแปลง "บ้าน" คือพระตำหนักจิตรลดารโหฐานให้เป็นที่ทรงงาน โครงการในพระราชดำริมากมายก็ล้วนเกิดขึ้น ณ ที่แห่งนี้

ทั้งหมดทั้งปวงก็เพื่อให้ราษฎรของพระองค์อยู่เย็นเป็นสุขนั่นเอง

จดหมายเหตุพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส พุทธศักราช 2493 สำนักพระราชวัง, ทำเป็นธรรม โดย ท่านผู้หญิงเกษมทอง สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

เรา:ครอง

แผ่นดิน

โดยธรรม

เพื่อประโยชน์สุข
แก่ชนชาวสยาม

ในวันศุกร์ที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณราชประเพณี ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง พระองค์ทรงเครื่องบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์ ประทับพระที่นั่งอัฐทิศอุทุมพรราชอาสน์ภายใต้พระบวรมหาเศวตฉัตร

จากนั้นพระมหाराชาครุพราหมณ์ได้ถวายพระมหาพิชัยมงกุฎตามขัตติยราชประเพณี ในโอกาสนั้นได้ทรงกล่าวพระวาจาเป็นพระปฐมบรมราชโองการว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

พร้อมกับทรงหลังทักษิโณทกตั้งพระราชสัตยาธิษฐาน จะปฏิบัติพระราชกรณียกิจปกครองพระราชอาณาจักรไทยด้วยทศพิธราชธรรม

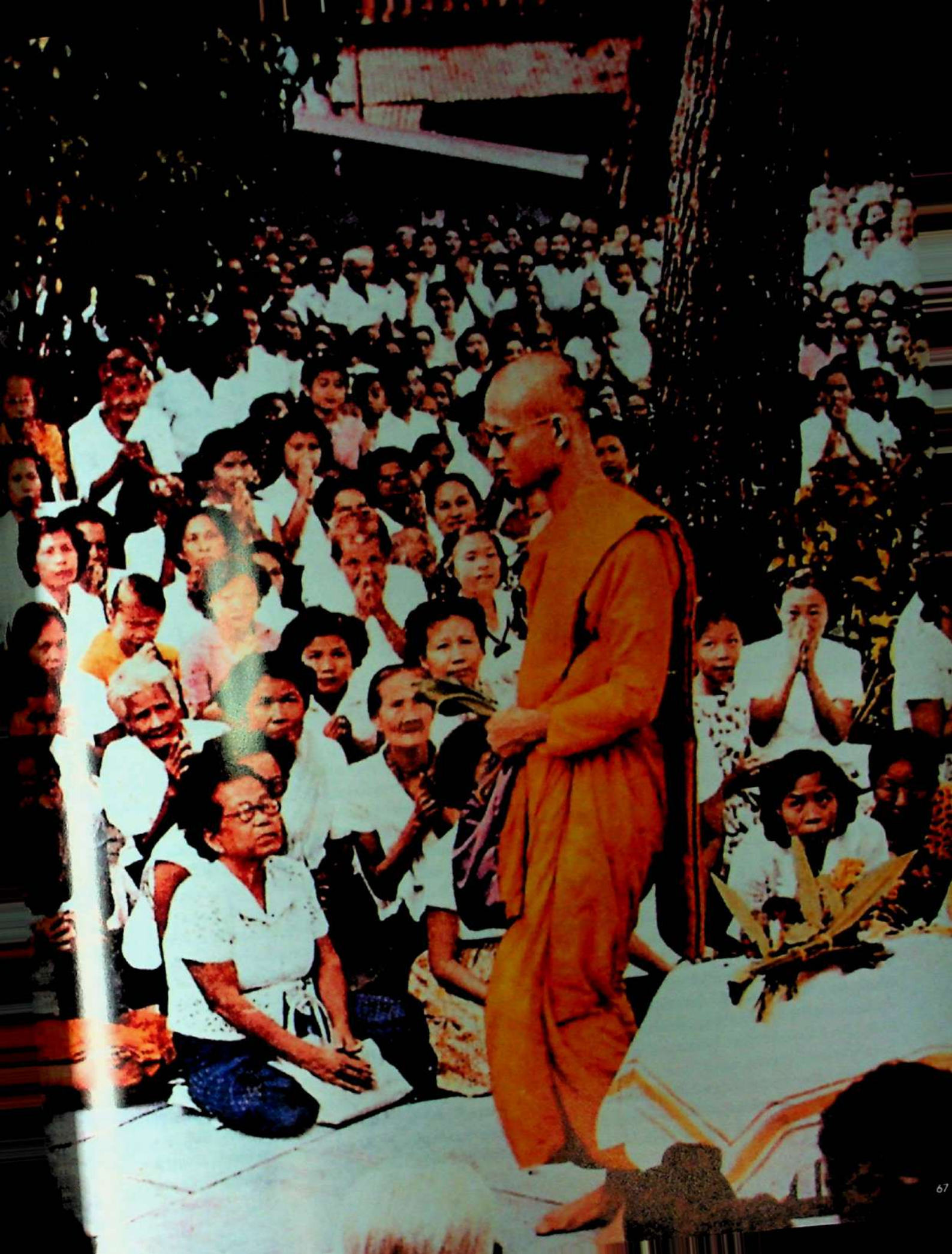
ในวาระมหามงคลนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศให้สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี”

ພຣະຣາຊາ

ຜູ້ກຮຽນສຳມະນາ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และมีพระราชประสงค์ที่จะได้ทรงพระผนวชในพระพุทธศาสนาเสมอมา

เมื่อถึงโอกาสอันสมควร ในวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2499 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญเสด็จพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท และคณะทูตานุทูตมาเข้าเฝ้าฯ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยมโหฬายุสมเป็นมหาสมาคม เพื่อทรงแถลงพระราชดำริในการที่จะทรงพระผนวช หลังจากนั้นได้โปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทหน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท เพื่อมีพระราชดำรัสว่า

“อันพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของเรานี้ ตามความอบรมที่ได้รับมา ก็ดี ตามความศรัทธาเชื่อถือส่วนตัวของข้าพเจ้าก็ดี เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง มีคำสั่งสอนให้คนประพฤติตนเป็นคนดี ทั้งเทียบพร้อมด้วยบรรดาสัจธรรม อันชอบด้วยเหตุผลอันน่าเลื่อมใส ยิ่งนัก ข้าพเจ้าจึงเคยคิดอยู่ว่า ถ้าหากโอกาสอันเหมาะก็จักได้อุปสมบทในพระพุทธศาสนาตามราชประเพณีสักเวลาหนึ่ง จักเป็นทางสนองพระเดชพระคุณพระราชูปถัมภ์ตามคตินิยมอีกโสดหนึ่งด้วย และนับตั้งแต่ข้าพเจ้าได้ขึ้นครองราชย์สืบสันตติวงศ์มา ก็เป็นเวลาหนานทอสมควรแล้ว น่าจะเป็นโอกาสที่จะทำตามความตั้งใจไว้ให้ได้แล้ว โดยประการหนึ่ง

“อันหนึ่ง การที่สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งมีพระคุณูปการในส่วนตัวข้าพเจ้าได้หายประชวรในครั้งหลังนี้ ก่อให้เกิดความปิติยินดีแก่ข้าพเจ้าเป็นอันมาก มาค่านิ่งดูเห็นว่า ถ้าในการที่ข้าพเจ้าได้อุปสมบทนี้ได้ พระองค์ท่านเป็นพระอุปัชฌาย์ด้วยแล้ว ก็จะเป็นการแสดงออกซึ่งศรัทธาเคารพของข้าพเจ้า ที่มีอยู่ในพระองค์ท่านได้อย่างเหมาะสมด้วยอีกประการหนึ่ง อาศัยเหตุเหล่านี้จึงได้ตกลงใจจะอุปสมบทในวันที่ 22 เดือนนี้

“ส่วนกิจการบ้านเมืองนั้น ก็หวังว่าในระยะที่ข้าพเจ้าบวชนี้คงไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขัดข้อง โดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ข้าพเจ้าได้แต่งตั้งสมเด็จพระบรมราชินีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้แล้ว ขอท่านทั้งหลายจงช่วยกันรักษาความสงบสุขให้กิจการของบ้านเมืองดำเนินได้ด้วยดีเถิด...ขอคุณพระศรีรัตนตรัยได้อภิบาลคุ้มครองท่านทั้งหลาย ให้มีความสุขสวัสดิ์ ขอทุก ๆ ท่านจงมีส่วนได้รับกุศลความดีงาม อันพึงจักมีจากการที่ข้าพเจ้าอุปสมบทในพระศาสนาครั้งนี้โดยทั่วกันเทอญ”

หลังจากมีพระราชดำรัสแล้วเป็นเวลา 4 วัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชก็ทรงพระผนวชภายในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง มีสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นพระราชาอุปัชฌาย์จารย์ สมเด็จพระวันรัต (ปลด กิตฺติโสภโณ) วัดเบญจมบพิตร เป็น

พระอนุสาวนาจารย์ และพระศาสนโสภณ (จวน อุฏฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ มีพระสงฆ์หนึ่งหัตถบาสรวม 30 รูป ทรงได้รับพระสมณฉายาว่า "ภูมิมโฬ"

หลังจากที่กระบวนการทรงพระผนวชได้เสร็จสิ้นจนครบถ้วนตามกระบวนการแล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หรือพระภูมิพล ทรงประทับจำพรรษาอยู่ที่พระตำหนักปั้นหยาวัดบวรนิเวศวิหาร ทรงศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างจริงจัง รวมถึงการทรงฝึกเจริญพระกรรมฐานในโอกาสเดียวกันนั้นด้วย

สำหรับการปฏิบัติกิจอันสำคัญของพระภิกษุสงฆ์นั้น พระองค์ก็ทรงทำได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการทำวัตรเช้าและเย็น เมื่อทรงได้ยินเสียงตีระฆังให้ลงโบสถ์ พระองค์ก็จะเสด็จลงโบสถ์ทันที ทรงรักษาเวลาอย่างเคร่งครัดเสมอ เป็นเช่นนี้ตลอดช่วงเวลาที่อยู่ในเพศบรรพชิต 15 วัน นอกจากนั้นก็สำคัญอย่างการออกรับบิณฑบาต พระองค์ก็ทรงปฏิบัติเช่นเดียวกับพระภิกษุทั่วไป โดยเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอัมพรสถาน เพื่อทรงรับบิณฑบาตโปรดพระบรมวงศานุวงศ์ และเสด็จพระราชดำเนินไปยังทำเนียบรัฐบาลเพื่อโปรดคณะรัฐมนตรี และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ โดยเสด็จไปด้วยพระบาทเปล่าทุกแห่ง

วันแห่งความทรงจำของพุทธศาสนิกชน

เช้าวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 พระภูมิพลเสด็จพระราชดำเนินออกบิณฑบาตไปตามถนนสายบางลำพู แล้วประทับรถวิหตุย.ส. (กท.ส่วนพระองค์) ภายในบริเวณโรงเรียนวัดบวรนิเวศวิหารออกไปทางสะพาน

เฉลิมวันชาติ ผ่านหน้าวังสวนกุหลาบ ถนนราชวิถี ถนนพระรามที่ 6 อ้อมไปทางสะพานควาย แล้วกลับมาทางถนนพหลโยธินและถนนพญาไท ทรงแวะรับบิณฑบาตที่บริเวณใกล้อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิและสี่แยกราชเทวี ถนนเพชรบุรี ในวันนั้นมีผู้ออกมาตักบาตรกันเป็นปกติ ต่างไม่มีใครคาดคิดมาก่อนว่าจะได้มีโอกาสถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระภูมิพล

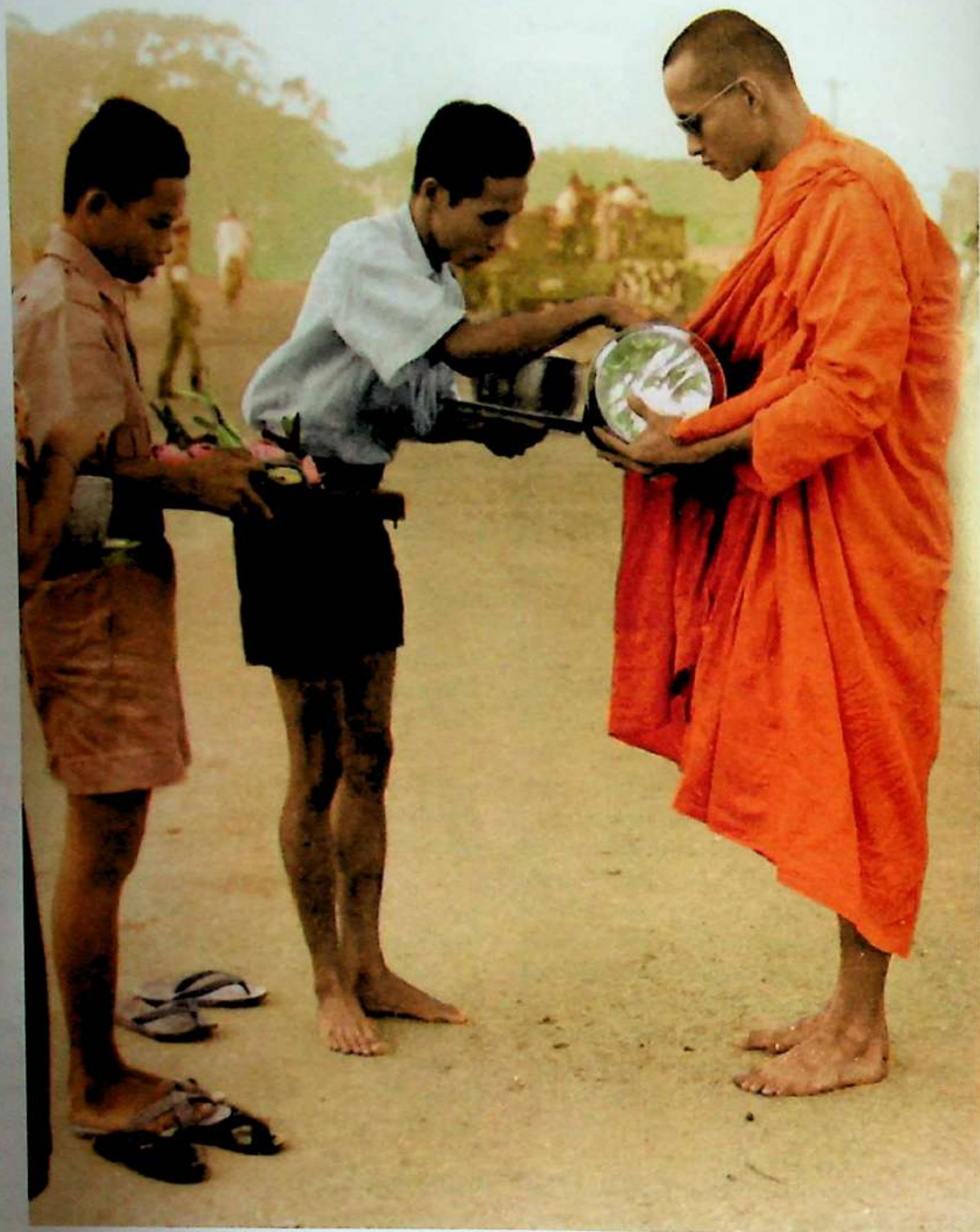
เหตุการณ์นี้ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญที่ต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ของชาติไทย รวมไปถึงในหัวใจของปวงชนชาวไทยทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่ได้มีโอกาสถวายอาหารบิณฑบาตแด่พระองค์อย่างใกล้ชิด เพราะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในรัชสมัยใดมาก่อน

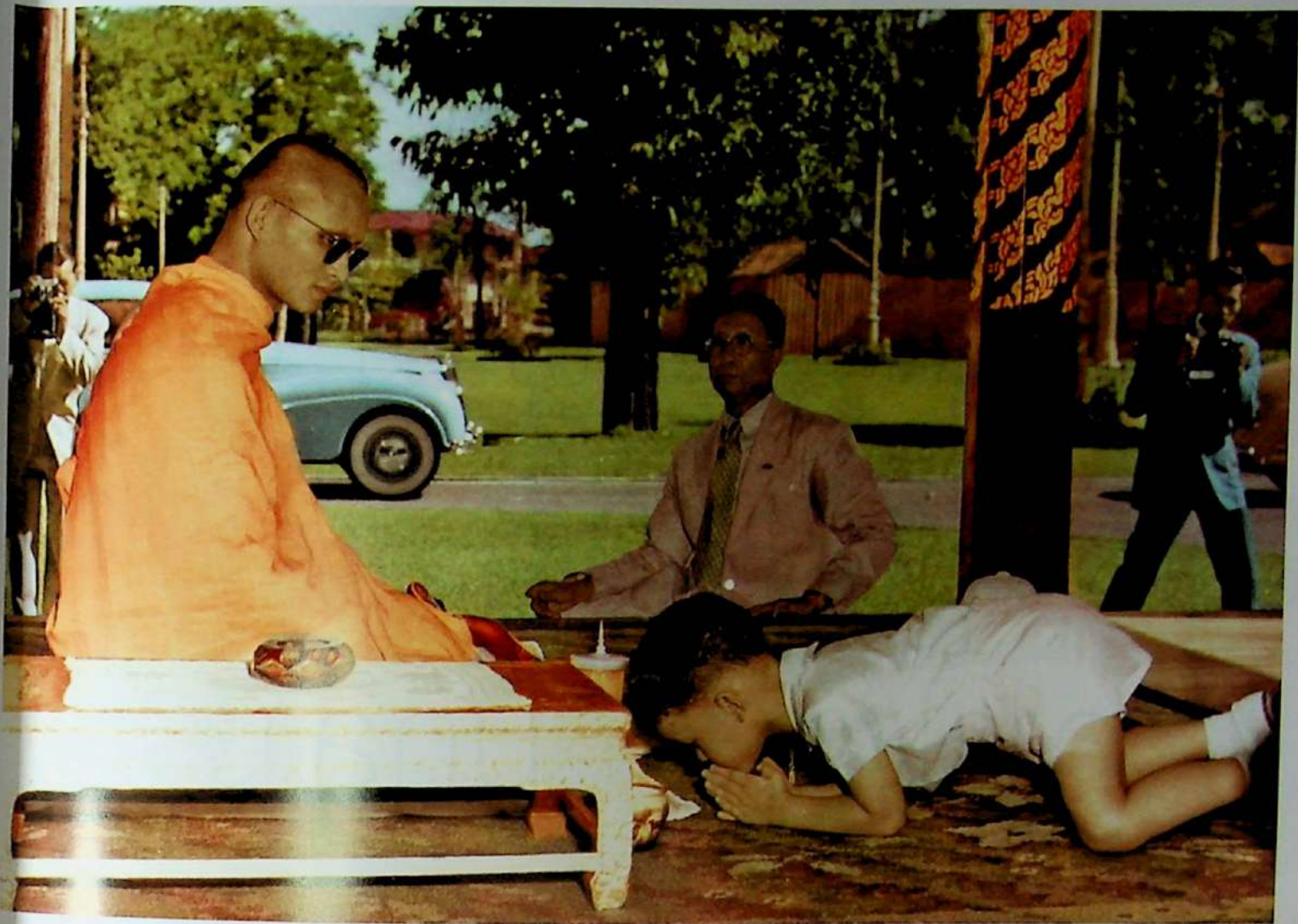
การเสด็จออกรับบิณฑบาตจากประชาชนแสดงให้เห็นถึงความผูกพัน ความใกล้ชิดระหว่างพระเจ้าแผ่นดินกับอาณาประชาราษฎร์ ที่คงไม่มีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดในโลกเสมอเหมือนได้อีกแล้ว

ช่วงเวลาเดียวกันนั้น สมเด็จพระบรมราชินีทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการด้วยความเรียบร้อย ภายหลังจึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็น "สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ" เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2499 นับเป็นพระบรมราชินีนาถพระองค์ที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เป็นพระองค์แรก)

5 ทรงมีธรรมะเป็นกุศล

แม้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะทรงพระผนวชในระยะเวลาอันสั้น แต่ธรรมะที่ทรงน้อมนำมาใช้ในการปกครองไพร่ฟ้า

ระชาชนกลับสืบทอดยาวนาน เพราะไม่ได้ทรงพระผนวชด้วยพระวรกาย
แค่เพียงอย่างเดียว ทว่ากลับทรงพระผนวชด้วยพระราชหฤทัยที่ถึงพร้อม
ทั้งพระโอวาทของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์
ความว่า

“...การทรงพระผนวชวันนี้เป็นประโยชน์มาก...บวชด้วยกาย
อย่างหนึ่ง บวชด้วยใจอย่างหนึ่ง ถ้าทั้งสองอย่างผสมกันเข้าแล้วจะเป็น
กุศล...”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีความ
สนพระราชหฤทัยในธรรมะชั้นสูงในชั้นปฏิบัติกรรมฐาน เพื่อให้ทรงมี
สมาธิตั้งมั่นอยู่กับการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อพสกนิกรได้อย่าง
เต็มพระกำลัง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระตำหนักบำเพ็ญ
ธรรมส่วนพระองค์ไว้ภายในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน อันเป็นสถานที่
วิเวก เหมาะอย่างยิ่งแก่การเจริญภาวนา ทั้งนี้ทรงปฏิบัติสมาธิเป็นประจำ
และประทับเป็นเวลานานด้วย และก่อนที่จะทรงงานทุกครั้ง พระองค์
จะเสด็จเข้าห้องทรงสวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิจิตใจให้สงบระยยะหนึ่ง
แล้วจึงทรงงาน ทรงเคยมีพระราชปรารภว่า การที่พระองค์ทำเช่นนั้น
รู้สึกว่างานได้ผลดี เพราะเมื่อมีสมาธิในการทำงาน ก็ทำงานได้อย่าง
มีระเบียบเรียบร้อย ได้คุณภาพดี และจิตใจก็ปลอดโปร่งแจ่มใสด้วย

นอกจากนี้ พระองค์ยังมีพระราชจริยวัตรที่พิเศษอีกประการหนึ่ง
ซึ่งคนทั่วไปปฏิบัติได้ยากคือ ในคืนวันธรรมสวนะ (วันพระ) จะทรง

รักษาอุโบสถศีลอย่างเคร่งครัด และทุกวันจันทร์ซึ่งเป็นวันคล้ายวัน
พระบรมราชสมภพจะทรงถวายสังฆทานเป็นนิจ ซึ่งราชกิจวัตรนี้
ได้ทรงกระทำมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยทรงอาราธนาพระสงฆ์
จากวัดต่างๆ มารับสังฆทานภายในพระตำหนัก และยามใดที่มีพระอาจารย์
ที่มีวัตรปฏิบัติน่าเลื่อมใสเดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานคร พระองค์
จะทรงอาราธนาภิกษุเข้าไปแสดงธรรม หรือร่วมสนทนาธรรมในพระ-
ราชฐานทุกครั้ง

ทว่าถึงแม้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะทรง
ประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะหรือธรรมทายาททางพระพุทธศาสนา
แต่ก็ทรงดำรงพระองค์ในฐานะอัครศาสนูปถัมภกด้วย เพราะทรงให้อิสระ
แก่ราษฎรในการเลือกครองเสริมสร้างความปกติสุขในชีวิตด้วยหลัก
คำสอนของแต่ละศาสนาอย่างเท่าเทียม ด้วยทรงตระหนักดีว่า จุดมุ่งหมาย
ของแต่ละศาสนาล้วนแล้วแต่ปรารถนาให้ศาสนิกชนดำรงตนเป็นคนดี
มีจริยธรรมด้วยกันทั้งสิ้น

นี่เป็นเหตุว่า ทำไมพระองค์จึงทรงส่งเสริมทะนุบำรุงทุกศาสนา
โดยทั่วถึงกันมาตลอด

หนังสือ "พ่อหลวง พ่อของแผ่นดิน" โดย กลุ่มเพื่อนธรรม, หนังสือ "ธรรมดีที่พ่อทำ"
โดย คณิศ จันทร์เจ้าฉาย และ พล.ต.อ. วชิษฐ เดชกุญชร, นิตยสาร Secret

---

ที่ขอมขำพะเจ้า
ในโลกนั้คือ
การได้อ้อยท่ามกลาง
ประชาชนขอมขำพะเจ้า
นั้คือคนไทย
ทังปวง

ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นจอมปราษฎ์ที่ทรงพระอัจฉริยภาพในหลากหลายศาสตร์ศิลป์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ล้วนเกิดจากการน้อมนำพระราชโองการของพระราชมารดา มาปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชปณิธานที่ทรงปรารถนา ให้พสกนิกรไทยอยู่ดีมีสุขกันถ้วนหน้า

ถ้อยรับสั่งสอนของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มักทรงเน้นย้ำในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมในด้านความรับผิดชอบเป็นหลัก ดังพระราชดำรัสหนึ่งที่มีความว่า

“ในครอบครัวเรา ความรับผิดชอบเป็นของที่ไม่ต้องคิด เป็นธรรมชาติ สิ่งที่สองอันแรกคือ เราจะทำอะไรให้เมืองไทย ถ้าไม่มีความรับผิดชอบจะไปช่วยเมืองไทยได้อย่างไร.” และทุกครั้งที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนไม่ว่าเรื่องใด พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะทรงนำกระดาษมาจด และมีพระราชดำรัสตอบว่า “อยากฟังแม่สอนอีก” อยู่เสมอ

นั่นทำให้ตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงบำเพ็ญพระองค์บำบัตทุกข์บำรุงสุขให้อาณาประชาราษฎร์แทบจะเรียกว่าไม่ทรงว่างเว้น แม้กระทั่งยามทรงพระประชวร พระองค์ก็ยังมีพระดำริถึงประชาชน สมดังพระราชดำรัสที่ว่า

“...ที่ของข้าพเจ้าในโลกนี้คือการได้อยู่ท่ามกลางประชาชนของข้าพเจ้า นั่นคือคนไทยทั้งปวง”

พระราชดำรัสนี้แท้จริงแล้วเป็นห่วงหวั่งที่อยู่ใตพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงมีไปถึงพระสหายในต่างประเทศภายหลังจากที่เสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติ

“เมื่อข้าพเจ้าเป็นนักเรียนอยู่ในยุโรป ข้าพเจ้าไม่เคยตระหนักว่าประเทศของข้าพเจ้าคืออะไร และเกี่ยวข้องกับข้าพเจ้าแค่ไหน ไม่ทราบตราบนครทึ่ง ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ที่จะรักประชาชนของข้าพเจ้า เมื่อได้มีการติดต่อกับเขาเหล่านั้น ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าสำนึกในความรักอันมีค่ายิ่ง ข้าพเจ้าไม่เป็นโรคคิดถึงบ้านที่จริงจิงอะไรนัก แต่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้โดยการทำงานที่เห็นว่าที่ของข้าพเจ้าในโลกนี้คือการได้อยู่ท่ามกลางประชาชนของข้าพเจ้า นั่นคือคนไทยทั้งปวง”

และด้วยพระราชปณิธานแน่วแน่มั่นคงนี้เอง ทำให้เราคนไทยมีภาพความทรงจำแสนคุ้นชินคล้าย ๆ กัน นั่นคือภาพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จฯ ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศทั้งเหนือ ใต้ ออก ตก ทรงยืนหรือประทับอยู่ท่ามกลางประชาชน และหลายครั้งก็ทรงคุกพระชนุต่อน้ำพสกนิกรของพระองค์ กระทั่งมีคำพูดว่าไม่มีพื้นที่ตารางนิ้วไหนของประเทศไทยที่พระองค์ไม่ได้เสด็จฯ ไป

พระองค์ทรงตระหนักอยู่เสมอว่าความทุกข์ยากของพสกนิกรย่อมเปรียบเสมือนความทุกข์ยากของพระองค์เอง ไม่ต้องแปลกใจว่าทำไมคนไทยจึงมักเห็นภาพพระพักตร์ของพระองค์ที่เต็มไปด้วยหยาดพระเสโท อันเป็นผลมาจากความตรากตรำพระวรกาย จนไพร่ฟ้าประชาชนต่างกล่าวขานกันว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากรุณีย์ที่ทรงงานหนักที่สุดในโลก ทรงเป็นตัวอย่างของผู้ที่เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมอย่างแท้จริง ทรงอุทิศพระวรกายเพื่อบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ คอยบำบัตทุกข์บำรุงสุขของพสกนิกรอย่างต่อเนื่องยาวนาน เพราะทรงถือว่า

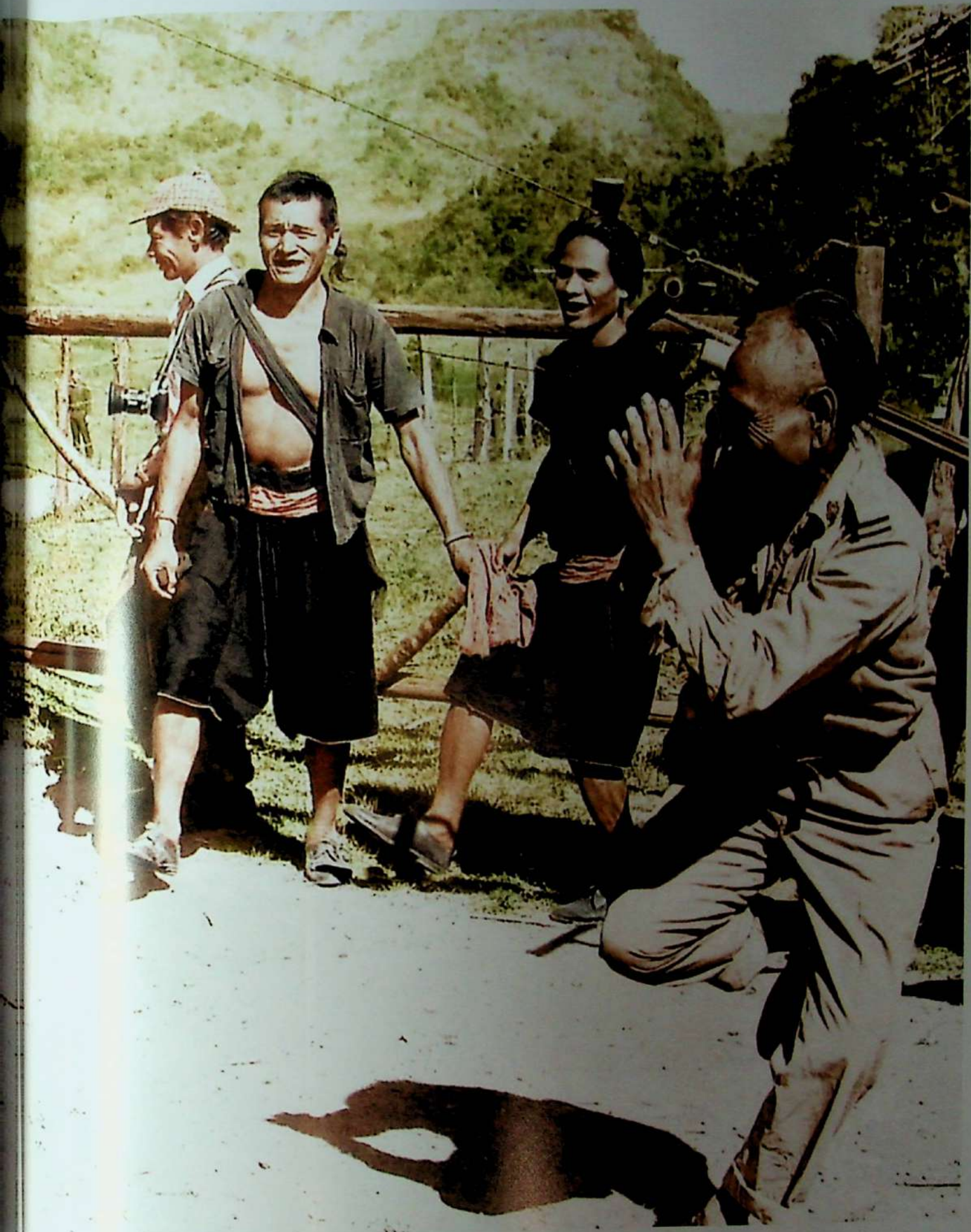

“การให้และการเสียสละเป็นการกระทำอันมีผลกำไร กล่าวคือ
กำไรแห่งความอยู่ดีมีสุขของปวงประชา ซึ่งไม่สามารถประเมินเป็น
‘มูลค่า’ แต่กลับมี ‘คุณค่า’ ทางจิตใจมากกว่า เข้าทำนองที่ว่า
ขาดทุนคือกำไร”

ภาพที่พระองค์ทรงถือแผนที่ด้วยพระหัตถ์ซ้าย พระหัตถ์
ขวาทรงจับปากกา พระศอสะพายกล้องถ่ายรูป ได้กลายเป็นภาพ
ที่ชินตาและอยู่ในหัวใจของราษฎรไทยทุกภาคส่วน ทรงอุทิศพระองค์
เพื่อทรงงานหนักโดยไม่ทรงเห็นแก่ความตรากตรำพระวรกาย ในบางครั้ง
รดพระที่นั่งต้องฝ่าเข้าไปในกระแสน้ำที่เชี่ยวกราก หากทรงไม่สามารถ
ต้านทานกระแสสำน้ำได้ พระองค์ก็เสด็จลงจากรถเพื่อทรงพระดำเนิน
ต่อไปด้วยสองพระบาท ด้วยมีพระราชประสงค์ในการใช้ “สาย
พระเนตร” สอดส่องสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับชีวิตราษฎร ใช้
“สองพระกรรณ” สดับรับฟังความเดือดร้อนของพสกนิกรจากปาก
ของพวกเขาเอง จากนั้นก็ทรงใช้ “พระปัญญา” คติวิเคราะห์หาแนวทาง
ในการแก้ไขปัญหา และทรงใช้ “พระหัตถ์” ลงมือปฏิบัติทดลอง
ด้วยพระองค์เอง ทั้งหมดนี้ด้วยทรงเล็งเห็นว่าความทุกข์ยากของ
ประชาชนนั้น หากไม่ลงมือแก้ไขให้เป็นรูปธรรมก็ย่อมไม่เกิด
คุณประโยชน์อันใดขึ้นมา

ทุกครั้งที่เสด็จไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในท้องถิ่นทั่วทุกภูมิภาค
ของประเทศ จะทรงได้ตามทุกข์สุขหรือความต้องการของประชาชน
เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพสกนิกร ทรงมี
เป้าหมายหลักคือ ต้องการเห็นประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
โดยไม่ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายให้แก่ผู้อื่น ทรงมีพระราชภาระ
อันใหญ่ยิ่งในการดูแลทุกข์สุขของพสกนิกรทั่วประเทศ ซึ่งการ
ทรงงานของพระองค์นั้นเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา แม้ในยามที่ทรง
พระประชวรก็ยังไม่เคยละเว้นจากการปฏิบัติพระราชภารกิจในฐานะ
พ่อแห่งแผ่นดินที่ต้องดูแลลูกไทยมากกว่า 60 ล้านคนให้อยู่ดีมีสุข
กันถ้วนหน้า ดังเหตุการณ์เมื่อปี 2526 พระทนต์องค์หนึ่งของ
พระองค์หักเฉียดโพงประสาฬหพันธ์ ต้องถวายการรักษาเร่งด่วน
แต่ทรงห่วงใยราษฎรมากกว่าความปลอดภัยของพระองค์เอง ถึงกับ
รับสั่งกับนายแพทย์ว่า

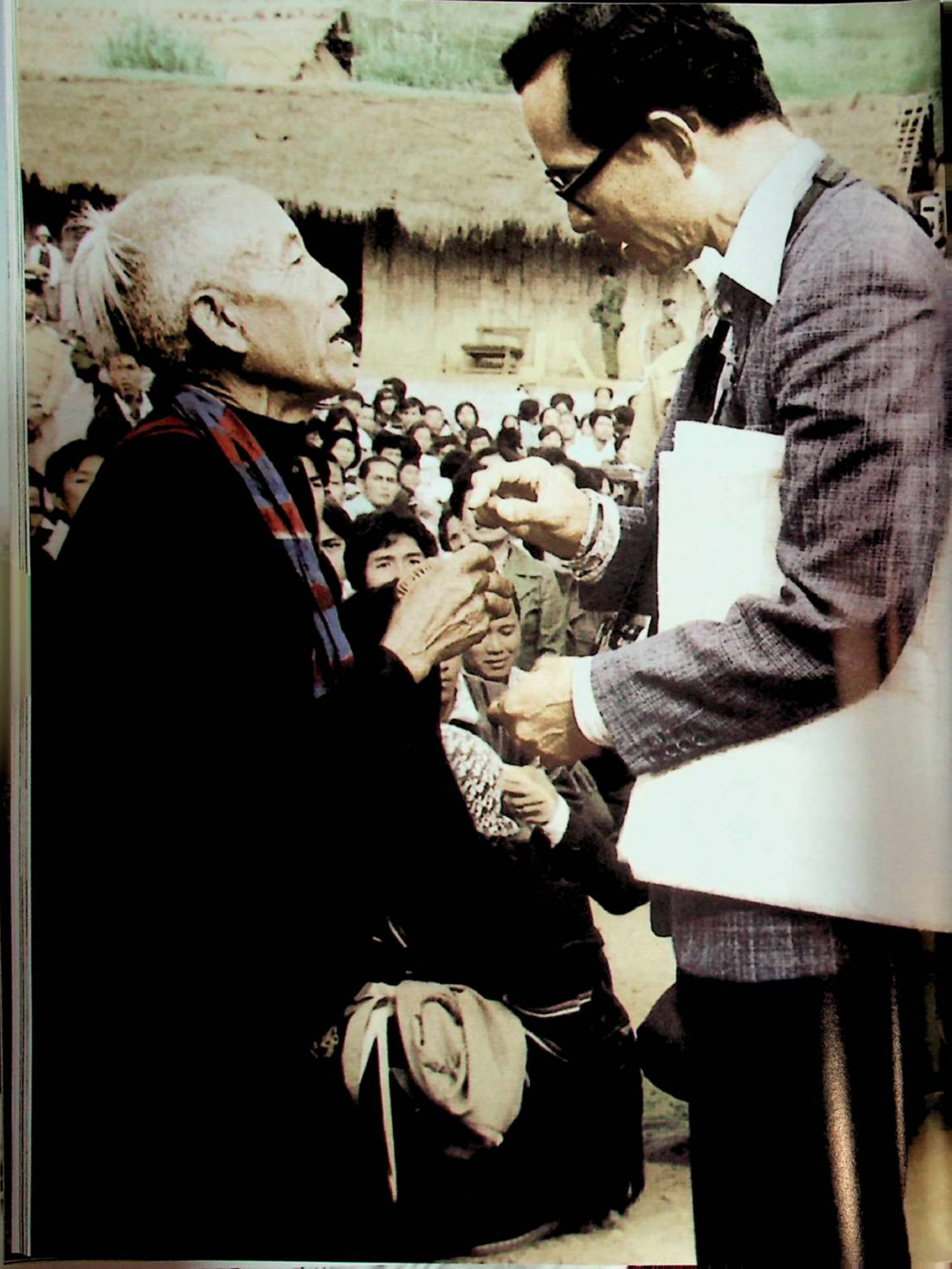

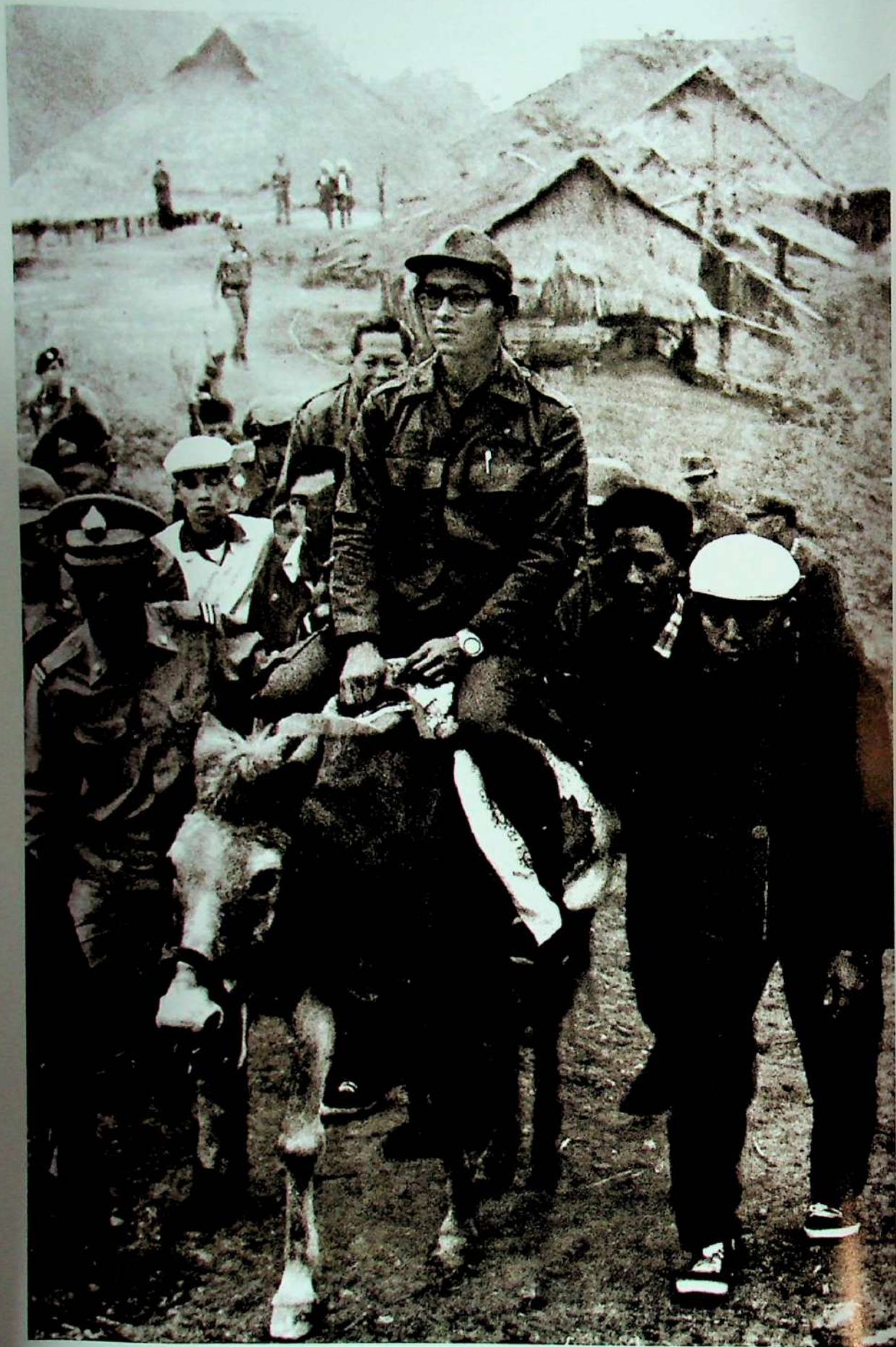

“จะใช้เวลารักษานานเท่าไร ขอรอไว้ก่อนนะ ฉันทนได้ วันนี้ขอไปดู
 รา และช่วยแก้ไขปัญหารีเออมน้ำท่วมก่อน”
 ทรงนึกถึงแต่ประชาชน แม้กระทั่งวันที่พระองค์ทรงกำลังจะเข้า
 ทัตพระปัฐกัณฐกัฐิ (กระดุกสันหลัง) เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม
 พ. 549 ก็ยังมีพระราชกระแสรับสั่งให้ข้าราชการบริหารไปติดตั้งคอมพิวเตอร์
 ยออนไลน์ไว้ เพราะกำลังมีพายุเข้าประเทศ เพื่อพระองค์จะได้
 ทรเนตรมอนิเตอร์ เพื่อนำท่วมจะได้ทรงช่วยเหลือทัน
 ทรงมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในระดับรากหญ้า
 ทัตชนบท ด้วยทรงเล็งเห็นว่าความเป็น “รากหญ้า” ย่อมเต็มเปี่ยมด้วย
 “ง้า” ทางภูมิปัญญา อันเป็น “รากฐาน” ทางสังคมที่มีความสำคัญ
 ึงยิ่ง อุปมาดังต้นไม้ที่มี “รากแก้ว” ซึ่งสามารถเจริญเติบโตไปเป็น
 “กรัง” ที่ลำเลียงธาตุอาหารไปหล่อเลี้ยงลำต้นจนแตกกิ่งก้านสาขา
 ่งงาได้อย่างยั่งยืน เป็นที่มาของโครงการพัฒนาชนบทตามแนว
 ษตริ โดยมึพระราชประสงค์ให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งจนชาวบ้าน
 ถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

กล่าวได้ว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์หนึ่งเดียวในโลก
 ที่ไม่สมัครพระทัยอยู่แต่ในปราสาทราชวัง แต่ทรงเลือกที่จะดูแลทุกข์สุข
 ของประชาชนแบบลงพื้นที่ด้วยพระองค์เอง
 คนไทยช่างโชคดีนัก เพราะไม่มีพระมหากษัตริย์พระองค์ไหน
 ในโลกนี้ที่ทรงงานหนักเพื่อพลสกนกรได้เทียบเทียมพระองค์อีกแล้ว
 และหากนับว่าวันที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ทรงเป็นยุวกษัตริย์
 ด้วยทรงมีพระชนมพรรษายังไม่เต็ม 19 พรรษาคือนัก ย่อมกล่าวได้ว่า
 ตลอดพระชนม์ชีพ พระองค์ทรงทำทุกอย่างเพื่อความกินดีอยู่ดีของ
 อาณาประชาราษฎร์ สมดังพระราชดำรัสที่เปรียบประหนึ่งพันธสัญญา
 ที่ว่า...
 “ที่ของข้าพเจ้าในโลกนี้คือการได้อยู่ท่ามกลางประชาชนของข้าพเจ้า
 นั่นคือคนไทยทั้งปวง”

โมตรีต่างประเทศ

แน่นแฟ้น

ประกาศพระเกียรติ

เกริกไกร

ประทับรถไฟพระที่นั่งหลังเสด็จขึ้นพระราชภารกิจ
การเสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุงปารีส

SBB

ด้วยพระราชกรณียกิจก่อนหน้าของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นที่เลื่องลือออกไปสู่นานาประเทศ กาลต่อมา จึงมีหลายประเทศพากันกราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯเยือนประเทศของตน อยู่เนือง ๆ ทั้งทวีปเอเชีย ยุโรป และอเมริกา

ที่สุดพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชก็ทรงตัดสินพระราชหฤทัยรับคำกราบบังคมทูลเชิญ ด้วยมีพระราชเจตนาารมณ์ สานสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศให้แน่นแฟ้น โดยทรงเลือกเสด็จฯเยือนประเทศเวียดนามเป็นประเทศแรกตามคำกราบบังคมทูลเชิญ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2502 พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ถือเป็นวาระก้าวแรกที่ทั้งสองพระองค์ได้ปฏิบัติพระองค์เสมือนทรงเป็นผู้แทนของประเทศไทยออกสู่โลกกว้าง เพื่อให้โลกได้รู้จักคนไทย และประเทศไทยมากขึ้น

จากนั้นช่วงปี พ.ศ. 2503 - 2504 พระองค์ยังได้เสด็จฯเยือนสหรัฐอเมริกาและยุโรป จนเกิดภาพพระราชจริยวัตรติดตรึงใจแก่ผู้พบเห็นไปทั่วโลก ซึ่งเป็นไปตามพระราชดำรัสที่ว่า

“...การไปต่างประเทศคราวนี้ก็ไปเป็นทางราชการแผ่นดิน เป็นการทำตามหน้าที่ของข้าพเจ้าในฐานะเป็นประมุขของประเทศ เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า ในสมัยนี้ประเทศต่างๆ ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก ต้องพึ่งพาอาศัยกันอยู่เสมอ จะว่าชนทุกชาติเป็นญาติพี่น้องกันก็ว่าได้ จึงควรพยายามให้รู้นิสัยใจคอกัน ทั้งต้องผูกน้ำใจกันไว้ให้ดีด้วย

“การผูกน้ำใจกันไว้นั้น ธรรมดาญาติพี่น้องก็ไปเยี่ยมเยียนถามทุกข์สุขซึ่งกันและกัน แต่สำหรับประเทศไทยนั้น ประชาชนนับแสนนับล้านจะไปเยี่ยมเยียนกันก็ยาก เขาจึงยกให้เป็นหน้าที่ของประมุขของประเทศ ในการเยี่ยมเยียนประเทศต่างๆ ข้าพเจ้าก็จะแสดงต่อประชาชนของประเทศเหล่านั้นว่า ประชาชนชาวไทยมีมิตรจิตมิตรใจต่อเขา และข้าพเจ้าจะพยายามเต็มที่เพื่อให้ฝ่ายเขารู้จักเมืองไทยและเกิดมีน้ำใจที่ดีต่อชาวไทย...”

ประทับเคียงข้างกับสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2
ในรถม้าพระที่นั่ง ระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินเยือนอังกฤษ

ทรงโบกพระหัตถ์ทักทาย
ประชาชนชาวเมืองรอตเตอร์ดัม
ประเทศเนเธอร์แลนด์
ณ ระเบียงโรงแรมทวารน์

พลโท... พระตำหนักเขื่อนประเทศลิกเซมเบิร์ก

ประธานาธิบดีเฮนริก ลิบเก และภรรยา แห่งเยอรมนีตะวันตก เมื่อวันเสด็จที่ศาลาว่าการประจำกรุงเทพมหานคร

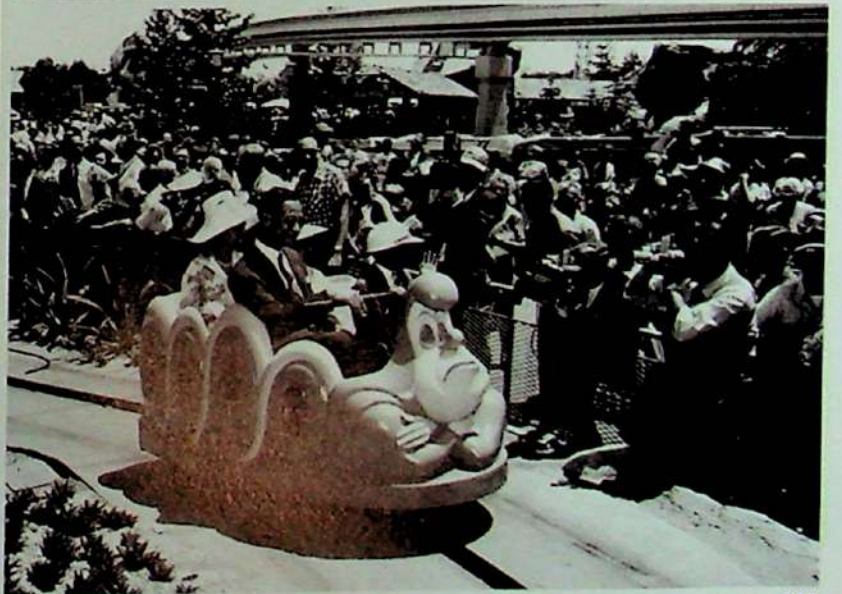

สมเด็จพระราชินีนาถอานาและสมเด็จพระราชาธิบดีเฟรเดอริกที่ 9 และสมเด็จพระราชินีอินกริด แห่งเดนมาร์ก
เสด็จที่พระราชวังในกรุงโคเปนเฮเกน

เสด็จพระราชดำเนินเยือนลัตเวีย ณ กรุง ไคบวอห์ ลัตเวีย รับเสด็จ

DR

เฮลมุท เพนซ์ เป็นทูตของสมเด็จพระบาท ๗ พราหมณ์ สตุลโฮ สหรัองเนวิท

เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศลิทเวเนีย

ประธานาธิบดีลินคอล์น บี. จอห์นสัน และสุภาพสตรีหมายเลขหนึ่ง เลดี้เบิร์ต จอห์นสัน
เฝ้ารับเสด็จที่ท่าเรือนครหลวง กรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

ประธานาธิบดีเดวิด เอ็ดวาร์ด ไชวอว์ นำเสด็จตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ
ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุงบอนน์ ประเทศเยอรมนีตะวันตก

นับเป็นการเสด็จเยือนต่างประเทศครั้งสุดท้าย เพราะหลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชก็มิได้เสด็จเยือนประเทศใด ๆ อีกเลย แต่เพราะพระราชจริยวัตรสุดงดงามที่อยู่ในความทรงจำของนานาอารยประเทศ เมื่อร่วมกับพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมุ่งมั่นยังประโยชน์สุขแก่ประชาชนเป็นที่ตั้งจนเป็นข่าวขจรไกล จนมีหลายประเทศขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตไปใช้กับประชาชนของตน

อีกทั้งเมื่อประมุขหรือรัฐบาลของประเทศใดกราบบังคมทูลเชิญให้เสด็จไปเยี่ยมเยือนก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชโอรสหรือพระราชธิดาเสด็จฯ แทนพระองค์เพื่อเจริญสัมพันธไมตรี เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดเป็น “มิตรจิตมิตรใจ” และทำให้คนไทยทั้งชาติได้เห็น

ปรากฏการณ์จารึกทางประวัติศาสตร์ในวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2549 ถัดจาก “วันมหาปิติแห่งแผ่นดิน” 9 มิถุนายน พ.ศ. 2549 ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จขึ้นครองราชย์ครบ 60 ปี บริบูรณ์ 3 วัน

วันนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จออกรับการถวายพระพรชัยมงคลจากพระราชอาคันตุกะ มีทั้งสมเด็จพระราชาธิบดี สมเด็จพระราชินี และผู้แทนพระองค์ จากประเทศต่างๆ ทั่วโลกทั้ง 25 ประเทศ (จากทั้งหมด 28 ประเทศ ซึ่งประเทศที่ไม่ได้เสด็จมาคือ ซาอุดีอาระเบีย ซามัว และเนปาล) ที่เสด็จมาเพื่อร่วมเฉลิมฉลองในพระราชพิธี ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

สมเด็จพระราชินีสิริภคินี ทรงรับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พลเรือเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นแม่ทัพภาคที่ ๑ และสมเด็จพระราชินีสิริภคินี เสด็จฯ พร้อมด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงเปิดอาคาร

สมเด็จพระราชินีสิริภคินี ทรงเสด็จ

สมเด็จพระราชาธิบดีวิลเลม อเล็กซานเดอร์ และสมเด็จพระราชินีแมกซีมา แห่งเนเธอร์แลนด์ (ในเวลานั้นเสด็จมาในพระฐานมกุฎราชกุมาร)

เจ้าชายแอนดรูว์ ดยุกแห่งยอร์ก แห่งสหราชอาณาจักร

เจ้าชายอฮ์ยิด ซิฮาน บิน ดาวิก คัยมูร์ บิล-ซาอิด ผู้แทนพระองค์ สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งโอมาน

สมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี เคเซอร์ นัมเกล วังชุก แห่งภูฏาน (ในเวลานั้นเสด็จมาในพระฐานะมกุฎราชกุมาร)

สมเด็จพระจักรพรรดิอากิฮิโตะ แห่งญี่ปุ่น และสมเด็จพระจักรพรรดินีมิจิโกะ

สมเด็จพระราชินีฮิโรโกะ และสมเด็จพระราชินีมิจิโกะ แห่งเบลเยียม
(ในขณะนั้นเสด็จมาในพระฐานะมกุฎราชกุมารี)

แกรนด์ดยุกของรี
แห่งราชรัฐลักเซมเบิร์ก

เจ้าชายไฮกัน มกุฎราชกุมารแห่งนอร์เวย์
และเจ้าหญิงเมตเตมารிட พระชายา

สมเด็จพระราชาธิบดีเลดซีที่ 3 แห่งเลโซโท
และสมเด็จพระราชินีนาเซเบต
โมฮาโด เซเอโซ

เชคฮามีด บิน คาลิฟะห์ อัลธานี แห่งกาตาร์
และเชคเคาะห์เมาะฮ์ บินด์ เนเซอร์ อัลมัสนัด

สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งมาเลเซีย
และพระชายา

สมเด็จพระราชินีนาถอริสเบทที่ 16 กุสตาฟแห่งสวีเดน
และสมเด็จพระราชาธิบดีวชิราลงกรณ

สมเด็จพระบรมชนกนาถบรมนาถบพิตร ภูมิพลอดุลยเดช
และสมเด็จพระบรมราชินีนาถอริสเบทที่ 16 กุสตาฟแห่งสวีเดน

สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไน ทรงดื่มถวายพระพร

เจ้าฟ้าชายอาโลอิส มกุฎราชกุมาร
ผู้สำเร็จราชการแทนพระประมุข
แห่งลีกเตนสไตน์

สมเด็จพระราชาธิบดีฮัลลัดดีฟูไฟฟ์แห่งดองกา (ในเวลานั้นเสด็จมาจากพระฐานะรัชทายาท ปัจจุบันสวรรคตแล้ว)

เจ้าชายอัลแบร์ที่ 2 แห่งราชรัฐโมนาโก

เชคซอบะห์ อัลอะห์มัด อัลจาบี อัลซอบะห์ อัลคาลอญีแห่งรัฐคูเวต

เจ้าชายเฮนริก พระราชสวามีในสมเด็จพระราชินีนาถมาร์เกรเธอที่ 2 แห่งเดนมาร์ก

พลเอก เซคโมฮัมเมด บิน ซะอีด อัลนะห์ยัน มกุฎราชกุมารแห่งอาบูดาบี (สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์)

เจ้าหญิงลิลลา ซัลมา เบนนानी พระราชสวามีในสมเด็จพระราชินีนาถฮันนาห์ที่ 6 แห่งโมร็อกโก

เชคคอลลีฟะห์ บิน ซัลมาน อัลคอลลีฟะห์ พระราชวงศ์ฮ่าวไฮสุรงคุดแห่งราชอาณาจักรบานเนน

สมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี ซิมทอน บอเนนโท ปูเออร์โตริโน วัลคอลละห์ แห่งรัฐในคางสุซาลาฟี สมเด็จพระราชินีรามาเสตรี เบ็งจิ้น อานัก อัจญะห์ ชาเลฮา

สมเด็จพระราชินีบีตีเอิมสตาลีที่ ๒ แห่งสวาซิแลนด์ เจ้าหญิงดูเบ

สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ทูลเกล้าฯ ถวายของขวัญแด่พระอัครราชกุมารี

สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ทูลเกล้าฯ ถวายของขวัญแด่พระอัครราชกุมารี

โดยก่อนหน้าที่จะถึงเวลาตามหมายกำหนดการ ในช่วงบ่ายเกิดปรากฏการณ์พระอาทิตย์ทรงกลด มีแสงสีรุ้งรายล้อมอย่างสวยงาม ปรากฏบนท้องฟ้าพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ เลย เพชรบูรณ์ และอุดรธานี นานราว 30 นาที ถือเป็นนิมิตหมายดีงามในวันมหามงคลนี้ ครั้นถึงเวลา 14.00 น. ตามหมายกำหนดการ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จฯ ถึงพระที่นั่งอนันตสมาคมเพื่อรอรับเสด็จพระราชอาคันตุกะ โดยพระราชอาคันตุกะที่ได้เสด็จมานั้นเรียงลำดับจากพระประมุขที่มีอาวุโสในการครองราชย์น้อยที่สุดไปจนถึงพระประมุขที่มีอาวุโสในการครองราชย์มากที่สุด

ในบรรดาพระราชอาคันตุกะแต่ละพระองค์ที่เสด็จมาทรงสัมผัสพระหัตถ์กับพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ มีหลายพระองค์ทรงฉลองพระองค์ประจำชาติที่ดูงดงามแปลกตา ประกอบกับสถาปัตยกรรมภายในขององค์พระที่นั่งนั้น ทำให้กลายเป็นภาพที่สวยงามดังเทพบนสวรรค์ ตรึงตาตรึงใจผู้ได้เฝ้าชมมาจนถึงวันนี้

จากนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชอาคันตุกะทุกพระองค์ เสด็จออก ณ ท้องพระโรงกลาง ประทับพระราชอาสน์และพระเก้าอี้ เบื้องหน้าพระที่นั่งพุดตานกาญจจินหาสน์ ภายใต้ฉัตรพญานาคเศวตฉัตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ฉายพระบรมฉายาลักษณ์และพระรูปหมู่

ถือเป็นภาพประวัติศาสตร์ที่ยากจะลืมเลือน

อักษรศิลป์

ผู้ทรงงาน
เพื่อแผ่นดิน

คนไทยโชคดี

เราไม่ได้มีเพียงพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรมเท่านั้น พระองค์ยังทรงพระปรีชาสามารถรอบด้าน หนึ่งในนั้นคือ พระอัจฉริยภาพด้านศิลปวิทยาการ กระทั่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้น้อมเกล้าฯถวายพระราชสมัญญา "อัครศิลปิน" แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529

ไม่เพียงพระองค์ทรงเป็นจิตรกร นักประพันธ์ และนักดนตรีที่เก่งกาจ ทรงนำพระอัจฉริยภาพเหล่านั้น มาใช้พัฒนาชาติ และสร้างความสุขให้ประชาชนคนไทย ทั้งบทเพลงพระราชนิพนธ์ ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ หนังสือพระราชนิพนธ์ ตลอดจน ส.ค.ส.พระราชทาน จึงเปรียบเหมือนน้ำทิพย์หล่อเลี้ยงหัวใจให้คนไทยทั่วแผ่นดิน

ปฐมบทแห่ง คีตราชน เริ่มต้นในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2473 เมื่อสมเด็จพระเจ้า (สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า) พระราชทานเครื่องดนตรีเด็กเล่นเป็นของขวัญวันพระบรมราชสมภพครบ 3 พรรษา แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พี่น้องทั้งสามพระองค์ (พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์) มักทรงเล่นด้วยกันอยู่เสมอ ซึ่งหลายอย่างก็พัฒนาไปสู่ความเอาใจจริงเอาใจจั่ง เช่น การเล่นชุดดินปลูกต้นไม้ ก็พัฒนาไปสู่โครงการพระราชดำริด้านการเกษตร ดนตรีก็เช่นเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงฝึกฝนอย่างจริงจัง ทรงพระปรีชาสามารถในเครื่องดนตรีหลายชนิด โดยเฉพาะเครื่องเป่า เช่น แซกโซโฟน แคลริเน็ต และทรัมเป็ต ที่ทรงสนพระราชหฤทัยเป็นพิเศษ

เมื่อพระชนมพรรษา 19 พรรษา ทรงพระราชนิพนธ์เพลงแรก คือ *แสงเทียน* ซึ่งเป็นงานทดลองของพระองค์ในจังหวะบลูส์ ทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ นิพนธ์คำร้องภาษาไทย แต่เนื่องจากมีพระราชประสงค์แก้ไขทำนองและคอร์ดบางตอน จึงยังไม่โปรดเกล้าฯ พระราชทานนำออกมาบรรเลงในเวลานั้น ก่อนจะพระราชทานนำมาบรรเลงครั้งแรกใน พ.ศ. 2490

นับจากเพลงพระราชนิพนธ์ *แสงเทียน* พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชนิพนธ์เพลงลำดับต่อมาเรื่อยๆ รวมทั้ง 49 เพลง ดนตรีจึงนับเป็นส่วนสำคัญตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์

พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริทรงเคยเล่าว่า ในระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระประชวรอยู่ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ คณะแพทย์ผู้ถวายการรักษาได้ห้ามทรงเครื่องเป่าทุกชนิด แต่วันหนึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริทรงเป่าแซกโซโฟนเฉพาะเพียงให้เป่าออกเสียงถวาย ในครั้งนั้นพระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริประทับลงกับพื้น แล้วพระองค์ท่านทรงเอื้อม

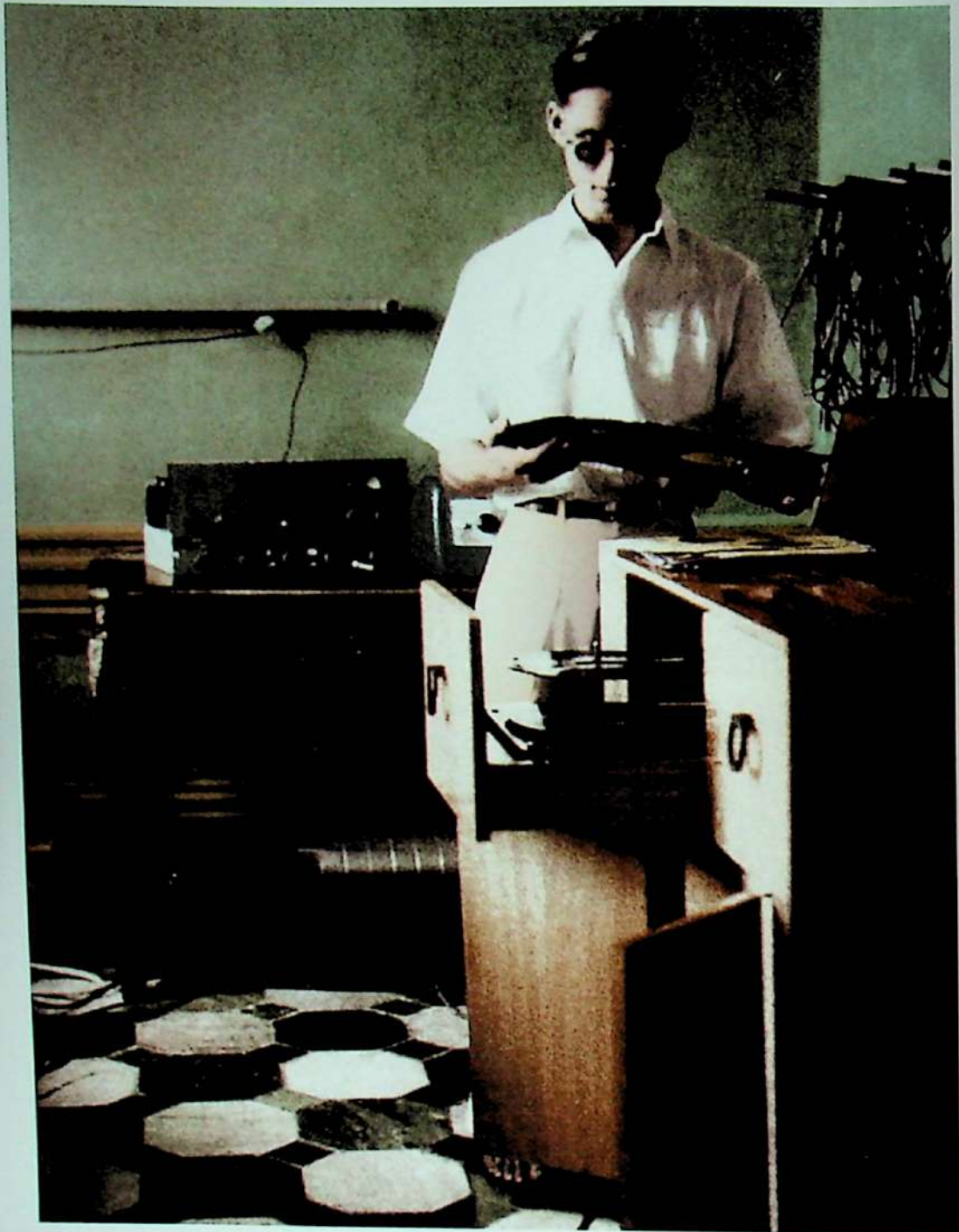
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ทรงก่อตั้งวงดนตรีส่วนพระองค์ไว้ดังนี้
วงสายคราม (ก่อตั้ง พ.ศ. 2494)
รวมนักดนตรีสมัครเล่นประกอบด้วย
พระราชวงศ์ที่ทรงคุ้นเคย
วง อ.ส.วันศุกร์ (ก่อตั้ง พ.ศ. 2495)
เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ตั้งสถานีวิทยุ อ.ส.ขึ้นภายในพระราชวังดุสิต
เพื่อใช้เป็นสื่อกลางให้สาร
และสร้างความบันเทิงแก่ประชาชน
วงดนตรีสหายพิกมมา (ก่อตั้ง พ.ศ. 2529)
วงดนตรีเครื่องเป่า สมาชิกวงคือ
ผู้รับใช้ใกล้ชิดที่ตามเสด็จไปเยี่ยมเยียน
ราษฎรในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ

พระหัตถ์ไปโอบ จากนั้นทรงใช้นิ้วพระหัตถ์กดแป้นแจ็กโซโฟน
บรรเลงเป็นเพลงขึ้น ทำให้สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ซึ่งประทับอยู่อีกห้องหนึ่งตกพระทัย รีบเสด็จเข้าไปทอดพระเนตร
พร้อมด้วยข้าราชการและคณะแพทย์ ต่างพากันตกใจวิ่งเข้าไปเฝ้า
เป็นการใหญ่

ดนตรียังเป็นสื่อที่พระองค์ทรงใช้ในการเชื่อมสัมพันธ์
ไมตรีกับนานาชาติอารยประเทศ เช่นเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนิน
เยือนสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2503 ระหว่างงานถวายเลี้ยง
พระกระยาหารค่ำที่วอชิงตันเพลส ทรงได้รับการกราบบังคมทูลเชิญ
ให้ร่วมบรรเลงดนตรีกับวงดนตรีที่จัดถวายแสดงหน้าพระที่นั่ง
โดยไม่ได้ทรงเตรียมพระองค์มาก่อน ซึ่งพระองค์ก็ทรงดนตรี
ได้อย่างไพเราะ สร้างความประทับใจแก่ผู้ร่วมงานในวันนั้น
เป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ยังเสด็จพระราชดำเนินไปทรงดนตรีร่วมกับ
বেনนี่ กู๊ดแมน (Benny Goodman) นักดนตรีแจ๊สระดับโลก
ที่มหานครนิวยอร์ก ซึ่งทรงบรรเลงโต้ตอบได้อย่างครื้นเครง
และได้รับการถวายคำยกย่องในฐานะทรงเป็นนักดนตรีแจ๊สที่มี
พระอัจฉริยภาพสูง นักดนตรีเอกของโลกได้กล่าวถึงพระปรีชา
สามารถว่า หากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มิได้ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ก็จะต้องทรงเป็นพระราชานักดนตรี
ของโลก

โรงละครวินเทอร์การ์เดินเคยอัญเชิญบทเพลงพระราชนิพนธ์ *อาทิตย์อัปแสง*
ประกอบการแสดงละครบรอดเวย์เรื่อง *ปีปโชว์ (Peep Show)* ซึ่งได้รับกระแสตอบรับดีมาก
จนต้องจัดแสดงข้ามปี ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2493 ถึงกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2494
รวมทั้งสิ้น 278 รอบ และในหนังสือ *พระราชอารมณ์ขัน* ที่เขียนโดยวิลาศ มณีวัต ได้เล่าถึงเรื่องนี้ว่า
ในขณะที่ละครอยู่ในระหว่างซ้อมใหญ่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ประทับที่หัวหิน บังเอิญใกล้ๆ กับวังไกลกังวล มีคนมานั่งตีปี่
ข้าราชการพาราจักระซิบกันว่า ไม่มีวาสนาได้ฟัง *ปีปโชว์* ที่อเมริกา ก็ฟังปี่ที่นี่ก็แล้วกัน
พระองค์ทรงได้ยินแล้วก็ทรงพระสรวลน้อยๆ

ในวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2507 สถาบันการดนตรีและศิลปะการแสดง
กรุงเทพฯ ประเทศออสเตรีย ได้ทูลเกล้าฯถวายประกาศนียบัตร
สมาชิกกิตติมศักดิ์ลำดับที่ 23 แต่พระองค์ ลงพระบรมนามาภิไธย
“พลอดุลยเดช” ปรากฏอยู่บนแผ่นจำหลักหินของสถาบัน ทรงเป็น
สมาชิกกิตติมศักดิ์ที่มีอายุน้อยที่สุด และเป็นชาวเอเชียเพียงผู้เดียว
ที่รับเกียรติอันสูงส่งนี้

แต่ก่อนจะถึงวันนั้น มีเหตุการณ์สำคัญที่หม่อมราชวงศ์ถนัดศรี
ศิริวัฒน์ ได้เล่าว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
พระราชกระแสรีบสั่งว่า

“คนเวียดนามสูง ฉันทจะไม่รับตำแหน่งดังกล่าว ถ้าไม่ได้พิสูจน์
ได้รับการยอมรับจากคนเวียดนาม”

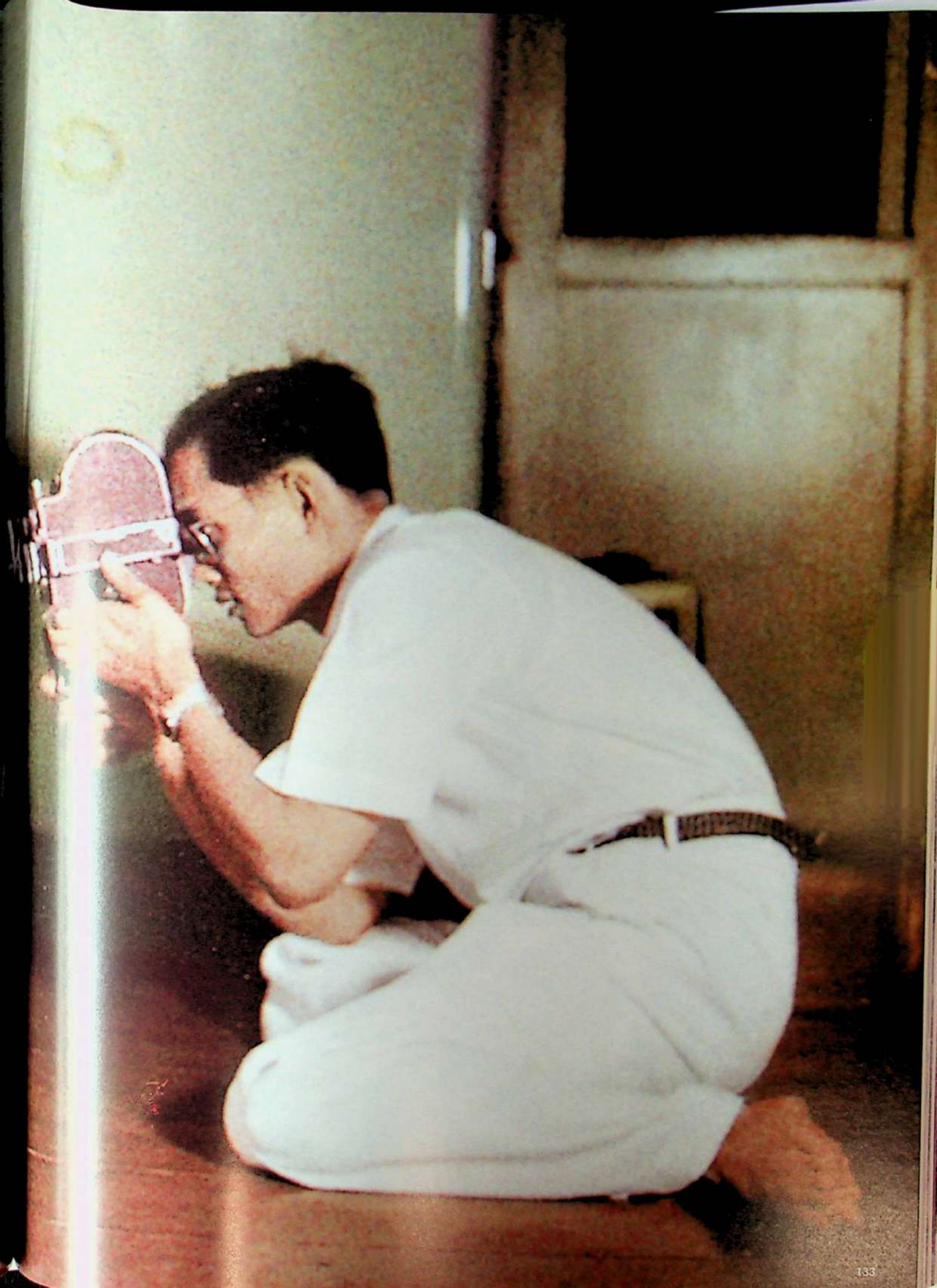
จากนั้นพระองค์ทรงจัดการแสดงคอนเสิร์ตบทเพลงพระราชนิพนธ์
ชายบัตรให้คนเวียดนามเข้ามาฟังที่โอเปร่าฮอลล์ ปรากฏว่าบัตรขาย
หมดในเวลารวดเร็ว ทุกบทเพลงที่บรรเลงได้รับเสียงปรบมือดังกึกก้อง

พร้อมมีเสียงตะโกนจากผู้ชมว่า “อังกอร์ อนุ เดอ ฟ้า” หรือให้เล่นซ้ำอีก
ทำให้งานดนตรีต้องบรรเลงอีกหนึ่งรอบ สิ่งนี้แสดงว่าพระอัจฉริยภาพ
ด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ไม่เพียง
เป็นที่ชื่นชมเฉพาะคนไทยเท่านั้น แต่นักดนตรีและผู้คนทั่วโลกก็ยอมรับ
ในพระปรีชาสามารถของพระองค์เช่นกัน

นอกจากความไพเราะด้านดนตรี เพลงพระราชนิพนธ์หลายบทเพลง
ยังพระราชทานเป็นขวัญกำลังใจแก่คนไทย ดังเช่นช่วงเวลาที่ประเทศไทย
ต้องเผชิญภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ทั้งในและนอกประเทศ ในขณะนั้น
ประชาชนไทยต่างเฝ้ามองว่า ผู้นำของประเทศจะมีพระบรมราชวินิจฉัย
หรือมีพระราชประสงค์อย่างไร ในครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทร-
มหาภูมิพลอดุลยเดชทรงแสดงนำพระราชหฤทัยอันเด็ดเดี่ยวด้วยการ
พระราชนิพนธ์เพลง *ความฝันอันสูงสุด* และ *เราสู้* เพื่อพระราชทานแก่
ผู้ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศชาติ และปลุกขวัญกำลังใจคนไทย

พระราชดำรัสจากงาน 9 Days in the Kingdom
by 55 Great Photographers

“การถ่ายภาพเป็นงานศิลปะ เป็นของดีมีประโยชน์
ขออย่าให้ถ่ายภาพกันเพื่อความสนุกสนาน หรือความสวยงามเท่านั้น
จงใช้ภาพให้เกิดคุณค่าต่อสังคม ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
งานศิลปะจะช่วยให้พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้อีกแรงหนึ่ง”

สำหรับเพลง *เราสู้* มีเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่เพลงนี้ถูกร้องขึ้นในวันที่
กันยายน พ.ศ. 2520 ที่จังหวัดยะลา เมื่อมีความพยายามลอบ
พระชนม์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จ
นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
มบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัย
ย์ อัครราชกุมารี โดยเชื่อว่าเป็นปฏิบัติการขององค์กรก่อการร้าย
ในวันนั้นมีประชาชนเฝ้ารับเสด็จประมาณ 30,000 คน แรงระเบิด
มีผู้ได้รับบาดเจ็บกว่า 50 คน ในการนั้นพระบาทสมเด็จพระปรมินทร
ภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และพระเจ้าลูกเธอ
องค์พระองค์มิได้ทรงบาดเจ็บใดๆ โดยภายหลังเหตุการณ์นั้น พระบาท
สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ

ต่อ และมีพระราชดำรัสให้ทุกคนมีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ตื่นเต้นต่อสถานการณ์
เมื่อพระราชดำรัสจบลง พระราชธิดาทองสองพระองค์ซึ่งประทับอยู่ในพลับพลา
ทรงนำเหล่าราษฎรร้องเพลง *เราสู้* และภายหลังเสร็จพระราชภารกิจ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชดำเนิน
เยี่ยมเยียนผู้บาดเจ็บที่โรงพยาบาลจังหวัดยะลาต่อ

อีกเพลงที่คนไทยรู้จักเป็นอย่างดีคือ *พรปีใหม่* ซึ่งมีจุดเริ่มต้น
ในวันสงกรานต์ปีเก่า พ.ศ. 2494 ต้อนรับปีใหม่ พ.ศ. 2495 พระบาทสมเด็จพระ
ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชประสงค์พระราชทานพร
ให้ประชาชนชาวไทย โดยใช้บทเพลงแทนการพระราชทานพร จึง
โปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใกล้ชิดร่วมแต่งเพลง *พรปีใหม่* ขึ้น และทรงพระกรุณา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ทรงใช้วิธีถ่ายภาพพระองค์เอง โดยทรงตั้งกล้องคู่พระหัตถ์บนสามขา
แล้วทรงใช้ปุ่มลั่นชัตเตอร์ที่ Self-time ทรงระยะเวลาให้กล้องลั่นชัตเตอร์
ถ่ายภาพพระองค์เองได้อย่างพอเหมาะพอดีกับขณะที่ทรงเป่าทริมเป็ต

โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ ทรง
พากเช็กโซโฟนในช่วงแรกและช่วงที่ 3 โดยพระองค์ทรงเป่าต่อในช่วง
2 และ 4 สลับไปจนครบทำนองเป็นเพลงแล้วแต่งคำอวยพรลงใน
ทเพลงตอนนั้น ซึ่งเสร็จภายในเวลาแค่ครึ่งชั่วโมง กระทั่งเพลง
รียใหม่ เป็นดังสัญลักษณ์การเริ่มต้นปีของคนไทยตั้งแต่บัดนั้นจนถึง
ปัจจุบัน

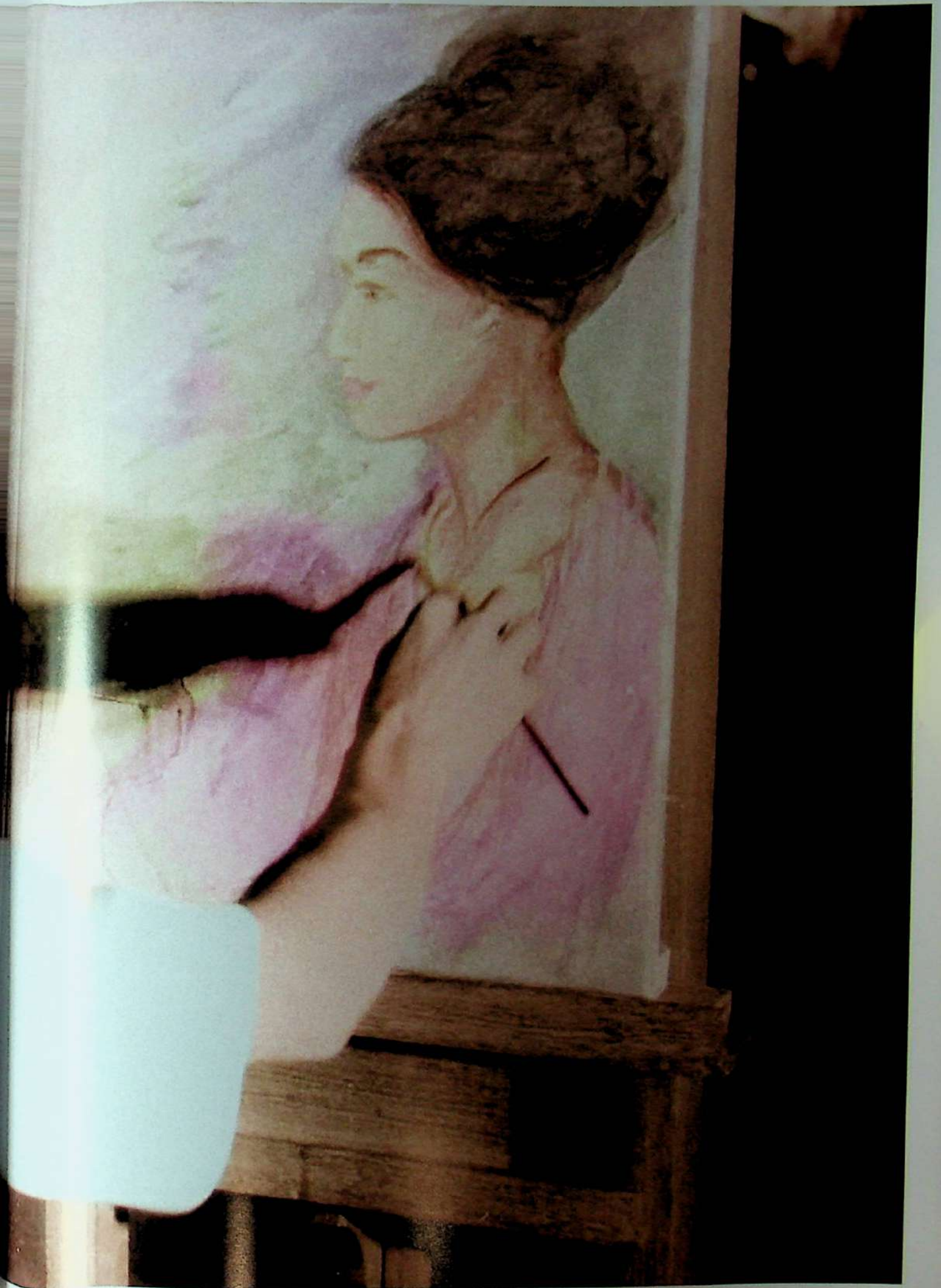
ไม่เพียงดนตรีที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ทรงสนพระราชหฤทัยตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ การถ่ายภาพ ก็เป็นอีก
ศาสตร์ศิลป์ที่โปรด ทรงเริ่มถ่ายภาพฝีพระหัตถ์ในขณะมีพระชนม
พรรษา 8 พรรษา ในครั้งนั้นสมเด็จพระราชชนนีพระราชทานกล้องบ็อกซ์

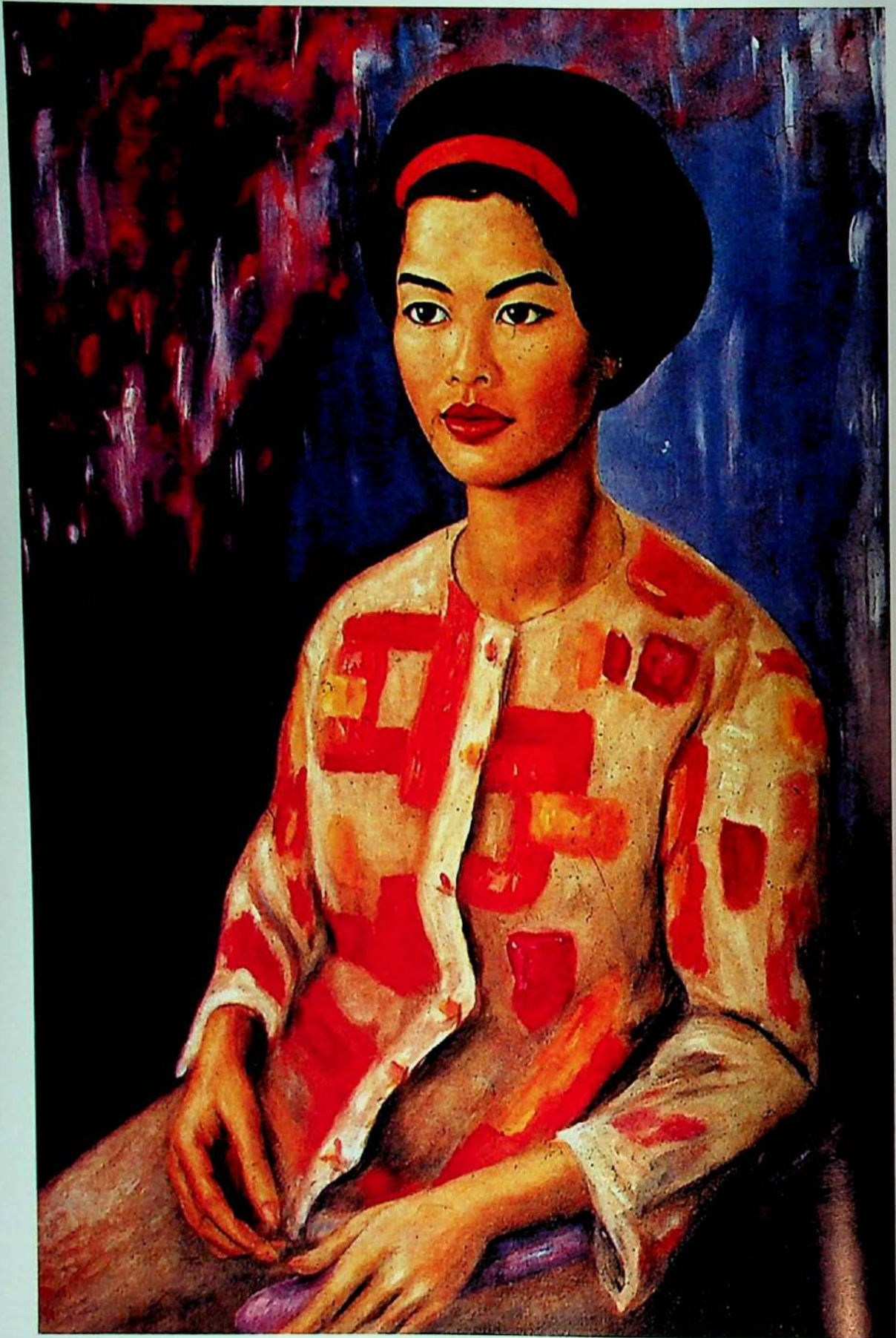
ขนาดเล็กยี่ห้อโคโรเน็ต มิดเจ็ต (Coronet Midget) โดยเทคโนโลยี
ของกล้องถ่ายภาพในสมัยนั้นยังไม่ทันสมัย ไม่มีแม้กระทั่งระบบ
วัดแสง การถ่ายภาพจึงต้องใช้การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ แต่ด้วยความ
สนพระราชหฤทัย ทรงศึกษาวิธีการถ่ายภาพด้วยพระองค์เอง พร้อมทั้ง
ทรงถามจากผู้รู้ กระทั่งทรงใช้กล้องถ่ายภาพได้อย่างชำนาญ

ภายหลังเสด็จขึ้นครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดชโปรดฉายพระรูปสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
พร้อมทั้งพระราชโอรสและพระราชธิดา ด้วยจะทรงบันทึกเป็นพระราช
ประวัติส่วนพระองค์ และเมื่อเสด็จไปเยี่ยมพสกนิกรในท้องถิ่นต่างๆ
ก็ทรงถ่ายรูปบรรยายภาคของสถานที่ และบุคคลที่ทรงพบระหว่างทาง
ด้วยเช่นกัน

ชื่อภาพ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับสั่งเล่าถึง ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ไว้ในบทพระราชนิพนธ์คำนำของหนังสือ *ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว* ดังนี้

“ข้าพเจ้าได้เห็นภาพฝีพระหัตถ์ในสมุดเก็บภาพถ่าย ซึ่งจะทรงถ่ายภาพโดยมีหมายเลขประจำภาพ...ภาพในสมุดมีหลายอย่าง เช่น กลูกๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนโตขึ้นเป็นระยะๆ ตัวข้าพเจ้าเองมีรับสั่งว่า ภาพได้ยากมาก เพราะว่าชุกชน อยู่ไม่สุข”

แม้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะทรงมี ภาพถ่ายส่วนพระองค์ แต่ยังไม่ทรงถ่ายรูปอยู่เสมอ ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ที่เห็นนี้เคยปรากฏตามหน้านิตยสาร เช่นหนังสือพิมพ์ *สแตนดาร์ด* ของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร ครั้งหนึ่งพระองค์มีพระราชดำรัสด้วยพระอารมณ์ขันแก่คนใกล้ชิดว่า

“ฉันเป็นกษัตริย์ก็จริง แต่ฉันก็ยังม้ออาชีพเป็นช่างภาพของหนังสือพิมพ์สแตนดาร์ด ได้เงินเดือนละ 100 บาท ตั้งหลายปีมาแล้ว บัดนี้ก็เห็นเขายังไม่ขึ้นเงินเดือนให้สักที เขาก็คงถวายไว้เดือนละ 100 บาทอยู่เรื่อยมา”

ในเรื่องการถ่ายภาพก็เช่นเดียวกับดนตรี พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมิได้ทรงถ่ายรูปเพื่อศิลปะแต่เพียงอย่างเดียว แต่ทรงใช้ภาพถ่ายเหล่านั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ประเทศ ดังภาพที่คุ้นตาคนไทยเป็นอย่างดี นั่นคือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีกล้องถ่ายรูปอยู่ที่พระคอเวลาเสด็จพระราชดำเนินไปยังภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อประกอบพระราชกรณียกิจต่างๆ

ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์ในระยะหลังจึงเป็นข้อมูลที่ทรงใช้ในการวางแผน และแก้ไขเหตุการณ์ของบ้านเมือง เช่น เหตุการณ์น้ำท่วมกรุงเทพฯ ในหลายครั้ง ได้ทรงถ่ายภาพจุดสำคัญๆ ไว้ ทรงวางแผนป้องกันน้ำท่วมทางเฮลิคอปเตอร์ หรือภาพจรวดติดขีปนาวุธนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเรื่องคอมมิวนิสต์ ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วเพื่อช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้พสกนิกรของพระองค์ทั้งสิ้น

ในด้าน ศิลปกรรม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สนพระราชหฤทัย จิตรกรรม ตั้งแต่สมัยที่ทรงศึกษาอยู่ที่ประเทศ

ชื่อภาพ **บุคลิกซ้อน** ทรงเขียนภาพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ ด้วยรูปแบบศิลปะเฟิวเจอริสม์ (Futurism)
ลักษณะภาพมีการทับซ้อนให้เห็นถึงความเคลื่อนไหว ที่ทรงเขียนแบบนี้เนื่องจาก
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในช่วงเวลานั้นทรงชุกชอนและไม่อยู่นิ่ง
กระทั่งได้รับพระราชทานพระฉายาว่า สลาตัน การที่พระองค์จับคาเรียดออร์นี
มาผลิตภาพวาดฝีพระหัตถ์จึงนับเป็นสไตล์ที่ล้ำสมัยมาก

ชื่อกภาพ **ต๋อฮู้**
 ทรกวาดตอนที่
 ทรกเซียร์โผน กิ่งเพชร
 แซมปีบวยโลก
 ชาวไทยคนแรก

ตเซอร์แลนด์ พระองค์ทรงศึกษางานจิตรกรรมด้วยพระองค์เอง จากหนังสือศิลปะที่ทรงซื้อและมีผู้ทูลเกล้าฯถวาย หากพระองค์ พระราชหฤทัยผลงานของศิลปินคนใด จะเสด็จฯไปทรงเยี่ยมชม ติโอของศิลปินผู้นั้น เพื่อมีพระราชปฏิสันถารและทอดพระเนตร กำนาน เมื่อเข้าพระราชหฤทัยอย่างถ่องแท้จะทรงนำวิธีการสร้างงาน มาเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรคงานจิตรกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ของค์

หลังจากเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเริ่มวาดภาพอย่างจริงจัง ทรงพระราชปฏิสันถาร ศิลปินร่วมสมัยทั้งไทยและต่างประเทศ เช่น ครั้งหนึ่งที่เสด็จฯ ทรงเยี่ยมมออสการ์ โคคอสกา (Oskar Kokoschka) ถึงบ้านเกิดของ ตัวที่เมืองวิลเนฟ (Villeneuve) ประเทศออสเตรีย ด้วยเหตุที่ สการ์ โคคอสกา เป็นจิตรกรที่เขียนภาพโดยใช้สีที่ร้อนแรงตามแบบ ปะเอกซ์เพรสชันนิสม์ที่โปรด

สำหรับศิลปินไทย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้จิตรกรไทยหลายคนเข้าเฝ้าทูลละอองธุลี-

พระบาทเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแง่ศิลปะ เช่น เหม เวชกร, เพื่อ หริพิทักษ์, จำรัส เกียรติก้อง, ไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ ฯลฯ

พระองค์ทรงจัดเลี้ยงเหล้าศิลปินอย่างอบอุ่น รวมทั้งมีพระราชกระแส รับสั่งถามถึงผลงานของพระองค์เสมอว่า "พอไปได้ไหม" แสดงให้เห็น ถึงความถ่อมพระองค์และพระวิริยอุตสาหะ ดังเช่นที่หม่อมเจ้าการวิก จักรพันธุ์ ทรงเล่าไว้ในหนังสือ *จิตรกรรมฝีพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว* ในตอนหนึ่งว่า

"พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นศิลปิน โดยแท้ ทรงชื่นชมในงานของศิลปินอื่นเสมอ และดูจะไม่เคยทรง พอพระราชหฤทัยกับภาพเขียนของพระองค์และวิธีการที่ทรงเคยใช้ อยู่แล้ว โปรดที่จะค้นคว้าวิธีใหม่อยู่เรื่อย ๆ"

ด้วยพระราชกิจที่เพิ่มขึ้น หลังจาก พ.ศ. 2510 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชไม่ได้ทรงเขียนภาพอีก รวมผลงาน จิตรกรรมฝีพระหัตถ์จำนวน 47 ภาพ เทคนิคที่ทรงใช้บ่อยที่สุดคือ สีน้ำมันบนผ้าใบ ภาพฝีพระหัตถ์ส่วนใหญ่ พระสาทิสลักษณ์ของ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส และพระราชธิดา
ทุกพระองค์ โดยทรงลงพระปรมาภิไธยย่อในแต่ละภาพว่า ภอ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณพิษณุ คุณนิมิตร แสดงความคิดเห็นถึง
พระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ไว้ได้น่าสนใจว่า

“รูปวาดมีพระหัตถ์ในช่วงแรก ๆ เป็นแนวเหมือนจริง แต่เมื่อเวลา
ผ่านไป สไตลิ่งการเขียนของพระองค์ท่านจะสอดแทรกสีสันที่เหนือจริง
มีการตัดทอนภาพให้เป็นรูปทรงกึ่งเรขาคณิต ทรงใช้จินตนาการและ
องค์ประกอบมากขึ้น ในส่วนของงานรูปแบบนามธรรม คนไทยส่วนใหญ่
ในยุคนี้ยังไม่ค่อยเข้าใจ แต่คนในวงการศิลปะยอมรับว่า งานของ
พระองค์ท่านล้ำสมัยมาก”

เดิมทีมีเพียงผู้ใกล้ชิดเท่านั้นที่ได้เห็นภาพจิตรกรรมมีพระหัตถ์
กระทั่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานภาพเข้าร่วมการแสดงงาน
ศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 14 ในปี พ.ศ. 2506 และในหลายครั้งต่อมา
รวมถึงในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี กรมศิลปากรได้รับ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดนิทรรศการจิตรกรรมมีพระหัตถ์
ของพระองค์ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้
เข้าชม นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่มีการแสดงผลงานศิลปะ
ของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว

นอกจากจิตรกรรม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ทรงสนพระราชหฤทัยศิลปะอีกหลายแขนง เช่น **ประติมากรรม** ที่ทรง
เป็นงานอดิเรกในระหว่างปี พ.ศ. 2508 - 2515 โดยทรงศึกษาและค้นคว้า

เทคนิคต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง พระองค์ทรงมีผลงานประติมากรรมลอยตัว
2 ชิ้น ชิ้นแรกเป็นรูปปั้นผู้หญิงเปลือยคุกเข่า มีความสูง 9 นิ้ว ส่วน
ชิ้นที่ 2 เป็นพระรูปปั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ครั้ง
พระองค์ ความสูง 12 นิ้ว

อีกศาสตร์ศิลป์ที่พระองค์มีพระอัจฉริยภาพเป็นที่ประจักษ์คือ
วรรณศิลป์ แม้จะทรงศึกษาที่ต่างประเทศตั้งแต่ชั้นประถมจนจบการศึกษา
ระดับปริญญาตรี แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ทรงศึกษาภาษาไทย และทรงใช้ภาษาไทยได้อย่างดีเยี่ยม ทั้งภาษาพูด
ภาษาเขียน อีกทั้งยังสนพระราชหฤทัยในงานด้านวรรณศิลป์ไม่น้อย
ไปกว่าศิลปะแขนงอื่น

พระราชนิพนธ์เรื่องแรกใน พ.ศ. 2489 คือ **เมื่อข้าพเจ้าจากสยาม
มาสู่ออสเตรเลียแลนด์** เป็นบันทึกส่วนพระองค์ในช่วงเวลาภายหลังจาก
เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ลำดับที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี แล้ว
เสด็จพระราชดำเนินกลับไปทรงศึกษาต่อที่ประเทศออสเตรเลียแลนด์ โดย
เนื้อความตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์ที่อยู่ในหัวใจของคนไทยตลอดมาคือ

วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2489

วันนี้ถึงวันที่เราจะต้องจากไปแล้ว... พอถึงเวลาถึงจากรถพระที่นั่ง
พร้อมกับแม่ ลาเจ้านายฝ่ายใน ณ พระที่นั่งชั้นล่าง แล้วก็ไปยังวัด
พระแก้ว เพื่อนมัสการลาพระแก้วมรกตและพระภิกษุสงฆ์ ลาเจ้านาย
ฝ่ายหน้า ลาข้าราชการทั้งไทยและฝรั่ง แล้วก็ไปขึ้นรถยนต์ พอรถแล่น

นายอินทร์ ผู้ปิดทองหลังพระ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงแปล
บทกวี A MAN CALLED INTREPID
โดย WILLIAM STEVENSON

ตีโต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงแปล
บทกวี Tito ของ Phyllis Auty

ออกไปได้ไม่ถึง 200 เมตร มีหญิงคนหนึ่งเข้ามาหยุดรถแล้วส่งกระป๋องให้เรากินละใบ ราชของครึกษ์ไม่แน่ใจว่าจะมีอะไรอยู่ในนั้น บางทีจะเป็นลูกระเบิด! เมื่อมาเปิดดูภายหลังปรากฏว่าเป็นทอฟฟี่ที่อร่อยมาก ตามถนนผู้คนช่างมากมายเสียจริง ๆ ที่ถนนราชดำเนินกลาง ราษฎรเข้ามาใกล้ขีดรถที่เรานั่ง กลัวเหลือเกินว่าล้อรถของเราจะไปทับแข้งทับขาใครเข้าข้างรถแล้วฝ่าฝูงชนไปได้อย่างช้าที่สุด ถึงวัดเบญจมบพิตร รถแล่นเร็วขึ้นได้บ้าง ตามทางที่ผ่านมาได้ยินเสียงใครคนหนึ่งร้องขึ้นมาดัง ๆ ว่า "อย่าละทิ้งประชาชน" อยากจะร้องบอกเขาส่งไปว่า "ถ้าประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้า แล้วข้าพเจ้าจะละทิ้งอย่างไรได้" แต่รถวิ่งเร็วและเลยไปไกลเสียแล้ว

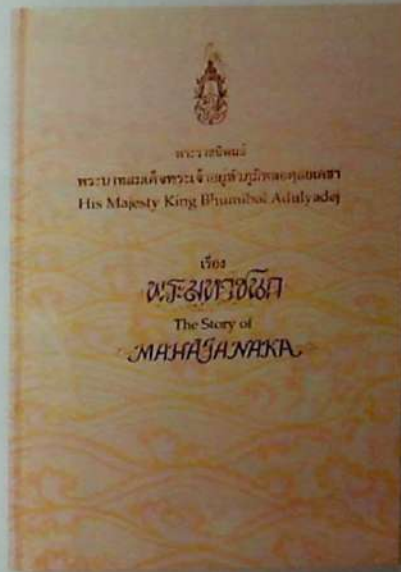
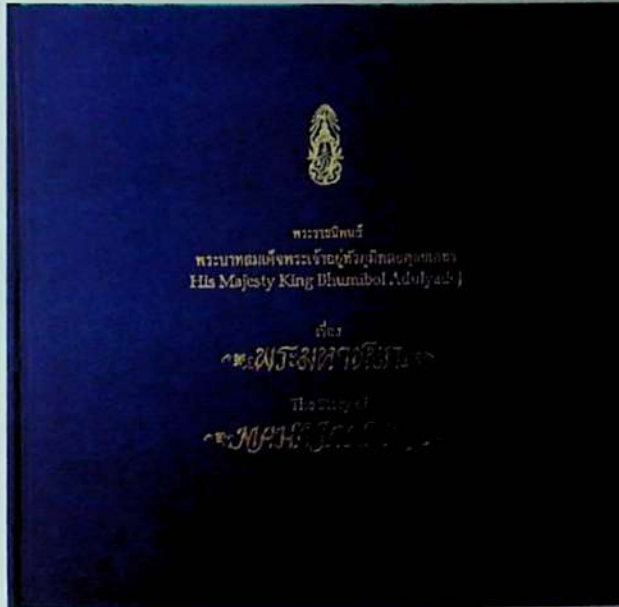
หลังจากพระราชนิพนธ์เรื่องแรก ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในหนังสือรายเดือน "วงวรรณคดี" ฉบับเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2490 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีผลงานพระราชนิพนธ์ออกมาเป็นระยะ ตั้งแต่ พ.ศ. 2489 - 2545 ประกอบด้วยงานที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเอง และพระราชนิพนธ์แปล

พระราชนิพนธ์ที่ตีพิมพ์เป็นรูปเล่มหนังสือมีอยู่ 4 เรื่อง คือ "นายอินทร์ ผู้ปิดทองหลังพระ" "ตีโต" "พระมหาชนก" และ "เรื่องทองแดง"

"นายอินทร์ ผู้ปิดทองหลังพระ" เป็นพระราชนิพนธ์แปลเรื่องแรกที่ตีพิมพ์เผยแพร่สู่มหาชน ทรงแปลจากเรื่อง "A Man Called Intrepid" ของวิลเลียม สตีเวนสัน เป็นเรื่องเกี่ยวกับปฏิบัติการและผลงานของหน่วยราชการลับอาสาสมัครของอังกฤษ ที่มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านการแผ่อำนาจของเยอรมนีสมัยฮิตเลอร์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นตัวอย่างของผู้ทำงานเสียสละเพื่อชาติโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ทรงใช้เวลา 3 ปีในการแปล คือตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ. 2523 ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2536

พระราชนิพนธ์แปลเรื่องที่ 2 คือเรื่อง "ตีโต" ทรงแปลจากเรื่อง "Tito" ของฟิลลิส ออติ ทรงแปลก่อนเรื่อง "นายอินทร์ ผู้ปิดทองหลังพระ" คือเมื่อ พ.ศ. 2519 แต่ตีพิมพ์ทีหลังใน พ.ศ. 2537 เนื่องจากขณะนั้นมีเหตุการณ์สู้รบอย่างรุนแรงในบอสเนีย เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวประวัติและการต่อสู้เพื่อรวมชาติซึ่งแตกแยกกันให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
His Majesty King Bhumibol Adulyadej
Biography of a Pet Dog

เรื่อง ทองแดง
The Story of Tongdaeng

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
His Majesty King Bhumibol Adulyadej
Biography of a Pet Dog

เรื่อง ทองแดง
The Story of Tongdaeng

ฉบับการ์ตูน Cartoon Version

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในพิธีเปิดงานปีหนังสือแห่งชาติ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515

“หนังสือเป็นเสมือนคลังที่รวบรวมเรื่องราว ความรู้ความคิด วิทยาการทุกด้านทุกอย่าง
ซึ่งมนุษย์ได้เรียนรู้ ได้คิดอ่าน และเพียรพยายามบันทึกรักษาไว้ด้วยลายลักษณ์อักษร
หนังสือแพร่ไปถึงที่ใด ความรู้ความคิดก็แพร่ไปถึงที่นั่น หนังสือจึงเป็นสิ่งมีค่า
และมีประโยชน์ที่จะประมาณมิได้ ในแง่ที่เป็นบ่อเกิดแห่งการเรียนรู้ของมนุษย์”

ของจอมพล ตีโต อดีตผู้นำของยูโกสลาเวีย

พระราชนิพนธ์เรื่องที่ 3 ที่แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพด้านวรรณศิลป์
อย่างชัดเจนคือ พระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก ซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งใน
ทศชาติชาดก อันเป็นชาดกสิบชาติสุดท้ายก่อนที่พระโพธิสัตว์จะมาตรัส
เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระราชนิพนธ์เรื่องนี้เกิดขึ้นหลังจากที่พระองค์ทรงสถาปนาพระ-
ธรรมเทศนาของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า แห่งวัดราชผาติการาม เมื่อปี
พ.ศ. 2520 เรื่องพระมหาชนกเสด็จไปทอดพระเนตรพระราชอุทยาน
ในกรุงมิลลา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จพระราชกุศล

ก.จ. เรณูนาคี หละ สมารักหมเกียวจง
กลางนหลวง(นปร)

ก.จ. ๑ ขอบอปรจากคน และ ถือโถกาสอวพรปี่น
หวนคำกลาง ๓ ในพาวามา หังค่อป่น

เนนครง หลดโพวระ ำคณนกง
นนวนเพ็ว ำงพำจวค คคค
ำงอ้วง ำขวงน ำงนวมเนน

เนนกำงำจกคกรำคก นรวลควมศกควมเวจก

.....
ก.จ. ๑ นว ๓๑๑๔๓๐ ถค ๒๕๒๑.
.....

ก.จ. เรณูนาคี หละ สมารักหมเกียวจง
ก.จ. ๑ ขอบอปรจากคน และ ถือโถกาสอวพรปี่น
หวนคำกลาง ๓ ในพาวามา หังค่อป่น

.....
ก.จ. ๑ นว ๓๑๑๔๓๐ ถค ๒๕๒๑.
.....

ส.ค.ส. ปี ๒๕๑๒

.....
Happy New Year
.....

.....
Happy New Year
.....

.....
Happy New Year
.....

.....
Happy New Year
.....

.....
Happy New Year
.....

.....
Happy New Year
.....

.....
Happy New Year
.....

.....
Happy New Year
.....

.....
Happy New Year
.....

รังกันควำเรองพระมหำชนกเพิมเตมในพระไตรปิฎก ทรงดัดแปลง
เรองให้เหมำะสมกับสังคมปัจจุบันและทรงแปลเป็นภำษำอังกฤษ
จสมบูรณในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ และทรงพระกรุณำโปรดเกล้าฯจัดพิมพ์
โอกำสเฉลิมฉลองกำญจนำภิเชกแห่งรำชกำล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑
ควำมสำคัญของเรองคือทรงสอนให้คนอำนมีควำมเพียรเหมื่อน
พระมหำชนก ซึ่งหลังกำเรอแตกก็พยำยำมว่ำน่ำถึงเจ็ดวันเจ็ดคืน
มองไม่เหินผั่ง จนกระทั่งมีเทวดำมำช่วยเหลือ
พระราชนิพนธ์เรอง พระมหำชนก เป็นผลงำนสร้ำงสรค์ทำง
คณศิลป์ที่โปรดมำกเรองหนึ่ง ดังพระราชดำรัสแก่คณะศิลปินและ
สื่อมวลชนที่เข้ำเฝำทูลละอองธุลีพระภทเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๑ ว่ำ
“หนังสือเล่มนี้รับรองได้ว่ำเป็นหนังสือที่ไม่มีที่เทียบ ต้องอวด

เสียหนอยว่ำไม่มีที่เทียบ ท่านผู้ที่เป็นศิลปิน ผู้ที่เป็นกรรมกำรและผู้
สนับสนุนยอมจะทรำบดีว่ำงำนที่เราทำนั้นคุ้มแคะไหน... ต้องขอบใจ
ทำนทั้งหลำยทุกคนที่มำชุมนุมกันในที่นี้ เพื่อที่จะรับว่ำหนังสือเล่มนี้ขึ้นแล้ว
ที่ต้องขอบใจเพราะว่ำ หนังสือเรองนี้เป็นที่รักของขำพเจ้ำเอง เป็นสิ่ง
ที่เห็นว่ำมีความสำคัญ...เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์กับทุกคน และเป็นประโยชน์
กับประชาชนทั้งไทยทั้งเทศ...”
ขณะที่พระราชนิพนธ์เรอง ทองแดง ก็มีพระราชดำริจัดเงินในกำร
ให้ช้อนมุมมองบอกมำนไปถึงคนไทย ถึงเรองควำมกตัญญูรู้คุณ
ไม่ลืมตัวของทองแดงที่มีต่อแม่เมลิ แม่บุญธรรมที่ให้น้ำนมเลี้ยงดู
ทองแดงมำตั้งแต่อำยุเพียง ๕ สัปดาห์ พร้อมกับนั้นยังมีพระราชประสงค์
ให้คนไทยเปิดบ้านต้อนรับสุนัจจรจัด ถือเป็นกำรช่วยแก้ปัญหำสุนัขจรรอน

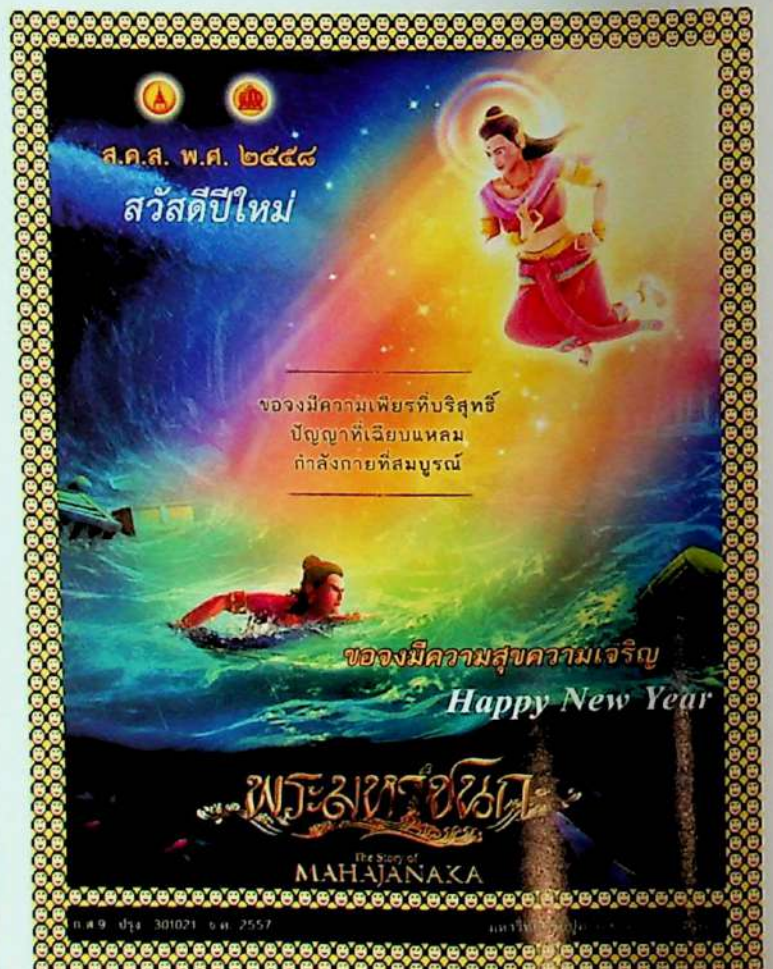
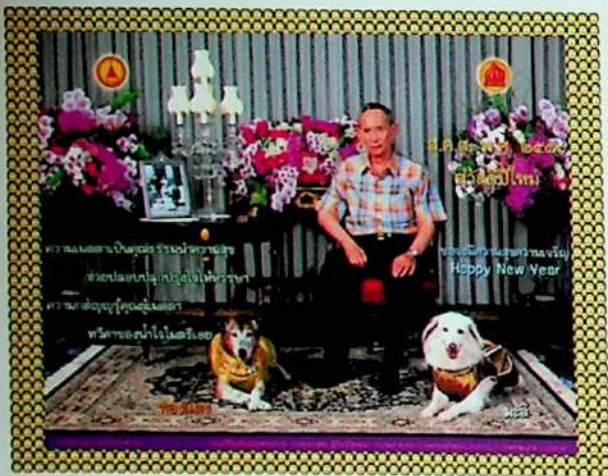
ขึ้นด้วยพระองค์เอง โดยมีพระราชนิพนธ์สั้น ๆ ที่ทรงให้กำลังใจ
ข้อคิด และหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อพระราชทานแก่ประชาชนคนไทย
ในช่วงวันขึ้นปีใหม่

ส.ค.ส.พระราชทานฉบับแรกเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2529 พระบาท-
สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงปลีกเวลาจากพระราชกรณียกิจ
มาประจําบทโทรทัศน์ โดยทรงพระราชนิพนธ์ร้อยกรองคำอวยพรปีใหม่
แก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องที่ทำงานรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาท โดยทรงใช้รหัส
แทนพระองค์ว่า “กส. 9 ประจ”

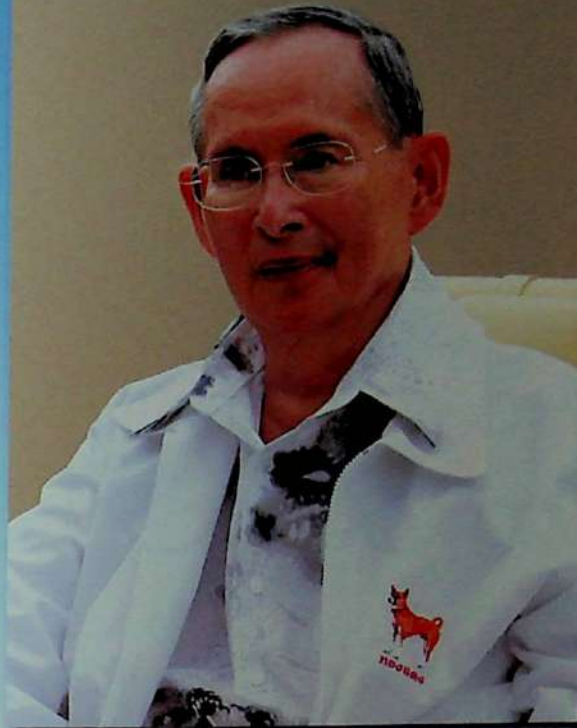
เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้า ทรงเริ่มต้นประดิษฐ์ ส.ค.ส.พระราชทาน
ด้วยคอมพิวเตอร์ส่วนพระองค์เมื่อปี พ.ศ. 2531 โดยทรงเปลี่ยนแปลง

คำลงท้ายของ ส.ค.ส.พระราชทาน เป็น “ก.ส. 9 ประจ” เนื่องจากทรง
เปลี่ยนจากการ “ประจ” ด้วยโทรทัศน์ เป็นการ “ประจ” ด้วยคอมพิวเตอร์

ข้อความใน ส.ค.ส.พระราชทานในแต่ละปีจะประมวลเหตุการณ์
บ้านเมืองเพื่อสะท้อนถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่ประเทศไทยต้องเผชิญในรอบปี
แม้ว่าคำอวยพรพระราชทานจะเป็นเพียงข้อความสั้น ๆ แต่สามารถให้
กำลังใจคนทั้งชาติ สำหรับคนไทย ส.ค.ส.พระราชทานนี้จึงเปรียบเหมือน
คำอวยพรจากพ่อที่สูงค่าที่ทำให้มีขวัญกำลังใจในการใช้ชีวิตและฝ่าฟัน
อุปสรรคตลอดทั้งปี

สวัสดีปีใหม่ ๒๕๕๙

ให้มีกำลังกายที่แข็งแรง
มีกำลังใจที่เข้มแข็งหนักแน่น
และมีสติรู้เท่าทันอยู่เสมอ

ของงมีมีความสุขความเจริญ

Happy New Year

ก.ส.9 ป.จ 311502 ต.ค. 2558

มหาวิทยาลัยบูรพา ๒๕๕๘

ในวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559 คนไทยได้รับข่าวเศร้าที่สุดในช่วง
ชีวิตของพวกเขา เมื่อสำนักราชเลขาธิการประกาศข่าวพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จสวรรคต ในการนี้ที่มงานนิตยสาร
ข่าว ขออัญเชิญข้อความใน ส.ค.ส.พระราชทานฉบับสุดท้ายที่พระองค์
พระราชทานแก่คนไทยในวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2559 ดังข้อความนี้

“ให้มีกำลังกายที่แข็งแรง มีกำลังใจที่เข้มแข็งหนักแน่น และ
มีสติรู้เท่าทันอยู่เสมอ”

ข้อความพระราชทานข้างต้นอาจเป็น “คำพ่อสอน” ครั้งสุดท้าย
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานแก่

คนไทย เพื่อให้เราใช้หลักคิดนั้นผ่านช่วงเวลาแห่งความยากลำบากนี้
ขณะเดียวกันยังสามารถใช้เป็นแกนหลักได้จนถึงวันสุดท้ายของชีวิต

จะมีใครโชคดีกว่าคนไทยที่มีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชา
สามารถในทุกด้าน และในพระราชหฤทัยของพระองค์ล้วนมีแต่เรื่องการ
ทรงงานให้ประชาชนมีความสุข ทั้งที่ภายใต้พระอิสริยยศนั้น พระองค์
ทรงเป็นเพียงผู้ชายธรรมดาคนหนึ่งคน แต่ทรงใช้เวลาตลอดพระชนม์ชีพ
และพระปรีชาสามารถทั้งหมดที่พระองค์มี ในการดูแล ปกป้องคุ้มครอง
และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยให้ดีขึ้น และดีขึ้นเรื่อย ๆ

คนไทยโชคดีเหลือเกิน

ພຣະຣາຊພິຣີ ເຈລິມພຣະເກີຍຣຕີ

ການຄຣອງຣາຊຍ໌ຕລອດ
ຣັຊສມັຍຣັຊກາລທີ່ 9

นับตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 รัฐบาลและพระบรมวงศานุวงศ์กราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ซึ่งในขณะนั้นทรงเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราช เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ ตามกฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พุทธศักราช 2469 สืบต่อจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล พระบรมเชษฐาธิราชซึ่งสวรรคต

ตลอด 70 ปีในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลมีพระราชพิธีสำคัญที่เกี่ยวข้องในการฉลองสิริราชสมบัติมาแล้วหลายครั้ง ดังจะขอรวบรวมไว้ ณ ที่นี้

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลได้ทรงสำเร็จการศึกษาและเสด็จนิวัตประเทศไทย ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณในพระบรมมหาราชวัง ความสำคัญแห่งพระราชพิธีอันยิ่งใหญ่นี้เป็นเครื่องแสดงว่าได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งพระราชวงศ์จักรี โดยทรงครองราชย์ปกครองพลสกนิกรภายใต้รัฐธรรมนูญด้วยพระองค์เอง

อย่างเป็นทางการ มีพระปรมาภิไธยตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร”

ในโอกาสนี้ได้ทรงประกาศพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งคนไทยทั้งปวงต่างได้รับรู้ด้วยความซาบซึ้งใจตลอดระยะเวลายาวนานที่ผ่านมา

พระราชพิธีรัชดาภิเษก

เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2411 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติสืบต่อจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นเมื่อถึงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2436 จึงเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบรอบ 25 ปีบริบูรณ์ ทรงพระอนุสรณ์คำนึงถึงมหามงคลพิเศษสมัยนี้ว่า พระเจ้าแผ่นดินตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี ตลอดมาจนถึงแผ่นดินพระองค์ รวม 38 พระองค์ ที่ทรงดำรงรัชกาลถึง 25 ปีขึ้นไปมีเพียง 9 พระองค์เท่านั้น ควรบำเพ็ญพระราชกุศลอุทิศถวายแด่พระเจ้าแผ่นดินทุกพระองค์นั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีรัชดาภิเษก บวงสรวงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายแด่สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า และสมโภชสิริราชสมบัติเป็นการยิ่งใหญ่

เมื่อมาถึงกาลสมัยแห่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงมีพระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจคล้ายกับสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช (รัชกาลที่ 5) ได้ประกอบพระราชพิธีสำคัญนี้เช่นกัน คือ พระราชพิธีรัชดาภิเษก เมื่อทรงดำรงสิริราชสมบัติครบ 25 ปี เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2514 ซึ่งในคราวนั้นรัฐบาลและประชาชนชาวไทย

จัดงานพระราชพิธีรัชดาภิเษกขึ้นเฉลิมฉลองเป็นราชสักการะ แต่เนื่องจากทรงห่วงใยในอาณาประชาราษฎร์ มีพระราชดำริว่า บ้านเมืองยังอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่น่าไว้วางใจ ควรมุ่งพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และไม่ควรถูกงานใหม่โหล่น ด้วยทรงเกรงว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยใช่เหตุ จึงมีพระราชกระแสปรารถนาแก่รัฐบาลว่า ขอให้ทำโดยประหยัด รัฐบาลจึงน้อมเกล้าฯ รับพระราชกระแสสนองของพระราชประสงค์ โดยจัดงานเน้นหนักไปในทางที่เป็นการพัฒนาบ้านเมือง เพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชน เป็นต้นว่า สร้างโรงเรียน ตั้งทุนเพื่อการศึกษาและวิจัย สร้างถนน และจัดทำของที่ระลึก

ส่วนพระราชพิธีรัชดาภิเษกมีเพียงเสด็จออกมหาสมาคม ทรงรับคำถวายพระพร ส่วนงานเฉลิมฉลองที่สำคัญคือ การสวนสนามแสดงแสนยานุภาพของกองทัพไทยเนื่องในพระราชพิธีรัชดาภิเษก และงานสโมสรสันนิบาตของรัฐบาล

เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

ตั้งแต่โบราณกาล สิวของอันเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นพระราชธิบดีรวม 5 สิ่ง ซึ่งเรียกกันว่า เบญจราชกกุธภัณฑ์ สำหรับพระมหากษัตริย์ในพระราชวงศ์จักรีมีสิ่งสำคัญดังนี้

1. พระมหาพิกษัยมวกฏ

เป็นพระมหามงกุฎทองคำลงยาประดับเพชร สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 ในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดัดเดิมโดยประดับเพชรขนาดใหญ่ที่ยอดพระมหามงกุฎ 1 เม็ด เป็นเพชรที่ชื่อมาจากอินเดีย และพระราชทานชื่อนามเพชรเม็ดนี้ว่า "พระมหาวิเชียรมณี"

2. พระแสวบรรคชัยศรี

เป็นพระแสงโบราณอยู่ในทะเลสาบเมืองเสียมราฐ ชาวบ้านพบจึงนำมาให้เจ้าพระยาอภัยภูเบศร (แบน อภัยวงศ์) ผู้สำเร็จราชการเมืองพระตะบอง และนครเสียมราฐ จึงให้กรมการเมืองเจริญเข้ามาทูลเกล้าฯ ถวายรัชกาลที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2327 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญเป็นเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อปี พ.ศ. 2328

3. ธารพระกรชัยพฤกษ์

ธารพระกรองค์นี้สร้างขึ้นเป็นเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ต่อมาในรัชกาลที่ 4 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างธารพระกรทองคำขึ้นใหม่อีกองค์หนึ่ง ลักษณะใกล้เคียงไปทางพระแสงดาบ ยอดทำเป็นรูปทิวเขาชอกคอกออกจากองค์ธารพระกร แล้วกลายเป็นพระแสงเสมา (เป็นมิตสำหรับขว้าง)

4. วาลวิชนี

ของเดิมที่สร้างขึ้นในรัชกาลที่ 1 เป็นพัดใบตาล ต่อมารัชกาลที่ 4 ทรงพระราชดำริว่า วาลวิชนีควรเป็นเครื่องใบพัดที่ทำด้วยขนจามรี เพราะวาลแปลว่า ขนโคชนิดหนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระแสงจามรีขึ้นเป็นเครื่องราชกกุธภัณฑ์ และให้ใช้ควบคู่กัน เรียกของสองสิ่งนี้รวมกันว่า "วาลวิชนี"

5. ฉลอมพระบาท

เป็นฉลอมพระบาทเชิงงอน ทำด้วยทองคำลงยาประดับมิงเพชร สร้างขึ้นเป็นเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ มาตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ 1 ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชครูพรหมมณีพิธี เป็นผู้สวมฉลอมพระบาทนี้ถวาย

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก

พระราชพิธีนี้เป็นการเฉลิมฉลองในวาระที่พระมหากษัตริย์ทรงครองราชย์ยาวนานกว่าบูรพกษัตริราชพระองค์ใด ๆ ซึ่งพระราชพิธีนี้เคยมีมาแล้วครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2451 ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงดำรงอยู่ในสิริราชสมบัติได้ 40 ปี เสมอด้วยระยะเวลาในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการเฉลิมฉลองเป็นงานใหญ่ เรียกว่า พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก

ส่วนงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลฯ ได้คิดนับตั้งแต่พระองค์ทรงดำรงอยู่ในสิริราชสมบัติเป็นเวลา 42 ปี 23 วัน ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2531 ซึ่งเป็นเวลาจำนวนปีและวันเท่ากับรัชสมัยของในหลวงรัชกาลที่ 5 นับเป็นระยะเวลาอันนานที่สุดที่พระมหากษัตริย์ไทยเคยครองราชสมบัติมา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกตามราชประเพณี โดยแนวทางการจัดพระราชพิธีนั้นจัดตามแบบอย่างเมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ 5 ทั้งสิ้น เช่น เสด็จฯ ไปทรงประกอบพระราชพิธีบวงสรวงสังเวยสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ณ พลับพลาตรีมุข พระราชวังโบราณ พระนครศรีอยุธยา เป็นการเฉลิมฉลองมหามงคลวโรกาสที่หาได้ยากยิ่ง

พระราชพิธีกาญจนาภิเษก

การฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปีนั้นเพิ่งมีขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทย อันเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลฯ ได้ทรงครองราชย์ครบ 50 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่องานว่า พระราชพิธีกาญจนาภิเษก โดยรัฐบาลได้จัดงานเฉลิมฉลองครั้งยิ่งใหญ่เพื่อถวายเป็นราชสักการะและถวายพระพรชัยมงคล สำหรับพระราชพิธีและพิธีสำคัญในครั้งนั้น ได้แก่ พระราชพิธีเฉลิมพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล และพระราชกุศลทักษิณานุปทาน พระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต และเสด็จออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งกาญจนาภิเษก ท้องสนามหลวง พระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินโดยกระบวนพยุหยาตราสถลมารค ณ วัดอรุณราชวราราม งานสโมสรสันนิบาตเฉลิมพระเกียรติ ณ ทำเนียบรัฐบาล การสวนสนามแสดงแสนยานุภาพของกองทัพไทย มีการจัดสร้างซุ้มเฉลิมพระเกียรติรวม 7 ซุ้มบนถนนราชดำเนินตลอดสาย ฯลฯ ไม่นับรวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ที่ทั้งภาครัฐและเอกชนได้สร้างและจัดทำขึ้นอย่างมากมายเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในโอกาสนั้น

พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

พระราชพิธีนี้ถือว่าจัดขึ้นในโอกาสอันเป็นมหามงคลพิเศษยิ่ง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อการจัดงานว่า การจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี และใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า 60th Anniversary Celebrations of His Majesty's Accession to the Throne โดยรัฐบาลได้กำหนดจัดงานเฉลิมฉลองครั้งยิ่งใหญ่อย่างสมพระเกียรติ

พระราชพิธีและพิธีสำคัญที่กำหนดไว้ในครั้งนั้น ได้แก่ พระราชพิธีสวนสนาม เฉลิมฉลองวันมหามงคลพิธีราชาภิเษกเจ้า พระราชพิธีเสด็จออก

มหาสมาคม สมเด็จพระราชาธิบดี สมเด็จพระราชินี ผู้แทนพระองค์ และคณะทูตานุทูตจากประเทศต่าง ๆ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท งานแสดงพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระราชาธิบดี สมเด็จพระราชินี ผู้แทนพระองค์ และแก่คณะทูตานุทูต ณ ราชนาวิกสภา หอประชุมกองทัพเรือ งานสโมสรสันนิบาต ณ ทำเนียบรัฐบาล และพิธีสวนสนาม แสดงแสนยานุภาพของกองทัพไทย ณ ถนนราชดำเนิน ฯลฯ

พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติ 70 ปี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงครองสิริราชสมบัตินานที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย และในโลกปัจจุบัน ตลอดระยะเวลา 70 ปีแห่งการครองสิริราชสมบัติ ทรงเป็นพระมิ่งขวัญและศูนย์รวมความรักความสามัคคีของคนไทยทั้งชาติ

สำหรับพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติ 70 ปี ตรงกับช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่ของพระประจักษ์ จึงไม่ได้เสด็จออกมหาสมาคมเหมือนในพระราชพิธีสำคัญในหลายครั้งที่ผ่านมา แต่มีการจัดพระราชพิธีและศาสนพิธีอย่างสมพระเกียรติ เช่น พระสงฆ์ในโครงการอุปสมบทเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสมหามงคล

เสด็จเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 70 ปี จำนวน 770 รูป สวดเจริญพระพุทธรูปถวายพระพรราชกุศล ถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

พร้อมกันนี้ ประชาชนคนไทยทั่วประเทศและทั่วโลกต่างพร้อมใจกันสวมใส่เสื้อเหลืองร่วมแสดงความจงรักภักดี และร่วมกันเจริญจิตภาวนาถวายพระพรราชกุศล ถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ ศาสนสถานทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตราสัญลักษณ์พระราชพิธี

ตราสัญลักษณ์
พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก

ตราสัญลักษณ์
พระราชพิธีกาญจนาภิเษก

ตราสัญลักษณ์
พระราชพิธี
ฉลองสิริราชสมบัติ
ครบ 60 ปี

ตราสัญลักษณ์
พระราชพิธี
ฉลองสิริราชสมบัติ
ครบ 70 ปี

ตราพระราชพิธีเป็นการรวบรวมเครื่องหมายสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เป็นเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศที่แสดงถึงพระบรมราชอิสริยยศของพระมหากษัตริย์ไทย ภายในตราจึงประกอบด้วย ตราพระราชลัญจกรประจำองค์ ประดิษฐานอยู่ตรงกลาง มีเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ อัครมหาพิชัยมงกุฏ พระแสงขรรค์ชัยศรี ธำมรงค์ชัยพฤกษ์ พัดวาลวิชนี และพระแสงจามรี และฉลองพระบาทหิ้งงอนประกอบอยู่โดยรอบ พร้อมทั้งฉัตร 7 ชั้น ทั้งเบื้องซ้ายและขวา

ส่วนแพรแถบสีชมพูด้านล่างมีอักษรสีแดงเขียนบอกไว้ว่า "พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก วันที่ 2 กรกฎาคม พุทธศักราช 2531"

ตราพระราชพิธีครั้งนี้ประกอบด้วย ตราพระราชลัญจกรอันเป็นตราประจำพระองค์อยู่บนพาน มีตราพระบรมราชจักรีวงศ์และพระมหาพิชัยมงกุฏเปล่งรัศมีสีทองอยู่ด้านบนเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี มีพานเครื่องสูง 2 ชั้น มีช้างเผือก 2 ข้างเห็นคราอยู่ภายใต้เศวตฉัตร และตัวเลขไทย 50 ความหมายของช้างนี้เปรียบได้กับประชาชนที่เป็นข้ารับใช้ ได้พระยุคลบาท สัตว์คู่พระบารมี และสัตว์ที่มีอายุยืนยาว และเคยเป็นสัญลักษณ์ในธงชาติไทยในอดีต

ส่วนแพรแถบสีน้ำเงินด้านล่างเขียนไว้ว่า "ฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พุทธศักราช 2539"

อักษรพระปรมาภิไธยย่อ ภปร สีเหลือง บนลทอง อันเป็นสีประจำวันพระบรมราชสมภพ ขลิบรอบตัวอักษรด้วยสีทองบนพื้นสีน้ำเงินเจือทอง อันเป็นสีประจำพระราชวงศ์ ล้อมด้วยเพชรอันเป็นเอกแห่งรัตน

อักษรพระปรมาภิไธยย่อ ภปร นี้ ประดิษฐานบนพระที่นั่งภัทรบิฐ แวดล้อมด้วยเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ ต่างลงมาเป็นแพรแถบสีชมพู ขลิบทอง เขียนอักษรสีทองว่า "ฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พุทธศักราช 2549" ด้านขวาปลายแพรแถบผูกเป็นภาพพระบิฐ ส่วนด้านซ้ายผูกเป็นภาพครุฑ มือเชิญก้านลายกรอบแห่งตราสัญลักษณ์

อักษรพระปรมาภิไธยย่อ ภปร สีเหลือง บนลทอง เป็นสีประจำวันพระบรมราชสมภพ ขอบริมอักษรสีทองบนพื้นสีขาบ เข้ม เป็นสีประจำสถาบันพระมหากษัตริย์ ภายในกรอบลายทองบนพานมีลายเนื่องสีทองมากกว่า 70 ดวง

อักษรพระปรมาภิไธยย่อ ภปร สถิตอยู่ภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฏ ประกอบพระอุณาโลมสีทองแวดล้อมด้วยพระแสงขรรค์ชัยศรีและพระแสงจามรีอยู่เบื้องซ้ายแห่งพระมหาพิชัยมงกุฏ มีธำมรงค์และพัตนิมิกมงคลอยู่เบื้องขวา มีฉลองพระบาทหอดอยู่ที่ปลายพระแสงและธำมรงค์นั้นเบื้องซ้าย ด้านลงมาเป็นแพรแถบสีหงษาค ขลิบทอง เขียนอักษรสีทอง ความว่า "ฉลองสิริราชสมบัติครบ 70 ปี"

เรื่องเล่าถึง
ในหลวง
รัชกาลที่ ๑

นายแพทย์ รพีพัฒน์ ผู้ช่วยพระบรมมหาราชวัง

// แพรว รวบรวมบทสัมภาษณ์ของผู้ที่มีโอกาสถวายงานและเข้าเฝ้าฯ ใกล้ชิด มาไว้ในฉบับพิเศษนี้อีกครั้ง เพื่อให้บางท่านที่พลาดไปได้มีโอกาสรับรู้ถึงพระราชกรณียกิจ พระมหากรุณาธิคุณหลายประการ ตลอดจนเรื่องราวพิเศษต่างๆ ที่น่าประทับใจยิ่ง

หม่อมเจ้ากัศเดช รัชนี
หม่อมราชวงศ์ดิจรงราพิมล ฤกษ์นาค

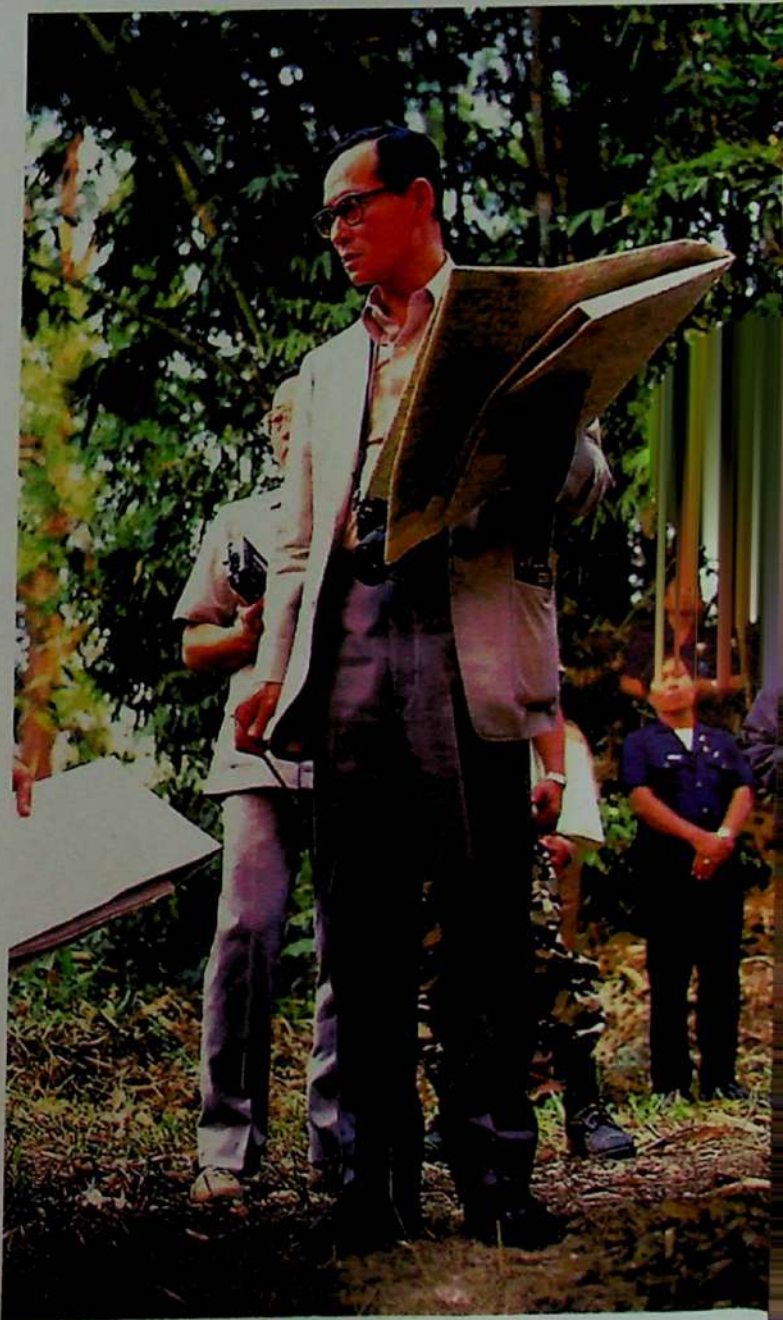
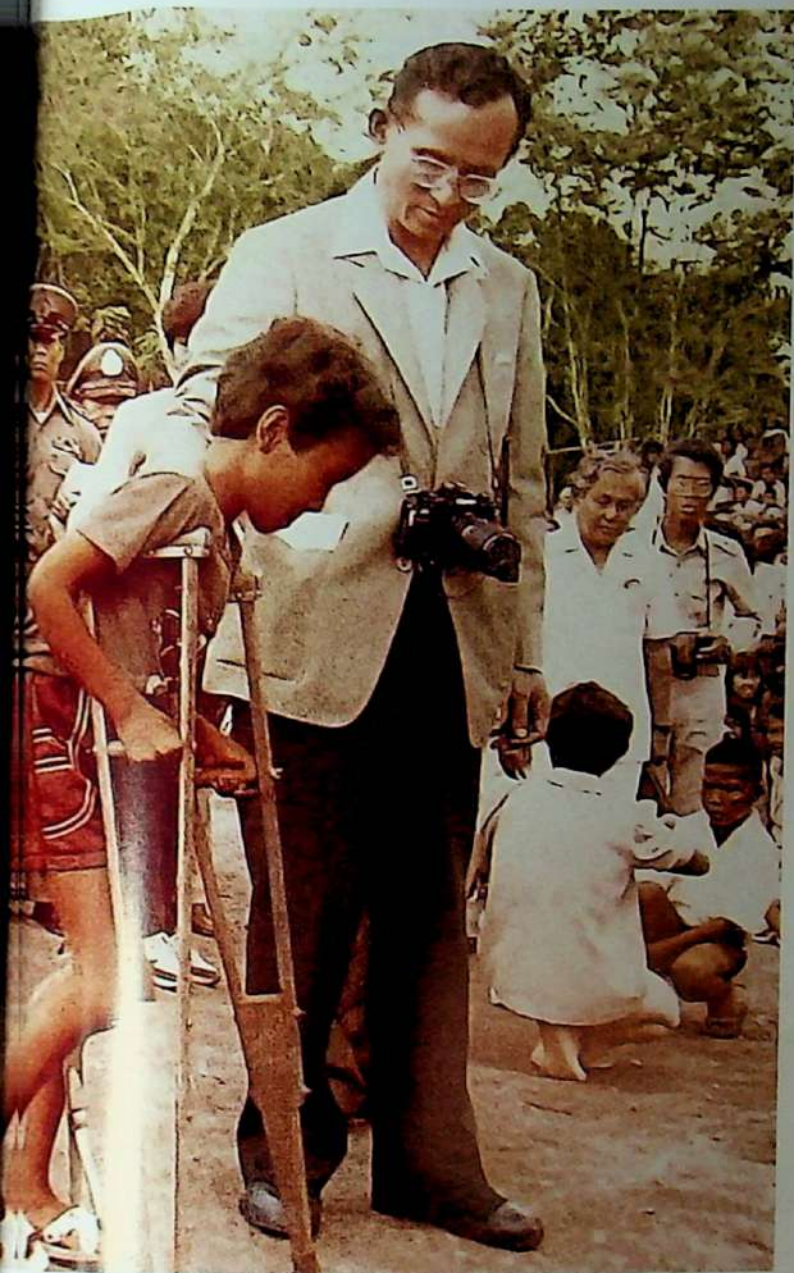
ถวายงานเป็นส่วนของมูลนิธิโครงการหลวง ปรากฏเล่าไว้ว่า
 “พระองค์ท่านไม่ทรงถือพระองค์ อย่างประชาชนหนึ่งเฝ้าฯ ท่านก็
 ประทับกับพื้นรับสั่งกับเขา ครั้งหนึ่งพระองค์ท่านเสด็จถึงบ้านชาวเขา
 เขานำที่นอนมาปูให้ประทับแล้วนำเหล้ามาถวาย พร้อมกับกราบทูลว่า
 เหล้าของชาติ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ผมเห็นถ้วยไม่ค่อยสะอาดจึง
 กราบทูลพระองค์ท่านว่าให้ทรงทำเป็นสวดยแล้วส่งต่อให้ผม แต่พระองค์
 ก็สวดยจนหมด แล้วชาวเขายังถวายสุตรดองเหล้าและเขากวางอ่อนด้วย
 เมื่อเสด็จจากกลับถึงพระตำหนัก ผมนำเตาไฟฟ้าเล็กๆ มาถวาย ทรงปิ้ง
 เขากวางแล้วทรงดองเหล้าด้วยพระองค์เอง คืนนั้นพระองค์ท่านพระราชทาน
 เลี้ยง ทรงนำเหล้าที่ทรงดองพระราชทานแก่แขกในวันนั้น”

สวัสดิ์ วัฒนายากร

อวคบนตรีที่ถวายงานอย่างใกล้ชิด

“วิธีทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
 จะไม่เหมือนราชากรชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่เวลาไปตรวจงานเกือบ
 100 เปอร์เซ็นต์คือเชิญเข้าห้อง ฟังรายการสรุป แต่พระบาทสมเด็จพระ
 ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จไปทรงงานยังพื้นที่จริง ซึ่ง
 เกือบ 100 เปอร์เซ็นต์เป็นที่ทุรกันดาร ถ้าทีมถวายความปลอดภัย
 กราบบังคมทูลว่า ‘เสด็จฯไม่ได้ ไม่มีถนนตัดผ่านพระพุทธรเจ้าข้า’
 พระองค์ท่านจะรับสั่งกลับมาทุกครั้งว่า ‘ฉันไปได้’

“ครั้งหนึ่งพระองค์ท่านทรงพระดำเนินท่ามกลางความมืด
 ไปในทุ่งนาตะปุมตะป่า โดยมีไฟฉายส่องทาง ถึงสระบัวของราษฎร
 มีวัวลวดหนามกั้นอยู่ ทหารจะตัดลวด แต่ทรงห้ามไม่ให้ตัด ทหาร

ต้องเทียบลวดหนามไว้ แล้วใช้มือตักให้กว้างขึ้น จากนั้นพระองค์ทรงมุดลวดหนามผ่านเข้าไป จะมีพระเจ้าแผ่นดินหรือประมุขของประเทศไหนในโลกนี้ที่จะทรงตรากตรำพระวรกายจนถึงทรงมุดร้าวลวดหนาม เพื่อจะเสด็จไปทรงหาหน้าให้ราษฎรของพระองค์ ยิ่งกว่านั้นพระองค์ยังทรงหันกลับมามีพระราชกระแสรับสั่งว่า ‘อึบตี ออย่าลืมนมร้วให้เขาละ’ เป็นบุญของประเทศไทยจริง ๆ”

เวญแก้ว วัชรภัย

อมเลขาธิการพระราชวัง

“ไม่มีใครที่ชอบถูกสั่งถูกป้อนให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้เพียงฝ่ายเดียวอยู่แล้ว ดังนั้นการทำงานที่เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดคือ ทำให้เขาเข้าใจและหันพ้องไปกับงานแต่ละอย่างในทิศทางเดียวกัน ซึ่งตรงนี้เป็นจุดที่ภาคภูมิใจในการทรงงานของพระเจ้าอยู่หัว”

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ถ่ายทอดพระราชดำริและพระราชดำริส
 ขวอในหลวงรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 “เมื่อปี 2524 ผมได้ตามเสด็จถวายงานเป็นครั้งแรก ผมพยายาม
 จ้องมองทุกสิ่งทุกอย่างถึงพระราชจริยวัตรต่างๆ เครื่องใช้ต่างๆ ของ
 พระองค์ท่าน จนรู้สึกพระองค์ว่าผมจ้องดูพระองค์ที่ทรงใช้นาฬิกา
 อะไร ก็ทรงยื่นให้ดูเลย ผมจึงจำแบบและรุ่นไว้ แล้วไปดูที่ร้านขาย
 ปรากฏว่าราคา 750 บาทเอง นี่คือพระเจ้าแผ่นดินไทยนะ”

พลเอก สนั่น มະเร็งสิทธิ์

เล่าถึงการถวายงานรับใช้ ในฐานะผู้ปฏิบัติงานโครงการพระราชดำริ
 นานกว่ายี่สิบปี (เกษียณอายุราชการเมื่อปี 2544)
 “ผมไม่เคยเห็นพระองค์ท่านเสวยอะไรในขณะทรงงานเลยนะ
 ทรงปฏิบัติพระองค์แบบเรียบง่าย ฉลองพระองค์ก็ใช้ทั่วๆ ไป ผม

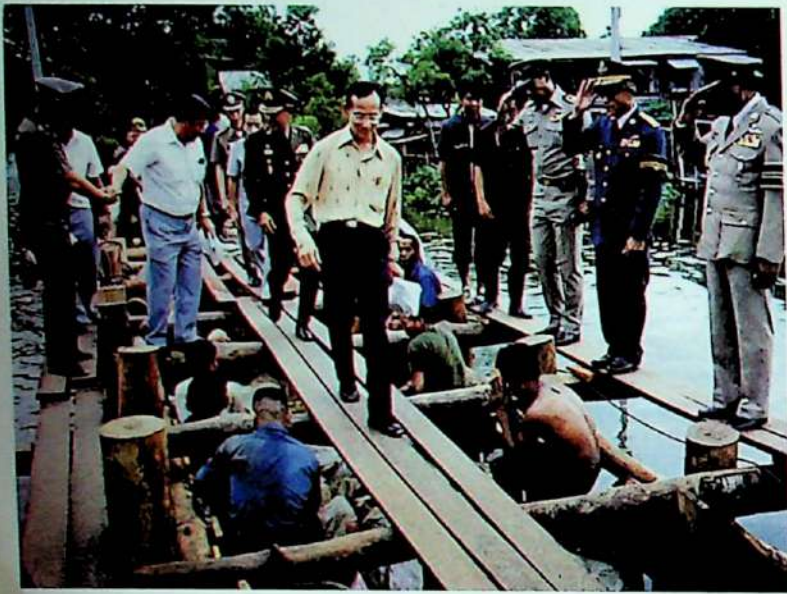
เคยสังเกตฉลองพระบาทของพระองค์ เป็นฉลองพระบาทแบบง่าย ๆ
 แบบเดียว เป็นผ้าใบพื้นแบนๆ เวลาจับลึกับชาวบ้านก็ทรงใช้ภาษา
 ชาวบ้าน ไม่ว่าภาษาอีสานหรือภาษาเหนือ ทรงฟังรู้เรื่อง แต่ถ้าเสด็จฯ
 ภาคใต้ต้องใช้ล่าม เพราะเขาไม่พูดภาษากลาง เขาใช้ภาษามลายู แล้ว
 พระองค์ท่านไม่ทรงเคยบ่น จะร้อนจะหนาว ทรงชุดไหนก็จะอยู่อย่างนั้น
 ไม่แสดงความรู้สึก ไม่เคยเห็นว่าทรงควักผ้าเช็ดหน้าขึ้นมาซับพระพักตร์
 พระเสโทหยดก็หยดไป บางทีประทับอยู่กลางแจ้งเป็นชั่วโมง ร่มก็
 ไม่โปรดให้กาง เว้นแต่พระราชพิธีที่ต้องมี หรือเวลาฝนตกหนักๆ”

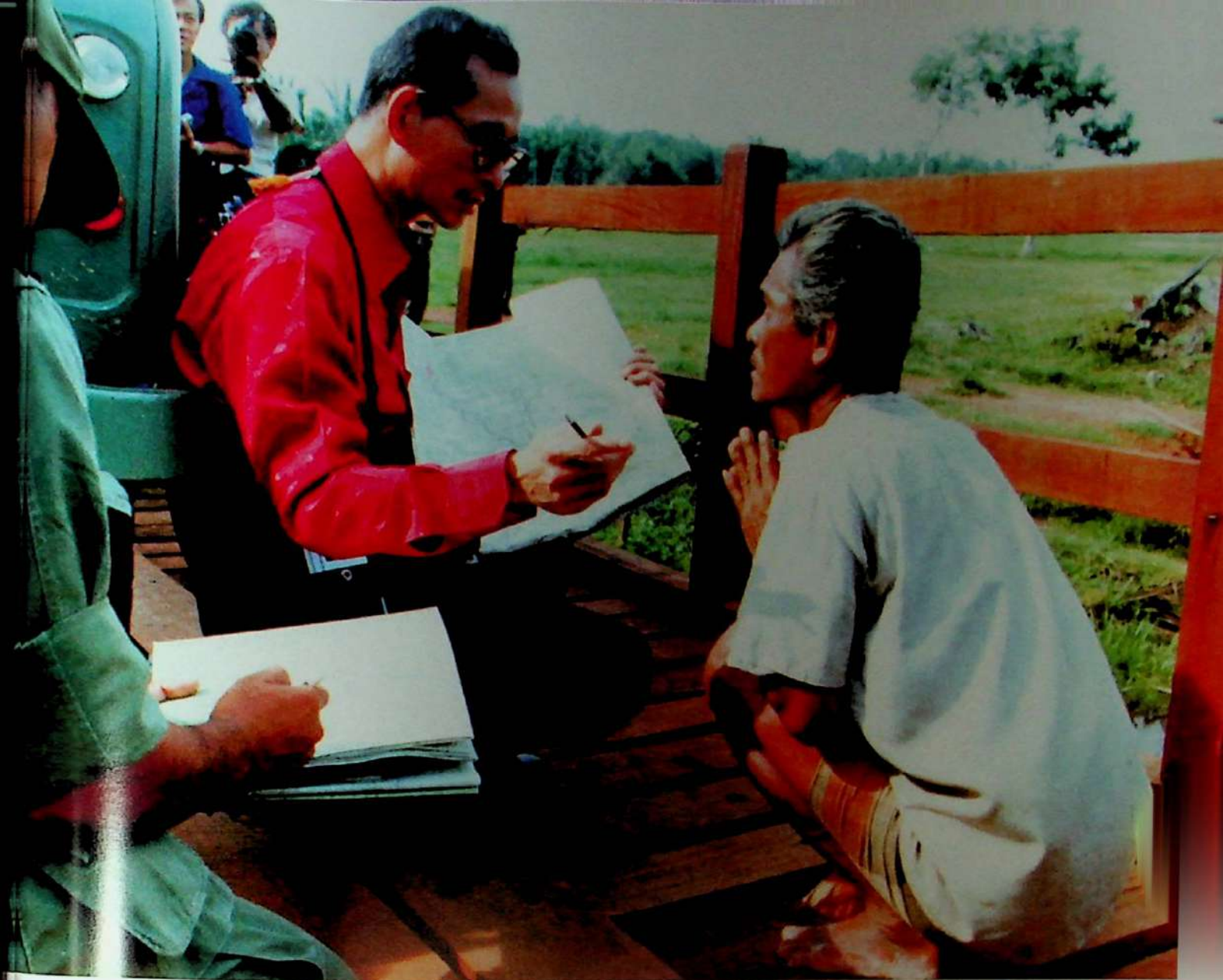
พลเอก นายแพทย์ชัชวาลย์ คำภู ญ อัยธยา

อดีตแพทย์ที่ได้โอกาสตามเสด็จเป็นเวลากว่า 20 ปี
 “ที่ภาคใต้ ผมจำไม่ได้ว่าจังหวัดอะไร มีราษฎรมารับเสด็จกัน
 เนืองแน่น จนผมอดคิดไม่ได้ว่า คนทั้งเมืองมาอยู่ที่นั่นกันหมดหรือเปล่า
 ชาวบ้านหลายคนเข้ามากราบขอจับพระหัตถ์ไปทอด จับพระบาทลูบไปมา

การราษฎรจะแสดงความรู้สึกจงรักภักดีเนิ่นนานแค่ไหนก็รับสั่งไม่ให้
 กันเวลาราชกรเข้าเฝ้า กระทั่งเล็บของสักคนชวนโดนพระหัตถ์ขวา
 พระองค์จนพระโลหิตไหล ผมเห็นพระองค์สะดุ้ง แต่ไม่ได้รับสั่ง
 ะไร เพียงแต่ทรงพระดำเนิรมาหาผมเพื่อขอให้ใช้แอลกอฮอล์ล้างแผล
 ติดพลาสติกที่พระหัตถ์ หลังจากนั้นจึงเสด็จกลับไปหาชาวบ้านต่อ
 เป็นเวลานาน”

ลลอากาศเอก อุนพันธ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

ถึงเหตุการณ์ประทับใจจากกรเข้าเฝ้าว่า

“วันที่เกิดเหตุ 14 ตุลาคม 2516 ผมอยู่ในวังสวนจิตรลดา พระบาท
 เด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีรับสั่งห้ามเจ้าหน้าที่ทำร้าย
 ชาชน ห้ามยิงเด็ดขาด ทหารพกปืนได้แต่ต้องไม่มีลูก พระองค์ท่าน
 บสั่งว่า การปฏิวัติที่รัสเซียนั้น เพราะองค์กรกษัตริย์ยังประชาชน จึงทำให้
 ความเคียดแค้นทั้งที่เขาไม่ได้มุ่งหวังจะล้มพระเจ้าจาร์แห่งรัสเซียเลย
 เหตุการณ์วันนั้นก็มีเพียงแค่ประชาชนกับนักศึกษาขอพึ่งพระบารมี
 อย่างจึงผ่านไปด้วยดี”

คุณชวลี อมาตยกุล

รองราชเลขาธิการในพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
 สยามบรมราชกุมารี กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิ
 สมเด็จพระเพทวัสสาอัยยิกาเจ้า ผู้ดูแลวิสาขบูชา
 ถวายงานรับใช้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
 อย่างใกล้ชิดมาบร่วม 40 ปี เล่าถึงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
 ที่ทรงได้รับแบบอย่างจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ในหลากหลายเรื่อง

“ดิฉันโชคดีที่มีโอกาสถวายงานและตามเสด็จ เพราะฉะนั้นสิ่งที่
 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าฯ
 ทรงสอนพระองค์ท่าน ดิฉันจึงได้รับรู้ด้วย อย่างเวลาเสด็จฯไปทรงเยี่ยม
 ราษฎร แม้ทรงพระประชวรก็ทรงพยายามที่จะไม่ตพระราชกิจ รับสั่งว่า
 ทั้งหน่วยราชการและราษฎรรู้ว่าเสด็จฯ เขาก็เตรียมตัวกัน บางคน
 รับมาองที่ตั้งแต่ตีห้า แล้วจะทำให้เขาผิดหวังได้อย่างไร”

พลตรีหญิง ลลิตา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคุณธรรักษ์ นามศิริชัย

พระสหายในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในริ้วโรยเรียบวิตรลดา เล่าถึงความทรงจำที่น่าประทับใจว่า

“ถึงเวลาเย็น พวกเราอาบน้ำแต่งตัว ก่อนกลับมาเข้าเฝ้าฯบน
พระตำหนัก สมเด็จพระเทพรัตนฯ ขึ้นมาเสวยกับพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าฯ ทำให้ดิฉัน
ทราบว่ ทั้งสองพระองค์ทรงใฝ่หาความรู้มาก หากทรงหนังสือหรือ
ทอดพระเนตรอะไรดี ๆ มักทรงเล่าพระราชทานพระราชโอวาท พระราชขิตาเสมอ
หรือไม่ก็ทรงเล่าเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้เราซึ่งเป็นข้าหลวงได้ฟังไปด้วย”

ไกรพิภย์ พันธุ์ภูมิ

ช่างภาพตามเสด็จถ่ายภาพพระราชกรณียกิจ

ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

“เวลาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและ
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯไปทรงเยี่ยมประชาชน
พระองค์ท่านประทับกับพื้นดินโดยไม่ทรงกลัวว่าฉลองพระองค์จะเป็น

และเวลาที่คนเฝ้าคนแก่จับพระหัตถ์พระองค์ท่านไปลูบคลำ หรือจับ
พระหัตถ์มาวางบนศีรษะเขาเหล่านั้น คุณคิดดูสิ เขามานั่งคอยรับเสด็จ
กัน 4-5 ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย ร้อนก็ร้อน มีทั้งเหงื่อทั้งกลิ่น แต่
พระองค์ท่านไม่ทรงรังเกียจ ไม่เคยเห็นพระองค์ท่านเช็ดพระหัตถ์
ไม่เคยถือพระองค์เลย เวลาที่พระองค์ท่านตรัสถาม ชาวบ้านพูดราชาศัพท์
ไม่ถูก ก็จะมีรับสั่งให้พูดธรรมดาได้”

สมภพ หลุยลาภประเสริฐ

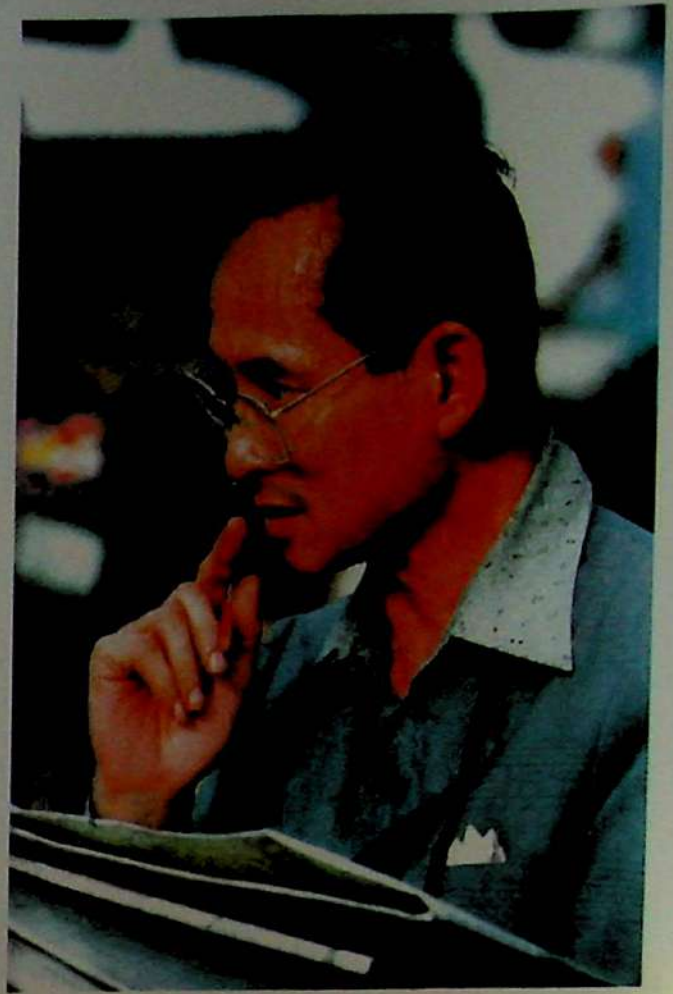
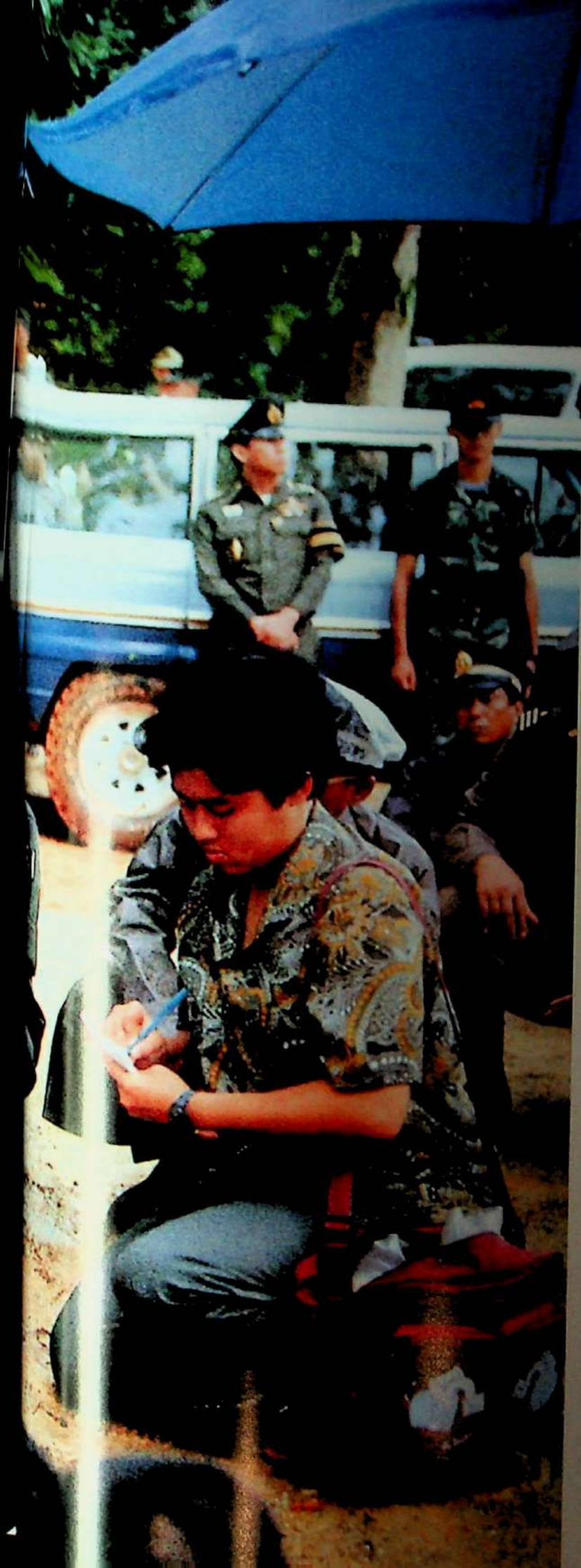
เจ้าของร้านยูไลย ขอยศาลาแดง ผู้ถวายงานตัดฉลองพระองค์
สืบทอดมาตั้งแต่รุ่นพ่อ

“ฉลองพระองค์ชุดหนึ่งพระองค์ท่านทรงใช้ประมาณ 8-10 ปี
เรียกว่าถ้าทรงแล้วยังติดอยู่ก็จะทรงหมุนเวียนกลับมาทรงเรื่อย ๆ จะทรง
ยอมตัดใหม่เฉพาะในโอกาสพิเศษ หรือมีงานสำคัญต้อนรับแขกบ้าน-
แขกเมืองเท่านั้น หรือพระสนับเพลาบางองค์ก็เป็นรู เพราะเวลาทรงเล่น
กับสุนัขทรงเลี้ยง เขาก็จะกัด ผมเห็นแล้วก็ทราบทูลว่าอยากตัดถวายใหม่
พระองค์ท่านก็ทรงรับฟังเฉย ๆ เสร็จแล้วก็ยังทรงใส่องค์เดิมที่เป็นรู
นั้นละ”

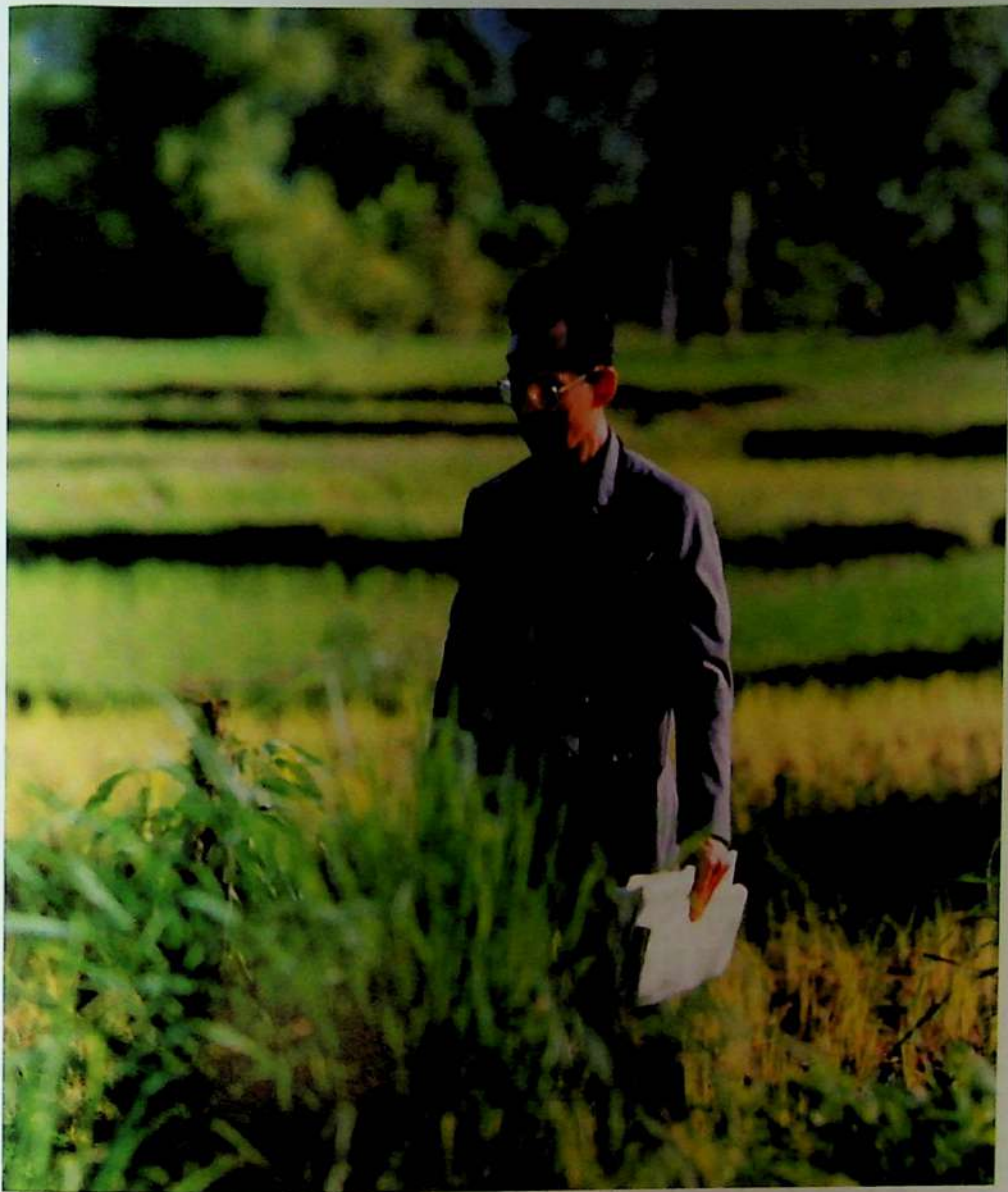

๑ ไทร แนนศรีนิล หรือช่างโก้

๑ ๑ ออวราน ก.เปรมศิลป์ ย่านสี่แยกพิชัยเล่าถึงวานช่อบอลองพระบาท
 ๒ ๒ ปี 2545 เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังท่านหนึ่งได้ถือพานใส่รองเท้าว
 ๓ ๓ เข้ามาในร้าน บนพานนั้นเป็นฉลองพระบาทหนึ่งสีดำ สภาพชำรุด
 ๔ ๔ ไทรมจากการใช้งานมาหลายปี หนึ่งข้างนอกหลุดลุ่ย ส่วนภายใน
 ๕ ๕ ร่อนหลุดลอกหลายแห่ง ถ้าเป็นคนทั่วไปคงทิ้ง แต่พระองค์ท่าน
 ๖ ๖ นำพานี่นำมาซ่อมเพื่อใช้งานต่อ ผมใช้เวลาซ่อมเกือบเดือน ทั้งที่
 ๗ ๗ แล้วทำไม่ถึงชั่วโมงก็เสร็จ แต่เพราะอยากให้อยู่บ้านนานๆ

๑ ๑ บุญรงค์ พรดิลรัตน

๑ ๑ ต่ช่างภาพ คนซัดลึก
 ๒ ๒ ประสบการณ์ประทับใจที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9
 ๓ ๓ “เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

๑ ๑ เสด็จฯไปทอดพระเนตรการแข่งขันเรือยาวที่อ่างเก็บน้ำเขาเต่า จังหวัด
 ๒ ๒ ประจวบคีรีขันธ์ ราวปลายปี 2551 หลังจากประกาศผลแข่งขัน พระองค์
 ๓ ๓ เสด็จฯมาที่โป๊ะทำน้ำเพื่อทรงให้กำลังใจแกฝีพายที่เข้าร่วมแข่งขัน ซึ่งมี
 ๔ ๔ เรือทุกลำที่เข้าร่วมการแข่งขันมาจอดลอยลำอยู่ ฝีพายเรือทุกคนใช้พาย
 ๕ ๕ ตีน้ำเหมือนการปรบมือ พร้อมกับส่งเสียงร้องทรงพระเจริญดังกึกก้อง
 ๖ ๖ โดยผมได้ย้ายจุดเพื่อฉายพระรูปพระองค์ท่าน ขณะที่ผมมองช่องมองภาพ
 ๗ ๗ เพื่อปรับระยะชัดจนและฉายพระรูป ระหว่างทรงพระดำเนินกลับมา แล้ว
 ๘ ๘ ทรงหันมามองผมเข้าพอดี พระองค์ทรงยกกล้องถ่ายภาพย้อนกลับมามองที่ผม
 ๙ ๙ ทำให้ผมหยุดชะงักไปชั่วขณะก่อนกดชัตเตอร์ เป็นภาพความประทับใจ
 ๑๐ ๑๐ และในใจยังคงนึกถึงภาพตัวเองที่อยู่ในกล้องของพระองค์ท่านว่าเป็นเช่นไร”

โดเอะริ

3 สถานที่

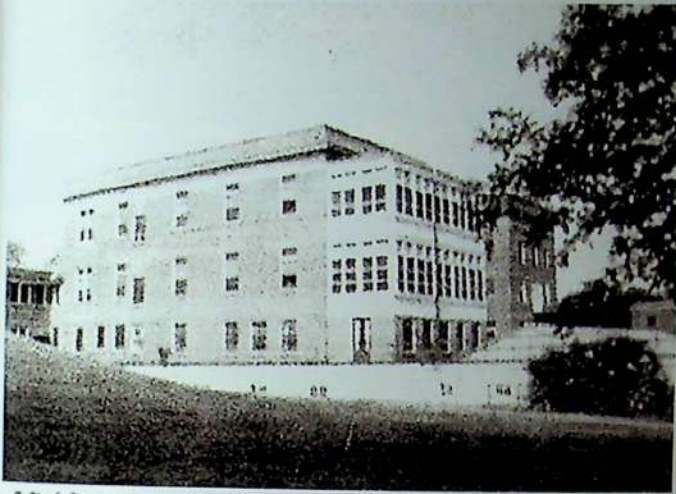
ตามรอยแห่งความสุข

ในต่างแดน

“ในหลวงรัชกาลที่ 9”

ดวงตะวันทอแสงยามเช้าวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2470 ท่ามกลางความปลื้มปีติยินดีของ “ราชสกุลมหิดล” และพสกนิกรชาวไทย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ผู้เป็นยิ่งกว่ากษัตริย์ เสด็จพระราชสมภพและทรงศึกษาในต่างแดน แต่พระองค์ไม่เคยทรงลืมเลือนแผ่นดินไทย ตลอด 70 ปี นับตั้งแต่วันที่ขึ้นครองราชย์ ทรงงานหนักและทรงนึกถึงประชาชนมากกว่าพระองค์เอง สถานที่แห่งความทรงจำของพระองค์เหล่านี้จะคงอยู่ในใจของชาวไทยนิรันดร์

ลิกฟิลด์ โรงพยาบาลเมานต์ออบีร์น ค.ศ. 1960

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

โรงพยาบาลเมานต์ออบีร์น

อพาร์ทเมนต์เลขที่ 63 ถนนลونغวูดเวนิว บรุกไลน์

สถานที่เสด็จพระราชสมภพ

เมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

เมืองนี้เป็นที่ตั้งโรงพยาบาลเมานต์ออบีร์น (Mount Auburn Hospital) เดิมมีชื่อว่า โรงพยาบาลเคมบริดจ์ (Cambridge Hospital) และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลเมานต์ออบีร์นในภายหลัง เป็นหนึ่งในโรงพยาบาลที่ใช้สำหรับแพทย์ฝึกหัดจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่เสด็จพระราชสมภพในประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันบริเวณด้านหน้าโรงพยาบาลเมานต์ออบีร์นมีป้ายข้อความว่า ที่นี่คือสถานที่เสด็จพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

โรงพยาบาลเมานต์ออบีร์น

ณ ชั้น 2 ตึก Parsons ห้องหน้าต่างสูงชั้นบนที่เห็นในตึกนี้เป็นห้องที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชสมภพ เวลา 08.45 น. (เวลาท้องถิ่นสหรัฐฯ) ของวันจันทร์ที่ 5 ธันวาคม 2470 ตรงกับปีเถาะ นายแพทย์ผู้ถวายงานชื่อ ดับบลิว สจีวิต วิดต์มอร์ นำหนักแรกประสูติ 6 ปอนด์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและพระโอรสประทับที่โรงพยาบาลแห่งนี้เป็นเวลา 21 วัน

63 Longwood Avenue, Brookline

อพาร์ทเมนต์เลขที่ 63 ถนนลونغวูดเวนิว บรุกไลน์

เป็นบ้านหลังแรกที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เคยประทับเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ ซึ่งสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พร้อมทั้งพระธิดาและพระโอรส คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาอานันทมหิดล ประทับระหว่างปี พ.ศ. 2469 - 2471

ปัจจุบันอพาร์ทเมนต์หลังดังกล่าวเปลี่ยนผู้ครอบครองมาหลายรุ่น แต่เจ้าของทุกคนต่างทราบกันเป็นอย่างดีว่า ที่นี่เคยเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์จากประเทศไทย

สถานที่ทรงศึกษา

เมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

“โลซาน” นอกจากภูมิประเทศและวิวทัศน์ที่สวยงามตั้งภาพวาด และมีอากาศดี ยังเป็นเมืองที่สมเด็จพระบรมราชชนกโปรดมาก และนับเป็นสถานที่สำคัญแห่ง “ราชสกุลมหิดล”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประทับเมื่อครั้งทรงพระเยาว์ ในช่วงปี พ.ศ. 2476 - 2494 เป็นเวลาถึง 18 ปี

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงพระนิพนธ์ไว้ในหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง” ถึงการเดินทางไปประทับยังต่างแดนในระยะยาวของ “ราชสกุลมหิดล”

“น้องชายคนโตไม่แข็งแรง แม่เลยคิดว่าควรไปอยู่ต่างประเทศที่มีอากาศสบายๆ เสด็จลุงทรงแนะนำให้ไปสวิตเซอร์แลนด์...ต้นเดือนเมษายน 2476 แม่กับลูกสามคน พร้อมแทนและบุญเรือน ก็ออกเดินทางด้วยรถไฟไปบิ๊นัง แล้วลงเรืออเมริกันเพรสซิเดนต์เทียร์ช ไปขึ้นที่เจนีวา และต่อรถไฟไปโลซาน...”

การเดินทางในครั้งนั้น เป็นไปตามพระประสงค์ของสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ที่ทรงห่วงถึงการศึกษาของพระราชนัดดา อีกทั้งพระราชนัดดาองค์ที่ 2 (รัชกาลที่ 8) พระพลามัยไม่สู้แข็งแรงมาตลอด โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร ได้ทรงแนะนำที่ประทับคือเมืองโลซาน

โรงแรมโบ ริวาจ (Beau Rivage)

ตั้งอยู่ริมทะเลสาบลาเลอ มอง (Lac Lemman) สามารถมองเห็นเทือกเขาแอลป์ทอดเป็นแนวยาว เคยเป็นสถานที่ขึ้นนิมนต์ของสมเด็จพระบรมราชชนกกับสมเด็จพระบรมราชชนนี ได้ชื่อว่าโก้หรูและคลาสสิกที่สุด ทุกวันนี้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จะเสด็จไปประทับที่โรงแรมแห่งนี้ทุกครั้งเมื่อเสด็จเยือนโลซาน

ในหนังสือพระนิพนธ์ “แม่เล่าให้ฟัง” กล่าวว่าทั้ง 4 พระองค์มักจะเสด็จมาทะเลสาบลาเลอ มอง เสมอ โดยในหลวงรัชกาลที่ 8 และรัชกาลที่ 9 ทรงเรือใบและทรงกระเชียงเรือเล่นในทะเลสาบแห่งนี้

บนถนนเลียบริมทะเลสาบมีสวนสาธารณะขนาดใหญ่ ซึ่งทั้ง 4 พระองค์เสด็จมาประจํา ในสวนแห่งนี้มีน้ำพุรูปปั้นลิง 3 ตัวกำลังทำท่าปิดหู ปิดปาก และปิดตา ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โปรดและทรงถ่ายรูปไว้เสมอ และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงนิพนธ์ว่าหมยถึง “ไม่ฟัง ดู พุดในสิ่งที่เลว”

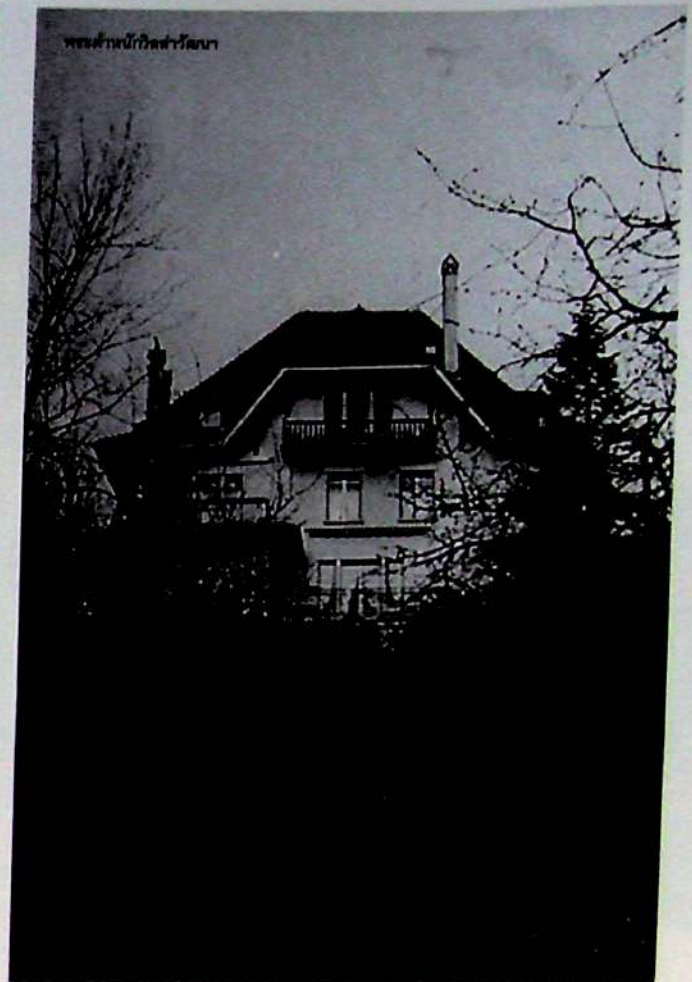

“แฟลตเลขที่ 16” ถนนทิสโซต์ (Tissot)

ถนนชื่อเหมือนนาฬิกายี่ห้อดังนี้ เป็นสถานที่ตั้ง “แฟลตเลขที่ 16” ซึ่งสมเด็จพระบรมราชชนนี พร้อมด้วยพระเชษฐภคินี สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้เป็นที่พักในช่วงปี พ.ศ. 2476-2478 แฟลตอยู่ห่างตัวเมืองเล็กน้อย แต่ใช้เวลาเพียง 15 นาทีก็เดินทางถึงจุดสำคัญของเมือง

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงพระนิพนธ์ถึงแฟลตนี้ไว้ว่า “เป็นตึกขนาดใหญ่ มีแฟลตหลายชุด แม่เช่าที่ขึ้นสูงเพราะเกรงว่าลูกอาจรบกวนคนที่พักอยู่ข้างใต้ ด้วยการวิ่งหรือกระโดด ได้แฟลตของเรายังมีโรงรถอีก”

เมื่อเดินออกมาจากแฟลตแล้วเลียวย้ายและเดินไปสุดถนน ก็เป็นที่ตั้งของไปรษณีย์ ซึ่งสมเด็จพระบรมราชชนนีจะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงส่งพระราชหัตถเลขาถวายสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และไม่ไกลจากนั้นคือสถานีรถไฟและตลาด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงช่วยสมเด็จพระบรมราชชนนีถือของกลับแฟลตเป็นประจำ

พระตำหนักวิลล่าวัฒนา (Villa Vadhana)

ในปี พ.ศ. 2478 หลังจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ รัฐบาลอัญเชิญพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุกรมทิศเสด็จขึ้นครองราชย์ขณะมีพระชนมพรรษา 9 พรรษา เพื่อให้สมเด็จพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงตัดสินพระทัยย้ายออกจากแฟลตขนาด 3 ห้องนอน เลขที่ 16 ถนนทิสโซต์ เข้ามาประทับที่พระตำหนักวิลล่าวัฒนา เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2478 และทรงใช้ชีวิตที่นี่เป็นเวลากว่าสิบปี

พระตำหนักวิลล่าวัฒนา ตั้งอยู่เลขที่ 51 Chamblandes dessus อยู่ระหว่างถนน Tour Haldimand กับถนน General Guisan เมืองปุยยี นอกเมืองโลซาน ตั้งอยู่บนเนินลาดในเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ มีบริเวณและสวนผลไม้ หันหน้าไปทางทะเลสาบเจนีวา และมองเห็นเทือกเขาแอลป์

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระราชทานนามบ้านหลังนี้ว่า “วิลล่าวัฒนา” ตามพระนาม “สว่างวัฒนา” ของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และพระนามของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงบันทึกถึง “พระตำหนักวิลล่าวัฒนา” ไว้ว่า เป็นบ้าน 3 ชั้น มี 13 ห้อง และมีโรงรถต่างหาก ซึ่งมีห้องสำหรับคนรถและครอบครัวอยู่ข้างบน มีใต้ถุน สร้างอยู่บนที่ลาดลง ด้านหนึ่งของใต้ถุนอยู่ใต้ดิน มีสวนรอบบ้าน มีสวนผลไม้ เช่น แอปเปิ้ล พีช พลัม เชอร์รี่ แพร์

“แฟลตเลขที่ 19” ถนนอวองต์ โฟสต์ (Avant Poste)

สถานที่ที่สมเด็จพระบรมราชชนนีประทับตั้งแต่ พ.ศ. 2493 หลังพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงราชาภิเษกสมรสกับสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพราะสมเด็จพระบรมราชชนนีมีพระราชประสงค์ให้ทั้งสองพระองค์มีความเป็นส่วนพระองค์ จึงทรงย้ายออกจากวิลล่าวัฒนามาประทับที่นี่

โรงเรียนเอกอล เมียร์มองต์ (Ecole Mieremont)

โรงเรียนชั้นประถมศึกษาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงศึกษาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาอังกฤษ

โรงเรียนเอกอล นูแวล เดอ ลา ซืออิส โรมองต์ (Ecole Nouvelle de la Suisse Romande)

หลังทรงศึกษาในชั้นประถมศึกษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงศึกษาต่อที่โรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาแห่งนี้

โรงเรียนยมนาส คลาสสิก กังโดนาล (Gymnase Classique Cantonal)

พระองค์ทรงเข้าศึกษาและได้รับประกาศนียบัตรทางอักษรศาสตร์ บาเชอเลียร์ เอส แลตรร์ (Bachelier es lettres) ในปี พ.ศ. 2481

มหาวิทยาลัยโลซาน (Université de Lausanne)

สถาบันอุดมศึกษาของทุกพระองค์ โดยพระเชษฐภคินีทรงศึกษาทางด้านวิชาเคมี สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชทรงศึกษาวิชานิติศาสตร์ ขณะที่พระองค์ทรงเลือกเรียนแขนงวิทยาศาสตร์ และต่อมาเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้วได้เปลี่ยนเป็นสาขาวิชากฎหมาย รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์แทน เพื่อความเหมาะสมกับพระราชภารกิจแห่งพระมหากษัตริย์

โรงเรียนเอกอล นูแวล เดอ ลา ซืออิส โรมองต์

โรงเรียนยมนาส คลาสสิก กังโดนาล

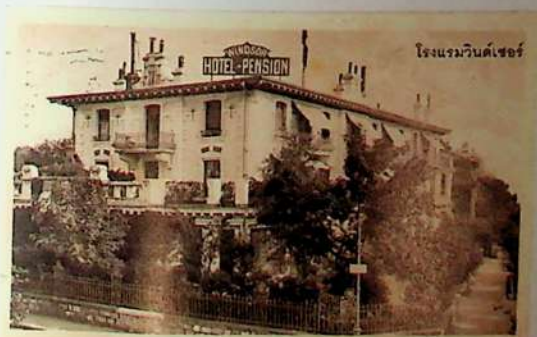

สถานที่แห่งความรัก

ณ กรุงปารีส พ.ศ. 2489 ความรักของกษัตริย์หนุ่มและหม่อม-
 ชวงค์สาวผู้เพียบพร้อมได้กำเนิดขึ้น การพบกันครั้งแรกจากคำบอกเล่า
 ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ “...สำหรับข้าพเจ้า เป็น
 รมเกลียดแรกพบมากกว่า รักแรกพบ...” แต่ต่อมาได้กลายเป็นความรัก
 นพันผูกที่ร่วมดูแลกันทั้งยามสุขและทุกข์ตลอด 66 ปี

ครั้งหนึ่งนักข่าวต่างประเทศเคยกราบบังคมทูลถามว่า...เพราะเหตุใด
 รมหากษัตริย์ไทยจึงไม่ค่อยยิ้ม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล-
 อดุลยเดช ทรงฉายพระหัตถ์ไปทางสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
 ล้วงรหัสว่า “She is my smile.”

โรงแรมวินด์เซอร์

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2492 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้านักขัตรมงคล และครอบครัวเช่าเฝ้าฯ ที่กรุงลอนดอน และเพื่อมิให้เป็นข่าวเอิกเกริก ได้ทรงกำหนดนัดให้ครอบครัว “กิติยากร” พำนักอยู่ที่โรงแรมวินด์เซอร์ ซึ่งเป็นโรงแรมชั้นสูงแห่งหนึ่งในเมืองนั้น

วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2492 ก่อนวันเกิดครบรอบ 17 ปีของ ม.ร.ว.สิริกิติ์เพียง 24 วัน พระราชพิธี “ทรงหมั้น” จัดขึ้นที่โรงแรมวินด์เซอร์ อย่างเรียบง่าย

สถานเอกอัครราชทูตไทย ในกรุงลอนดอน

เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2492 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินยังกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เพื่อทรงร่วมงานวันเกิดครบรอบปีที่ 17 ของหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ในวันที่ 12 สิงหาคมปีนั้น อีกทั้งยังอาจนับได้ว่าเป็นพิธี “ฉลองการหมั้น” ไปด้วยในคราวเดียวกัน เนื่องด้วยมีพระราชประสงค์จะเสด็จฯ เป็นการส่วนพระองค์ จึงมิได้ทรงแจ้งแก่ทางการอังกฤษให้รับทราบแต่อย่างใด

ในคืนวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2492 ชาวให้ประทับใจยิ่ง งานจัดขึ้นเป็นไปด้วยความเรียบง่ายทว่าอบอุ่น ณ สถานเอกอัครราชทูตไทย ในกรุงลอนดอน

นับเป็นจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการของความรักอันยั่งยืน

บันทึกลับ

หน้าสุดท้าย

หลังจากพระราชพิธีครั้งประวัติศาสตร์ คือ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เมื่อเดือนมิถุนายน ปี 2549 ผ่านพ้นไป ท่ามกลางความปลื้มปีติยินดีของพสกนิกรไทยทั้งแผ่นดิน ก็ยังได้รับความชื่นชมในพระบารมีจากคนทั่วโลก แต่ในเดือนถัดมาก็มีข่าวพระอาการประชวรของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงต้องการถวายการผ่าตัดขยายช่องทางเดินประสาทของพระปัฐกัณฐ์ (Lumbar Spine - โพรงกระดูกสันหลังเอว) โดยใช้กล้องจุลทรรศน์ ณ โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งคณะแพทย์ได้ถวายการรักษาอย่างเต็มที่ จนทรงคลายจากพระอาการประชวรในช่วงระยะเวลาไม่นาน กระทั่งเสด็จฯ กลับไปประทับยังพระตำหนักได้ ทำให้พสกนิกรไทยทั้งแผ่นดินค่อยคลายความห่วงใย “องค์ผู้เป็นพ่อของแผ่นดิน” ลง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงประทับรถเข็น

แต่ด้วยเป็นเพราะทรงมีพระชนมพรรษาที่สูงวัยแล้ว จึงมีพระ-
อาการประชวรเป็นระยะๆ แต่คณะแพทย์ก็ถวายการรักษาจนคลายไป

กระทั่งเดือนกันยายน 2552 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-
ภูมิพลอดุลยเดชทรงเริ่มมีพระอาการประชวรขึ้นอีก พระองค์จึงเสด็จฯ
แปรพระราชฐานจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐานไปประทับ ณ โรงพยาบาล
ศิริราช อันเนื่องมาจากพระโรคไข้หวัดและพระปัสสาวะอักเสบ (ปอด)

วันที่ 20 กันยายน 2552 สำนักพระราชวังจึงได้ออกแถลงการณ์
เรื่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯมาประทับ ณ โรงพยาบาลศิริราช
ฉบับที่ 1 ความว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระปรอท (เป็นไข้)
และมีพระอาการอ่อนเพลีย ตลอดจนเสวยพระกระยาหารได้น้อยลง
คณะแพทย์จึงได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินมาเพื่อตรวจหา
สาเหตุ พร้อมกับถวายการรักษาด้วยน้ำเกลือทางหลอดเลือด พร้อมกับ
ยาปฏิชีวนะ...”

นับจากวันนั้นเป็นต้นมา ปรากฏการณ์แห่งความจงรักภักดีของ
พลสกนิกรทุกหมู่เหล่าจากทั่วทั้งประเทศที่มีความห่วงใยในพระอาการ
ประชวรต่างหลั่งไหลเดินทางมาลงนามถวายพระพรกันอย่างต่อเนื่อง
เกือบทุกวัน ณ ศาลาศิริราช 100 ปี โรงพยาบาลศิริราช จะมีก็แต่เพียง
วันสำคัญทางราชการอื่น ๆ ที่สำนักพระราชวังจะประกาศให้งด ทุกคนต่าง
สวดมนต์อธิษฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงให้ทรงฟื้นคืนจากพระอาการ
ประชวรและมีพระพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์...

พระอาการประชวรของพระองค์ท่านค่อย ๆ ดีขึ้นตามลำดับ โดย
สำนักพระราชวังได้ออกแถลงการณ์อย่างต่อเนื่องถึง 34 ฉบับ กระทั่งวันที่
30 ตุลาคม 2552 สำนักพระราชวังออกแถลงการณ์ฉบับที่ 34 ความว่า
“คณะแพทย์ผู้ถวายการรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้รายงานว่
ผลการตรวจพระอุระ (อก) ด้วยเครื่องเอกซเรย์ไม่พบการอักเสบของ
พระปัสสาวะ (ปอด) ผลการตรวจพระโลหิตไม่บ่งชี้ว่ามีอาการอักเสบ
พระอาการทั่วไปดีขึ้นมาก ทรงมีกำลังพระวรกายแข็งแรงขึ้นอีก เสวย
พระกระยาหารได้เป็นปรกติ คณะแพทย์จึงงดถวายพระโอสถปฏิชีวนะ
แต่ยังคงถวายพระกระยาหารบำรุงตามหลักโภชนาการต่อไป”

ในวันเดียวกันนั้นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
อัครราชกุมารี มีรับสั่งเล่าถึงพระอาการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ว่า “พระอาการดีขึ้นมาก ทรงไม่มีไข้ ทรงทำกายภาพบำบัด ทรง
สามารถลุกยืนและทรงเดินได้โดยใช้เครื่องประคอง คือ วอล์คเกอร์
ทรงหัดเดินทุกวัน คิดว่าอีกไม่นานพระองค์จะทรงแข็งแรงเหมือนเดิม
และเสด็จจากประทับพระตำหนักได้”

ครานั้นประชาชนทั้งปวงต่างปีติยินดีที่ได้รับฟังข่าวนี้ แต่พอวันเวลา
ล่วงผ่านไป พระอาการประชวรของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-
ภูมิพลอดุลยเดชก็ทรง ๆ ทุก ๆ ตามพระชนมพรรษาที่มากขึ้น ต้องประทับ
รักษาพระองค์ที่โรงพยาบาลศิริราชนานเป็นปี ๆ แต่ก็มีได้หยุดทรงงาน
โดยโปรดเกล้าฯ ให้จัดห้องที่ติดกับห้องประทับเป็นห้องทรงงาน หากช่วงไหน
ที่ทรงมีพระพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ คณะแพทย์ที่ถวายการรักษาก็จะ
อนุญาตให้เสด็จฯออกมาประกอบพระราชกรณียกิจได้ ทั้งการเสด็จ
ออกเพื่อให้คณะบุคคลต่าง ๆ เข้าเฝ้าฯที่ห้องประชุม โรงพยาบาลศิริราช
ภาวะน้ำไขสันหลังไหลพรงพระสมอง

วันที่ 2 พฤษภาคม 2554 สำนักพระราชวังออกแถลงการณ์ฉบับที่
36 ความว่า “ทรงมีภาวะน้ำไขสันหลังในโพรงพระสมองมากกว่าปรกติ

คณะแพทย์กำหนดการถวายการรักษาในคืนวันนี้ ส่วนผลการตรวจต่าง ๆ
ในระบอบอื่นอยู่ในเกณฑ์ปรกติ และพระอาการทั่วไปดี”

จนกระทั่งในวันที่ 24 พฤษภาคม พระองค์ท่านเสด็จพระราชดำเนิน
ด้วยรถเข็นพระที่นั่งลงจากชั้น 16 อาคารเฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาล
ศิริราช เพื่อเสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณท่าน้ำ สยามคศิษฐ์เก่าแพทย์
ศิริราช ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อทอดพระเนตรทัศนียภาพแม่น้ำเจ้าพระยา

ในการเสด็จลงครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกหลังจากที่คณะแพทย์ได้
ถวายการผ่าตัดเพื่อระบายน้ำไขสันหลังในโพรงพระสมอง ตั้งแต่เมื่อคืน
วันที่ 2 พฤษภาคม โดยทรงมีพระพักตร์แจ่มใส ทรงโบกพระหัตถ์แย้ม
พระสรวลพระราชทานแก่พลสกนิกรที่เฝ้าฯรอรับเสด็จตลอดเส้นทางเสด็จฯ
อย่างเนืองแน่น สร้างความปลาบปลื้มให้พลสกนิกรเป็นอย่างมาก

ช่วงปี 2555 - 2556 พระองค์เสด็จฯไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ
นอกโรงพยาบาลอยู่หลายครั้ง ดังเช่น การเสด็จฯไปยังพระราชานุสาวรีย์
สมเด็จพระสุริโยทัย ทุ่งมะขามหย่อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เพื่อทอดพระเนตรพื้นที่โดยรอบพระราชานุสาวรีย์ ซึ่งเป็นพื้นที่สระเก็บน้ำ
200 ไร่ จากนั้นจึงเสด็จพระราชดำเนินไปที่ศูนย์แสดงและจำหน่าย
สินค้าผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือการเสด็จฯไปทรง
เปิดโครงการชลประทานในพระราชดำริจำนวน 5 โครงการ ณ กรมชล-
ประทาน เขตสามเสน กรุงเทพมหานคร ซึ่งการเสด็จฯครั้งนี้เป็นการ
เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคครั้งสุดท้าย โดยประทับบนเรืออ่องสนา
ที่กองทัพเรือจัดถวายเป็นเรือพระที่นั่ง ซึ่งแต่ละแห่งที่เสด็จฯไปแล้วมีแต่
ประชาชนมารอเฝ้าฯรับเสด็จด้วยความปิติเป็นล้นพ้น

เสด็จฯไปประทับพักฟื้น ณ วังไกลกังวล

วันที่ 1 สิงหาคม 2556 นับเป็นวันแห่งความปิติของปวงพลสกนิกร
อีกครั้ง เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จ-
พระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับ
รถยนต์พระที่นั่งแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข
วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งคณะแพทย์ฯ
ได้แถลงการณ์ว่าทั้งสองพระองค์ทรงมีพระพลานามัยดีมาก จึงมีพระ-
ราชดำริที่จะเสด็จฯกลับไปประทับที่วังไกลกังวลเพื่อเปลี่ยนพระอิริยาบถ

ในวันนั้นพลสกนิกรที่ทราบข่าวดีนี้ต่างมารอเฝ้าฯรับเสด็จตามรายทาง
ตั้งแต่กรุงเทพมหานครจนถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทุกคนล้วนมีสีหน้า
แห่งความปลื้มปีติยินดีที่เห็นองค์พระประมุข ศูนย์รวมแห่งดวงใจทรงมี
พระพลานามัยแข็งแรง

พระองค์ประทับที่วังไกลกังวลเป็นเวลาราวหนึ่งปี ระหว่างนั้น
ได้เสด็จฯออกไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นครั้งคราว พระอิริยาบถในยามที่
เสด็จฯไปทอดพระเนตรโครงการฯในวาระต่าง ๆ นั้น ล้วนสร้างความ
อิมเมียมใจแก่ปวงราษฎรยิ่งนัก

เสด็จฯกลับประทับโรงพยาบาลศิริราช

นับตั้งแต่คืนวันที่ 3 ตุลาคม 2557 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-
ภูมิพลอดุลยเดช พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ประทับรถตู้พระที่นั่งจากพระราชวังไกลกังวลเสด็จฯกลับโรงพยาบาล
ศิริราชอีกครั้ง โดยพระอาการเบื้องต้นทรงมีพระปรอท (ไข้) คณะแพทย์
ผู้ถวายการรักษาดูแลอย่างใกล้ชิด แต่แล้วแถลงการณ์ฉบับที่ 8 วันที่ 4
พฤศจิกายน 2557 ก็สร้างความกังวลแก่พลสกนิกรอีกครั้ง ความตอนหนึ่งว่า
“...ตามที่ได้มีแถลงการณ์สำนักพระราชวังเมื่อปี พ.ศ. 2542 ว่า

การถวายส่องกล้องตรวจทางพระทวารหนักพบถุงเนื้อเยื่อขนาดเล็ก (Diverticulum) บนผนังพระอ้นตะ (ลำไส้ใหญ่) และต่อมาทรงมีการอักเสบของถุงเนื้อเยื่อ (Diverticulitis) บนผนังพระอ้นตะ (ลำไส้ใหญ่) ในปี พ.ศ. 2550 2554 และ 2555 ตามที่ได้แถลงการณ์ให้ทราบทั่วกันมาแล้ว

“ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระอาการแน่นและเจ็บพระนาภี (ท้อง) ทายพระหทัยเร็วขึ้นเล็กน้อยและมีพระปรอท (ไข้) ผลการตรวจพระหทัยด้วยคลื่นไฟฟ้าไม่ปรากฏว่ามีผิดปกติ ผลการตรวจพระโลหิตรวมทั้งการตรวจพระโลหิตด้วยวิธีพิเศษ และเอกซเรย์พระนาภี (ท้อง) แสดงว่ามีการอักเสบของถุงเนื้อเยื่อขนาดเล็กบนผนังของพระอ้นตะ (ลำไส้ใหญ่) คณะแพทย์ฯ จึงได้ถวายพระโอสถปฏิบัติชิวณะ ซึ่งทำให้พระปรอท (ไข้) ลดลงแล้ว แต่ต้องถวายพระโอสถต่อเนื่องอีกสักระยะหนึ่ง และถวายพระกระยาหารที่เหมาะสมกับพระโรคนี้จนกว่าพระอาการอักเสบจะทุเลาลงจนเป็นปกติ

“อนึ่ง คณะแพทย์ฯ ได้อธิบายว่า การอักเสบของถุงเนื้อเยื่อบนผนังพระอ้นตะ (ลำไส้ใหญ่) อาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว”

ต่อมาคณะแพทย์ฯ ได้อธิบายว่า การอักเสบของถุงเนื้อเยื่อบนผนังพระอ้นตะที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวนั้น ในครั้งนี้ได้เกิดขึ้นเร็วกว่าครั้งที่แล้ว คณะแพทย์ฯ จึงขอถวายพระโอสถปฏิบัติชิวณะต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานกว่าหนก่อน ทำให้ต้องทรงยกเลิกพระราชกิจในเวลานั้นไปหลายอย่าง โดยเฉพาะพระราชกิจตามหมายกำหนดการเสด็จออกมหาสมาคมในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา วันศุกร์ที่ 5 ธันวาคม 2557 ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง

การงดเสด็จออกมหาสมาคมอย่างกะทันหันในคราวนี้ยังความวิตกและเป็นห่วงในพระอาการประชวรแก่คนไทยทั้งหลายยิ่งนัก แต่แล้วก็คลายใจลง เมื่อมีแถลงการณ์ฉบับที่ 12 วันที่ 15 ธันวาคม 2557 ดังความต่อไปนี้

“วันนี้คณะแพทย์ผู้ถวายการรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้รายงานผลของการตรวจติดตามพระอาการอักเสบของถุงเนื้อเยื่อ (Diverticulitis) บนผนังของพระอ้นตะ (ลำไส้ใหญ่) ว่า ไม่มีพระปรอท (ไข้) และไม่มีพระอาการเจ็บพระนาภี (ท้อง) แล้ว การเดินของพระหทัย

เป็นปกติ การหายพระทัยเป็นปกติ การถวายตรวจด้วยคลื่นเสียง (Ultrasound) ที่ห้องพระนาภี (ช่องท้อง) ไม่พบการอักเสบของอวัยวะต่าง ๆ แต่อย่างใด ผลของการตรวจพระโลหิตปรากฏว่าปกติ คณะแพทย์ฯได้ขอพระราชทานงดถวายพระโอสถปฏิชีวนะรักษาพระอาการมาระยะเวลาหนึ่งแล้ว

-คณะแพทย์ฯได้รายงานผลของการตรวจพระวรกายเมื่อช่วงบ่ายของวันนี้ (15 ธันวาคม 2557) มีความเห็นว่าพระอาการทั่วไปดีขึ้น เสวยได้มากขึ้น ทรงบรรทมได้ดี พระวรกายแข็งแรงขึ้นตามลำดับ"

บรรยากาศในช่วงเทศกาลสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ในปีนั้นราษฎรไทยต่างเฉลิมฉลองกันอย่างมีความสุข เพราะข่าวพระอาการประชวรของพระองค์ท่านนั้นดีขึ้น และต่างปลื้มปิติมากขึ้นเมื่อเห็นรายงานข่าวว่าพระองค์เสด็จฯไปยังโครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา เพื่อทอดพระเนตรความก้าวหน้าในการดำเนินงานส่วนต่าง ๆ ภายในโครงการเป็นการส่วนพระองค์ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2558 และเสด็จฯไปประทับเปลี่ยนพระอิริยาบถ ทอดพระเนตรทิวทัศน์แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นการส่วนพระองค์ ณ หอประชุมกองทัพเรือ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2558

เสด็จฯไปประทับวังไกลกังวลครั้งสุดท้าย

ต่อมาในวันที่ 10 พฤษภาคม 2558 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จฯพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปประทับ ณ พระราชวังไกลกังวล เพื่อเปลี่ยนพระอิริยาบถ

และฟื้นฟูพระวรกาย แต่ประทับได้เพียง 20 วัน คณะแพทย์ฯได้ขอพระราชทานกราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินมาประทับ ณ โรงพยาบาลศิริราช ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2558 ดังแถลงการณ์ฉบับที่ 13 วันที่ 31 พฤษภาคม 2558 ความตอนหนึ่งว่า

"...ได้ถวายตรวจพระสมองด้วยเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ เพื่อติดตามผลของการใส่สายระบายน้ำไขสันหลังจากช่องไขสันหลังเข้าสู่ช่องพระนาภี ตั้งแต่วันที่ 2 พฤษภาคม 2558...นอกจากนี้คณะแพทย์ฯได้ถวายการตรวจพระปัสสาวะ (ปอด) ด้วยเครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ เพื่อเฝ้าระวังพระอาการพระปัสสาวะอักเสบที่ทรงเคยเป็นเมื่อ พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2556 ผลการตรวจปรากฏว่าไม่พบการอักเสบของพระปัสสาวะ ผลของการตรวจพระโลหิตในวันนี้เป็นปกติ อุณหภูมิพระวรกาย ความดันพระโลหิต พระทัย และระบบการหายพระทัยปกติ ยังคงต้องถวายกายภาพบำบัดเพื่อฟื้นฟูพระวรกายต่อไป"

นับได้ว่าการเสด็จฯกลับพระราชวังไกลกังวลในครั้งนั้นเป็นการเสด็จฯกลับเป็นครั้งสุดท้าย เพราะหลังจากนั้นทรงมีพระอาการพระปัสสาวะอักเสบอีกครั้ง คณะแพทย์ฯจึงต้องถวายการดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อพระอาการดีขึ้นก็เสด็จออกให้คณะบุคคลเข้าเฝ้าฯบ้างเป็นครั้งคราว และในวันที่ 1 กันยายน 2558 พระองค์เสด็จฯลงจากอาคารเฉลิมพระเกียรติไปยังร้านไกลเดิน เพลส สาขาโรงพยาบาลศิริราช ปิยมหาราชการุณย์ เป็นการส่วนพระองค์ และทรงเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ตามพระราช-

อัยยาศัย พลกนิกรต่างปีติยินดีที่ได้เห็นพระองค์เสด็จออกมาให้ได้ชื่นชมพระบารมีกัน

ครั้นแล้วอีกไม่กี่วันต่อมาได้มีแถลงการณ์ฉบับที่ 16 วันที่ 13 กันยายน 2558 ความตอนหนึ่งว่า

“ผลการตรวจพระโลหิตพบมีลักษณะการติดเชื้อขึ้นอีก ผลตรวจเอกซเรย์พระอุระ (อก) พบมีการอักเสบของพระปัสสาวะ (ปอด) ข้างซ้าย ส่วนล่าง ผลการเพาะเชื้อจากพระเชษะ (น้ำลาย) ของหลอดพระวาโย (หลอดลม) ด้านขวา เมื่อวันที่ 3 กันยายน พุทธศักราช 2558 พบเชื้อแบคทีเรียหลายประเภท บ่งชี้สาเหตุการอักเสบของพระปัสสาวะ (ปอด) ทั้งข้างขวาและข้างซ้าย น่าจะเกิดจากการสำลัก (Aspirated pneumonitis) คณะแพทย์ได้ปรับพระโอสถปฏิชีวนะ และถวายพระกระยาหารทางหลอดพระโลหิต ถวายออกซิเจนเพื่อให้ระดับออกซิเจนในกระแสพระโลหิตอยู่ในเกณฑ์ปรกติ ร่วมกับการถวายกายภาพบำบัด เพื่อช่วยขยายพระปัสสาวะ (ปอด) และขับพระเชษะ (น้ำลาย)”

คณะแพทย์ฯ ได้ถวายการรักษาอย่างเต็มที่จนพระอาการดีขึ้น แต่ไม่ได้เสด็จออกไปที่แห่งใด กระทั่งวันที่ 14 ธันวาคม 2558 ได้เสด็จออกเพื่อให้นายวีระพล ตั้งสุวรรณ ประธานศาลฎีกา นำคณะผู้พิพากษา และตุลาการเข้าเฝ้าถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ นั่นเป็นครั้งสุดท้ายที่เสด็จออกให้คณะบุคคลเฝ้าฯ ต่อมาในวันที่ 26 ธันวาคม คุณทองแดง สุนัขทรงเลี้ยง ก็เสียชีวิตลงด้วยโรครุนแรงที่พระราชวังไกลกังวล

จากนั้นมิได้แถลงการณ์ฉบับที่ 19 วันที่ 10 มกราคม 2559 ความว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระปรอท (ไข้) บางช่วงเป็นเวลานานกว่า 2 สัปดาห์ มีพระเชษะ (น้ำลาย) และพระเสมหะมากขึ้น พระชีพจร

และความดันพระโลหิตอยู่เกณฑ์ปรกติ อัตราการหายใจเร็วขึ้น และระดับออกซิเจนในกระแสพระโลหิตต่ำกว่าปรกติเป็นครั้งคราว... ขณะนี้พระปรอท (ไข้) ลดลง แต่ยังคงหายใจเร็วกว่าปรกติบ้าง พระชีพจรและความดันพระโลหิตอยู่เกณฑ์ปรกติ”

ในวันที่ 11 มกราคม 2559 เวลาบ่ายโมงเศษ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงฉลองพระองค์ชุดพิมพ์ลายสีเขียว ทรงมีพระพักตร์แจ่มใส เสด็จจากโรงพยาบาลศิริราชไปทอดพระเนตรสภาพภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เพื่อเป็นการเปลี่ยนพระราชอิริยาบถและติดตามการดำเนินงานโครงการส่วนพระองค์ เป็นการสวนพระองค์ ทอดพระเนตรบริเวณรอบสระน้ำด้านหน้าศาลาดุสิตาลัย โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา บริเวณโรงสีข้าว แล้วเสด็จไปยังบริเวณลานจอดรถเอลิคอปเตอร์ จากนั้นเสด็จฯ ผ่านพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน สมควรแก่เวลาจึงเสด็จกลับ เมื่อเวลาบ่าย 2 โมงเศษ พลกนิกรที่ทราบข่าวต่างมารอเฝ้าฯ รับเสด็จกันจำนวนมาก พร้อมเปล่งเสียงทรงพระเจริญดังกึกก้องตลอดเส้นทางเสด็จฯ ซึ่งสำนักข่าวต่างประเทศรายงานว่ วันที่ 11 มกราคม นับเป็นวันแรกของปี 2559 ที่พระองค์เสด็จออกจากโรงพยาบาลศิริราชไปยังสวนจิตรลดาเพื่อเปลี่ยนพระราชอิริยาบถ โดยที่ไม่มีใครจะคิดว่า วันนั้นคือวันสุดท้ายที่ได้เห็นพระองค์ท่าน!

พระอาการสู้อันวิกฤติ!

หลังจากนั้นสำนักพระราชวังก็ได้ออกแถลงการณ์เป็นระยะถึงพระอาการประชวรที่ยังถือว่า “ทรงฯ” อันเนื่องมาจากภาวะน้ำไขสันหลังในโพรงพระสมองมากกว่าปรกติ การติดเชื้อในพระปัสสาวะ การอักเสบในพระอวัยวะส่วนต่างๆ จนกระทั่งถึงฉบับที่ 32 ความตอนหนึ่งว่า

“...วันที่ 1 กันยายน 2559 ทรงหายพระทัยเร็ว พระบังคนเบา (ปัสสาวะ) ยังมีปริมาณน้อย แม้ได้ถวายพระโอสถขับพระบังคนเบา (ปัสสาวะ) แล้ว ผลการตรวจพระโลหิตพบว่าการทำงานของพระวัชวะ (ไต) ลดลง ผลเอกซเรย์พระปัสสาวะ (ปอด) พบเริ่มมีน้ำคั่งในพระปัสสาวะ (ปอด) คณะแพทย์ฯ จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตถวายการรักษาด้วยการดื่มน้ำออกจากพระโลหิตด้วยวิธี Continuous renal replacement therapy (CRRT) เพื่อนำปริมาณน้ำส่วนเกินออก คณะแพทย์ฯ ได้เริ่มถวายการรักษาดังกล่าวตั้งแต่ช่วงบ่าย ผลเอกซเรย์พระปัสสาวะ (ปอด) ในช่วงเย็นพบน้ำคั่งในพระปัสสาวะ (ปอด) ลดลง

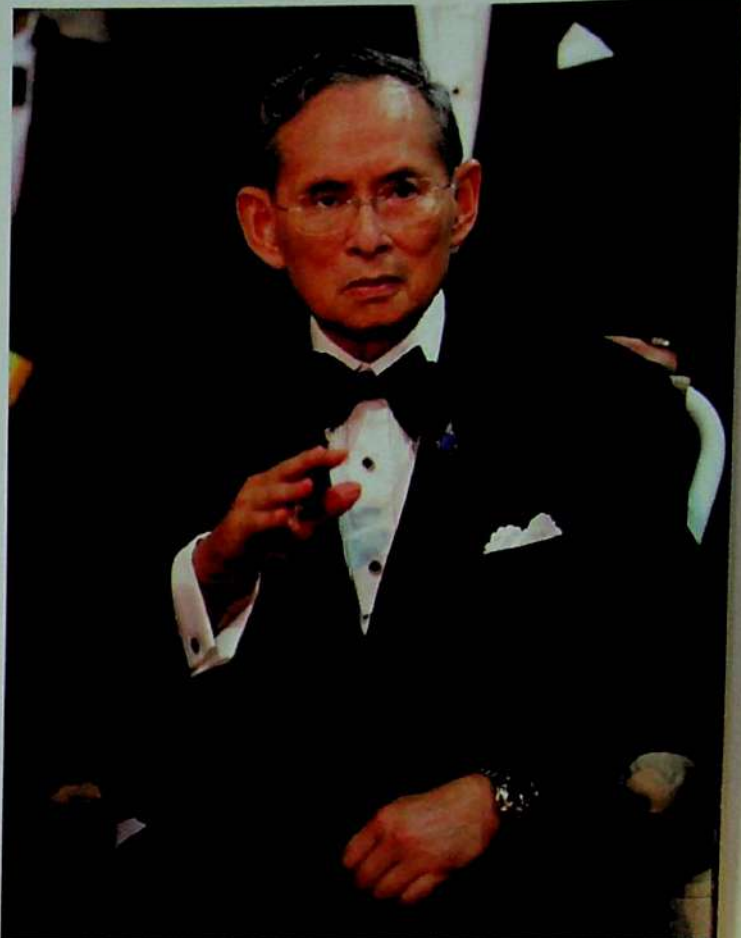
“วันนี้ทรงหายพระทัยดีขึ้น ความดันโลหิตดีขึ้นเป็นลำดับ ไม่มีพระปรอท (ไข้) คณะแพทย์ฯ จะเฝ้าติดตามพระอาการอย่างใกล้ชิดต่อไป”

พลกนิกรทั้งปวงรับฟังแถลงการณ์นี้ด้วยความหวังโยในพระอาการเป็นอย่างยิ่ง และแถลงการณ์ฉบับต่อ ๆ มาพระอาการประชวรก็ยังไม่สู้ดีนัก เพราะพระบังคนเบา (ปัสสาวะ) ยังคงน้อย คณะแพทย์ฯ จึงต้องถวายพระโอสถปฏิชีวนะ และถวายการรักษาด้วยวิธี CRRT (ฟอกไต) ต่อไป และคอยเฝ้าติดตามพระอาการอย่างใกล้ชิด

แถลงการณ์ฉบับต่อ ๆ มาล้วนไม่ได้ให้ความหวังแก่ประชาชน ถึงพระอาการประชวรที่จะคลี่คลายขึ้นเท่าใดนัก ยังมีแถลงการณ์ฉบับที่ 37 วันที่ 10 ตุลาคม กล่าวถึงพระอาการประชวรอันน่าวิตกยิ่ง! สื่อต่างๆ รวมถึงสื่อโซเชียลทั้งหลายต่างพร้อมใจกันลงข่าวเชิญชวนให้พลกนิกรที่มีความจงรักภักดีร่วมกันใส่เสื้อสีชมพู เพื่อร่วมถวายพระพรให้พระอาการดีขึ้น ในวันรุ่งขึ้นแผ่นดินไทยแทบทุกมุมจึงแปรเปลี่ยนเป็น

สีชมพูเพื่อองค์พระประมุขอันเป็นที่รักสูงสุด หลายคนเดินทางไปสวนมนต์
บทโพชนงคปริตรถวายที่โรงพยาบาลศิริราช

ในหัวใจของคนไทยยามนั้นต่างรอรับฟังข่าวแถลงการณ์ด้วยความ
ความหวังว่าจะทรงมีพระอาการดีขึ้น จนกระทั่งเวลา 4 ทุ่มของวันที่ 12
ตุลาคม 2559 สำนักพระราชวังออกแถลงการณ์ฉบับที่ 38 ความว่า

“วันนี้คณะแพทย์ผู้ถวายการรักษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ได้รายงาน ว่า เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2559 ความดันพระโลหิตลดลงต่ำลงอีก
พระชีพจรเร็วขึ้น ร่วมกับภาวะพระโลหิตมีความเป็นกรดเพิ่มขึ้นอีก
ผลของการถวายตรวจพระโลหิตบ่งชี้ว่ามีภาวะการติดเชื้อและการทำงานของ
ของพระยกนะ (ตับ) ผิดปกติ คณะแพทย์ฯ ได้ถวายพระโอสถปฏิชีวนะ
และแก้ไขภาวะพระโลหิตมีความเป็นกรด ตลอดจนถวายพระโอสถควบคุม
ความดันพระโลหิตเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งถวายเครื่องช่วยหายใจ (Ventilator)
และถวายการรักษาด้วยวิธีทดแทนไต (CRRT) พระอาการประชวรโดยรวม
ยังไม่คงที่ ต้องควบคุมด้วยพระโอสถ คณะแพทย์ฯ ได้เฝ้าติดตามพระอาการ
และถวายการรักษาอย่างใกล้ชิด”

จนกระทั่งช่วงบ่ายของวันที่ 13 ตุลาคม ข่าวลือที่ไม่มีใครอยาก
รับฟังก็แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว จนถึงเวลาประมาณหนึ่งทุ่ม สถานี

โทรทัศน์ทุกช่องพร้อมใจกันเปลี่ยนหน้าจอเป็นโหนกเสียดำ และวีระศักดิ์
ขอบเขต ผู้ประกาศโทรทัศน์ร่วมการเฉพาะกิจพยายามควบคุมกิริยาและ
น้ำเสียงให้นิ่งที่สุดในการประกาศแถลงการณ์ฉบับสุดท้ายว่า ...

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร-
ราชาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จ-
พระราชดำเนินไปประทับรักษาพระอาการประชวร ณ โรงพยาบาลศิริราช
ตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม พุทธศักราช 2557 ตามที่สำนักพระราชวัง
ได้แถลงให้ทราบเป็นระยะแล้วนั้น

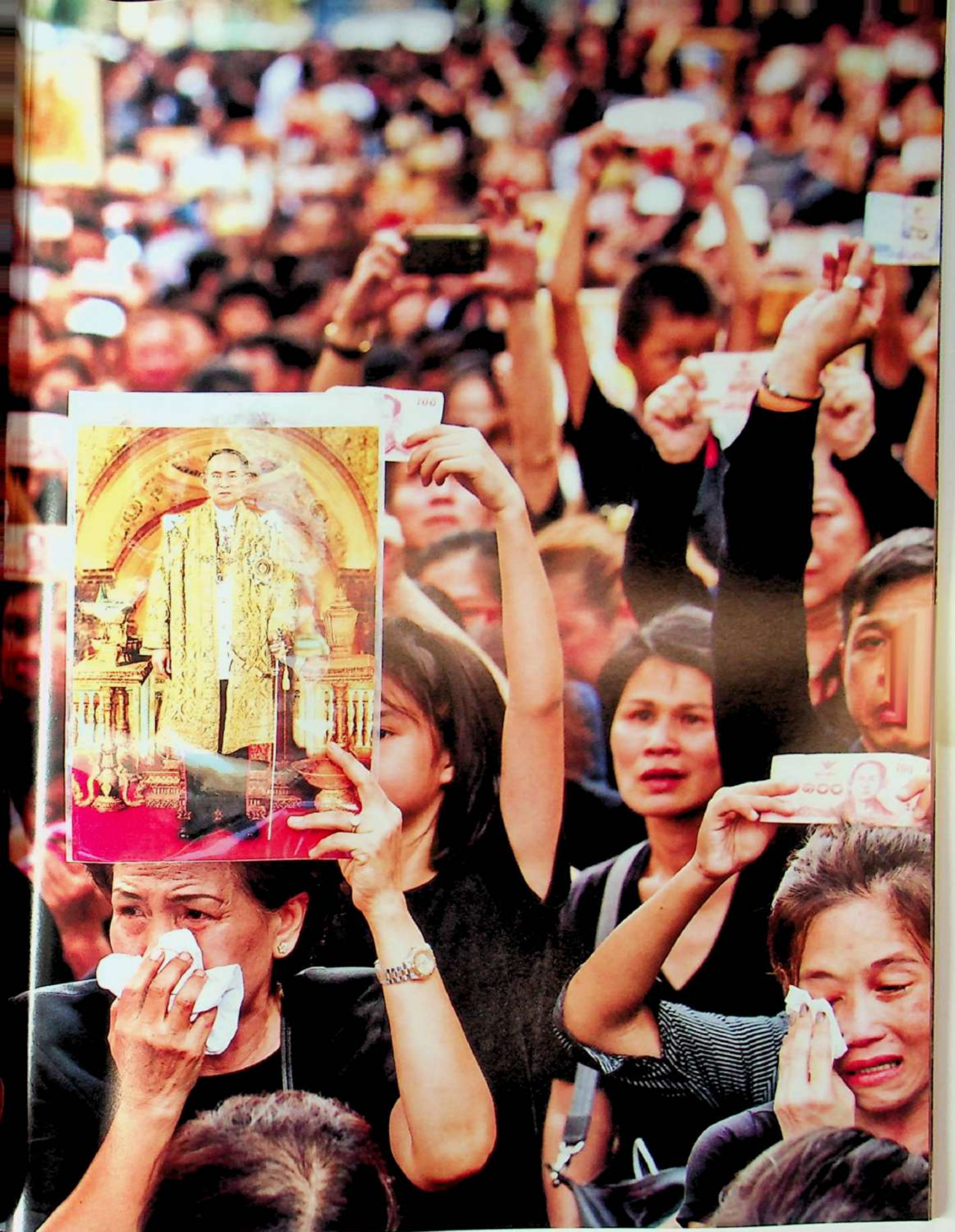
แม้คณะแพทย์ฯ ได้ถวายการรักษาอย่างใกล้ชิดจนสุดความสามารถ
แต่พระอาการประชวรหาคลายไม่ ได้หลุดหนักลงตามลำดับ ถึงวัน
พฤหัสบดีที่ 13 ตุลาคม พุทธศักราช 2559 เวลา 15 นาฬิกา 52 นาที
เสด็จสวรรคต ณ โรงพยาบาลศิริราช ด้วยพระอาการสงบ สิริพระชนม-
พรรษาปีที่ 89 ทรงครองราชสมบัติได้ 70 ปี

สำนักพระราชวัง
13 ตุลาคม พุทธศักราช 2559

หัวใจของคนไทยทุกคนที่มีความจงรักภักดีราถูกปลิดออกจากชั่ว
เสียงร่ำไห้ระงมก็ออกไปทั้งแผ่นดิน...

รำลึกถึงแผ่นดิน
พสกนิกรไทย
ร่วมน้อมเอา
พระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทร
มหาภูมิพล
อดุลยเดช

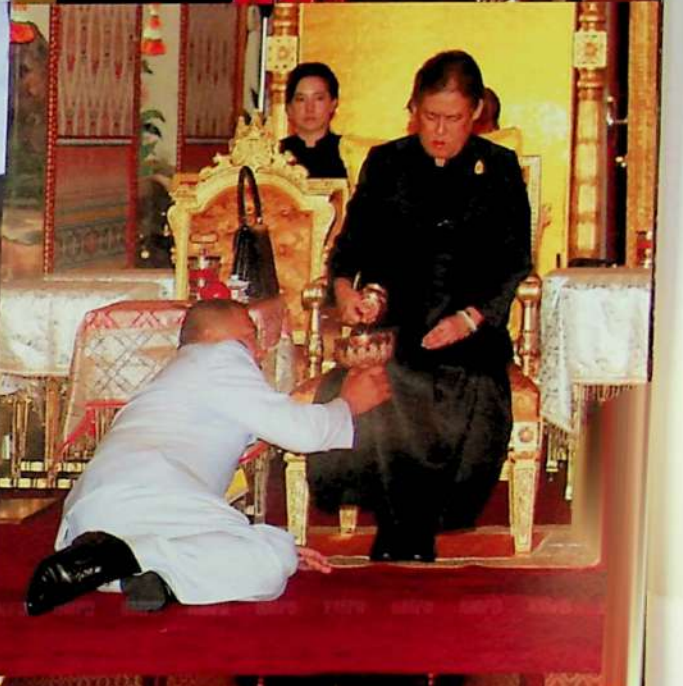
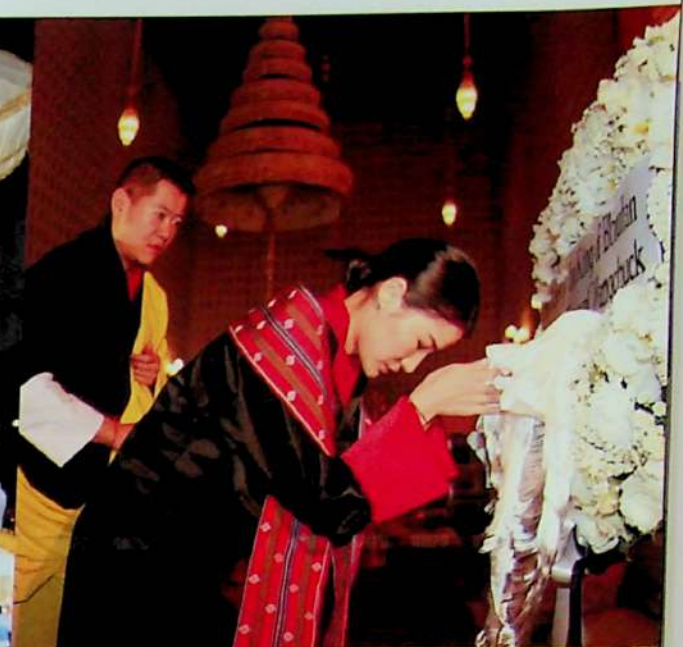

ไม่มีคำใดในโลกที่จะอธิบายความรู้สึก
ของประชาชนไทยในเวลานี้ได้
เขียนย่อเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2559
เมื่อได้ทราบประกาศจากสำนักพระราชวัง

๖๖ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลธิเบศรราชไมตรี
จักรีนฤเบศร
สยามมินทรราชธิราช
บรมนาถบพิตร
เสด็จสวรรคต ๑๑

หัวใจไทยทุกดวงไปรวมอยู่ที่ชั้น 16 อาคารเฉลิมพระเกียรติ
โรงพยาบาลศิริราช เพื่ออยู่ใกล้พระองค์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม้จะ
มีการนำริ้วธงเทิดทูนกันทางเข้า-ออกของโรงพยาบาล อีกทั้ง
ประกาศของเจ้าหน้าที่ให้ทุกคนทยอยกลับบ้าน เพื่อมาร่วมอัญเชิญ
พระบรมศพในวันรุ่งขึ้นตอนสายโมง แต่ไม่มีใครหันหลังกลับหรือ
แม้แต่คำพูดใด มีเพียงความเงียบสงบและสายตาอาลัยที่มอง
ตลอดริ้วเข้าไปภายใน

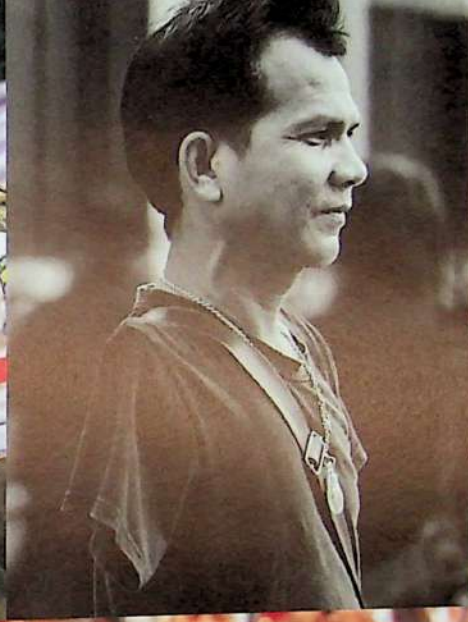
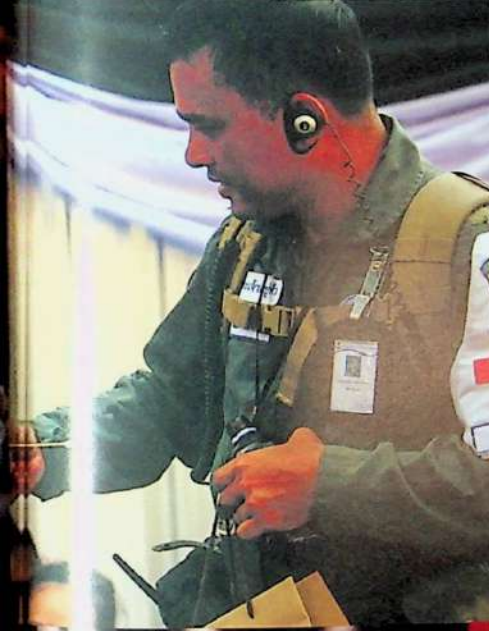
เช้าวันที่แสนเศร้าที่สุดในชีวิต วันศุกร์ที่ 14 ตุลาคม 2559
แม้จะเข้าใจในสังขธรรม แต่ไม่อาจยอมรับได้กับความสูญเสีย
อันใหญ่หลวงนี้ได้ ภาพที่ไม่อยากบันทึกไว้ในความทรงจำได้เกิดขึ้น
เมื่อประชาชนในชุดดำไว้ทุกข์เริ่มทยอยเข้ามายังโรงพยาบาล
ศิริราชตั้งแต่ยังไม่สว่าง และจับจองพื้นที่รอบพระราชนิเว
ศตลอดเส้นทางสู่พระบรมมหาราชวัง โดยในมือของทุกคนได้
อัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรม
หาภูมิพลอดุลยเดชมาด้วย

ณ พระบรมมหาราชวัง สำนักพระราชวังได้เปิดให้ประชาชน
เข้าถวายน้ำสรงพระบรมศพ ที่ศาลาสหทัยสมาคม ตั้งแต่
เวลา 8.30 น. - 14.00 น. ประชาชนที่ทราบข่าวไปเข้าแถวรอ
ตั้งแต่เมื่อคืน จนแถวยาวถึงหน้าศาลฎีกา โดยไม่ย่อท้อต่อ
สภาพอากาศที่ร้อนจนทำให้หลายคนถึงกับเป็นลม บรรยากาศ
การถวายน้ำสรงพระบรมศพเต็มไปด้วยความโศกเศร้าเกินกว่า
จะกล่าว ไม่มีใครสามารถถกกันน้ำตาแห่งความสูญเสียได้

ตลอดระยะเวลาที่ห้าชั่วโมง นอกจากประชาชนไทยแล้ว มีบรรดาคณะทูตานุทูตประเทศต่าง ๆ มาร่วมถวายความอาลัย รวมทั้งคณะรัฐบาล นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ให้กำลังใจประชาชนที่รอถวายน้ำสรงพระบรมศพว่า "ขอให้ประชาชนทุกคนเข้มแข็งและผ่านพ้นไปได้"

แม้ใกล้เวลาเที่ยงแล้ว แต่ประชาชนยังเนืองแน่น ซึ่งเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังพยายามให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความอาลัยให้ได้มากที่สุด ก่อนจะถึงเวลาเคลื่อนขบวนพระบรมศพจากโรงพยาบาลศิริราชไปยังพระที่นั่งพิมานรัตยา ในพระบรมมหาราชวัง จะเริ่มต้นขึ้น

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์โดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ไปยังอาคารเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 16 โรงพยาบาลศิริราช

เวลา 16.30 น. สมเด็จพระวันรัต เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร เดินนำขบวนอัญเชิญพระบรมศพลงจากอาคารเฉลิมพระเกียรติ ชั้น 16 โดยมีคณะนายแพทย์และพยาบาลที่ถวายการรักษาพยาบาลเลื่อนพระแท่นพยาบาลอัญเชิญพระบรมศพ โดยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จตามพระบรมศพ

เมื่ออัญเชิญพระบรมศพถึงชั้นล่างของอาคารเฉลิมพระเกียรติ ทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์อัญเชิญพระบรมศพขึ้นสู่รถตู้ 'เจมส์บอนด์' อัญเชิญพระบรมศพที่เทียบรออยู่หน้าประตูทางเข้าลิฟต์ชั้นใต้ดิน

จากนั้นขบวนรถอัญเชิญพระบรมศพเคลื่อนออกจากโรงพยาบาลศิริราชทางประตู 8 เลี้ยวซ้ายแยกศิริราช แล้วเลี้ยวขวาเข้าถนนอรุณอมรินทร์ขึ้นสะพานอรุณอมรินทร์ ผ่านแยกอรุณอมรินทร์ เลี้ยวขวาขึ้นสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า เลี้ยวขวาเข้าถนนราชดำเนินใน และเลี้ยวขวาเข้าถนนเทพรัตนเข้าประตูวิเศษไชยศรี เข้าสู่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ตลอดเส้นทางมีประชาชนเฝ้าถวายบังคมพระบรมศพด้วยน้ำตาแห่งความอาลัย

ช่วงเวลาที่ขบวนพระราชพิธีขี้นผ่านประตูวิเศษไชยศรี ในมุมเล็ก ๆ ภายในบริเวณทางเข้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เหล่านักข่าวและช่างภาพหนังสือพิมพ์และนิตยสารสายราชสำนักพร้อมใจกันนั่งพับเพียบกับพื้นทางเดิน เพื่อร่วมส่งเสด็จในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นครั้งสุดท้าย ทันทีที่รถอัญเชิญพระบรมศพเคลื่อนผ่านเบื้องหน้า ต่างก็มุงกราบพร้อมตั้งจิตร่วมกับประชาชนคนไทยทั้งประเทศ

ปวงข้าพระพุทธเจ้า ประชาชนของพระองค์ ขอทำหน้าที่ทั้งหมดอย่างสุดความสามารถ ความรัก ความดี และคำสอนที่พระองค์พระราชทานไว้ พวกเราจะน้อมนำมาเป็นหลักชัยตลอดไป เวลามีเพียงสิ่งเดียวที่ปวงข้าพระพุทธเจ้าทำได้

...จะท้ออย่างไร ให้น้ำตาแห่งความเศร้าไหลเยิ้มที่-

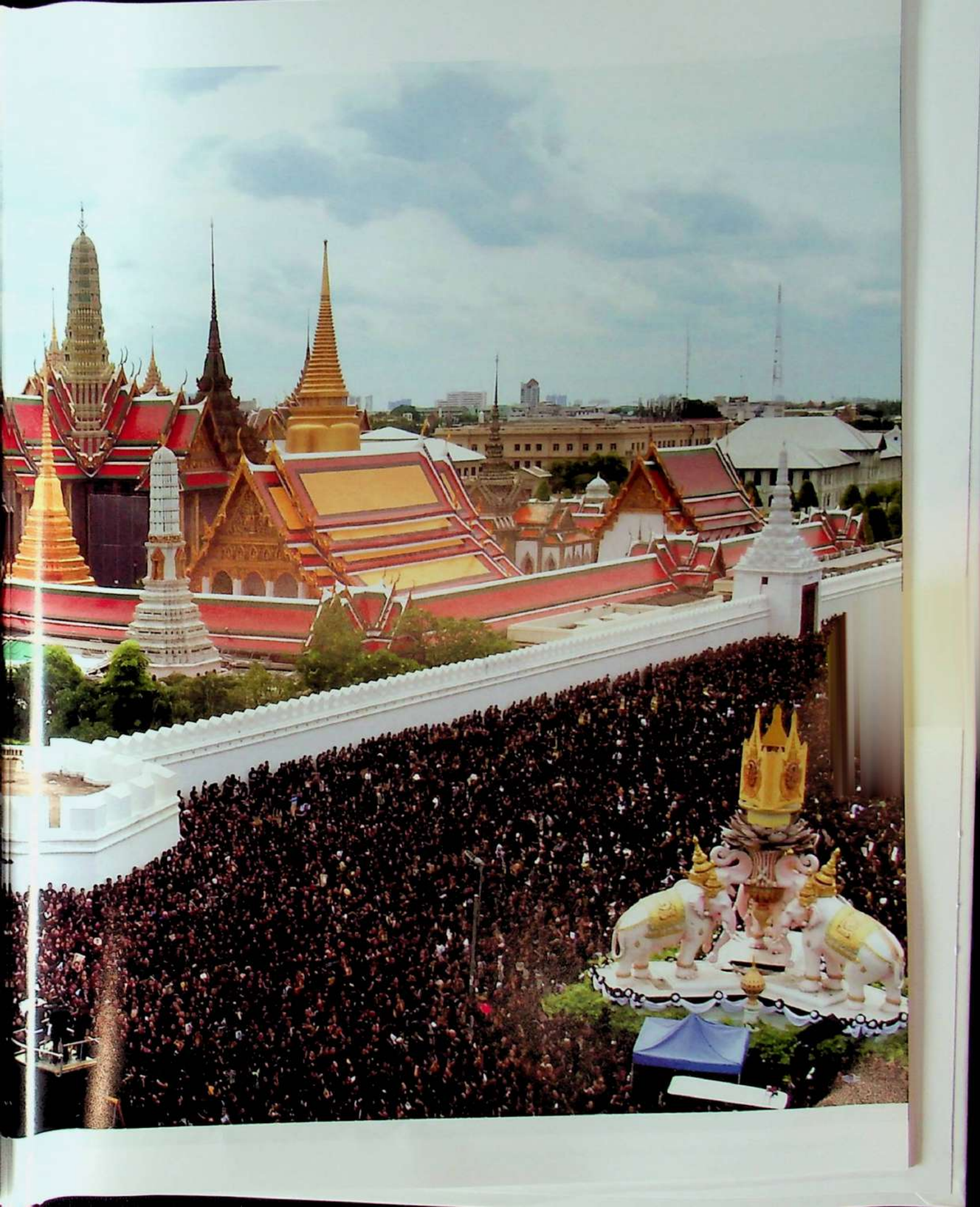
PLSCTM

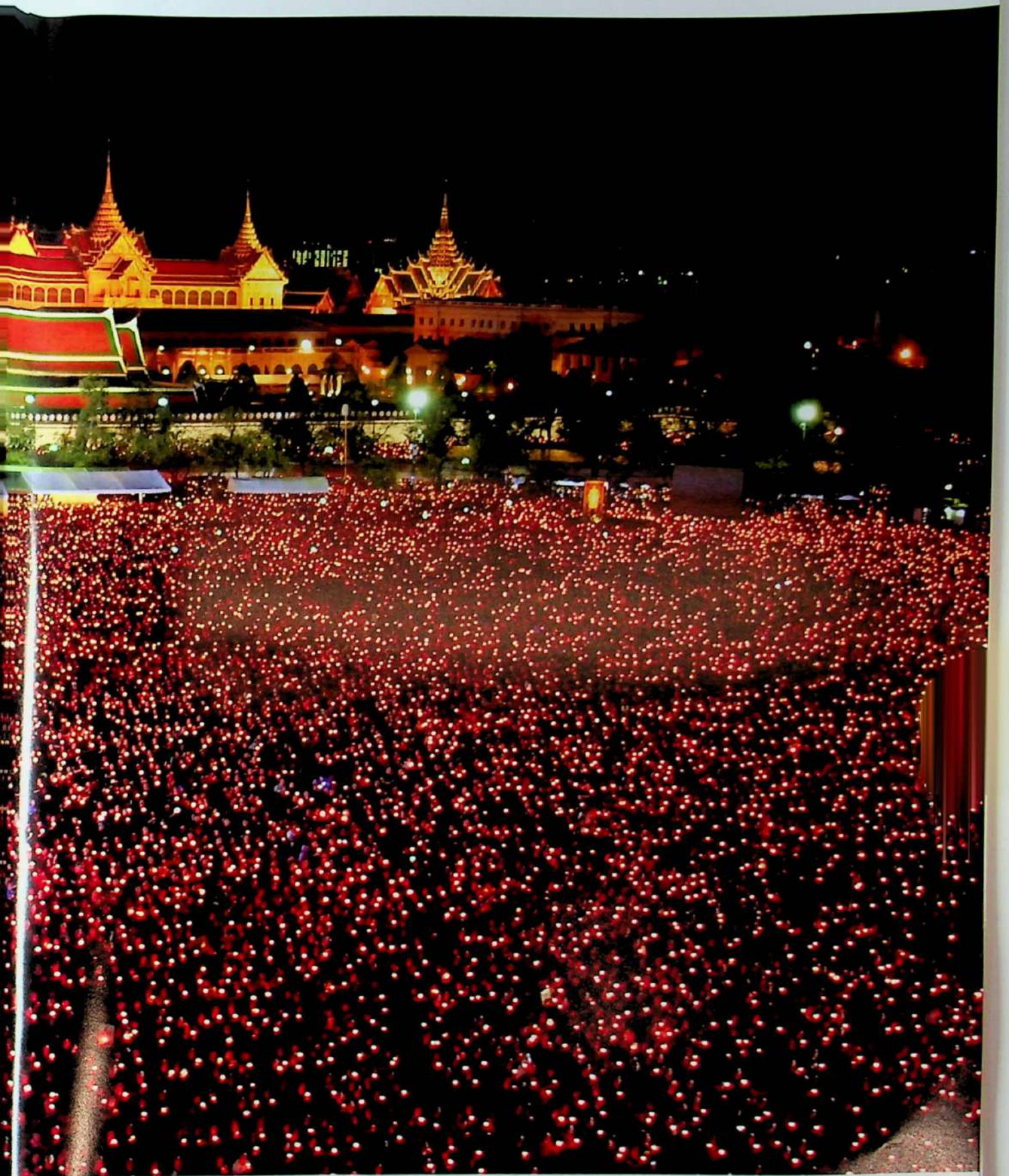
การร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีครั้งประวัติศาสตร์ วันเสาร์ที่ 22 ตุลาคม 2559 ภาคกลางวัน

การร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีครั้งประวัติศาสตร์ วันเสาร์ที่ 22 ตุลาคม 2559 ภาคกลางคืน

**ถ้อยถวาย
ความอาลัย**
พระมหากษัตริย์
ในหัวใจ

---

๐๐ แต่พระมหากษัตริย์ ผู้หาใครเสมอเหมือน

ผู้ทรงมีสายพระเนตรกว้างไกล ผู้ทรงเป็นดั่งอัญมณีอันสูงส่ง
พระมหากษัตริย์ไทยผู้เสด็จสู่สวรรคต
ข้าพเจ้าขอแสดงความเคารพอย่างสูงสุดและสวดมนต์จากใจ
ขอให้พระองค์ทรงเจริญในฐานธรรมราชาเสมอไป
เพื่อประโยชน์สุขของสืบมีชีวิตทั่วทุกถิ่นทั่วมวล

๑๑

สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ เคนเซอร์ นัมเกล วิงชุก แห่งภูฏาน

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพ่อของประชาชนชาวไทยและทรงเปรียบเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งประเทศ...ในรัชสมัยของพระองค์ท่าน เราได้รับความช่วยเหลือจากกองกำลังทหารของประเทศไทย เพื่อช่วยเหลือในสงครามเกาหลี เมื่อปี ค.ศ. 1950 - 1953 ในฐานะตัวแทนของรัฐบาลและประชาชนเกาหลี ข้าพเจ้าขอแสดงความเสียใจต่อราชวงศ์และประชาชนชาวไทยอย่างสุดซึ้ง”

น.ส.ปรัดคินเฮ
ประธานาธิบดีเกาหลีใต้

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงคุณูปการใหญ่หลวงต่อการพัฒนาประเทศไทย ทั้งยังทรงมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมมิตรภาพระหว่างไทย - จีน ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและพระบารมีของพระองค์ท่าน ทำให้มิตรภาพของทั้งสองประเทศเติบโตจนเกินกว่าจะคาดไม่ถึง ได้มากมายมาจนถึงทุกวันนี้ การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ถือเป็นการสูญเสียอันใหญ่หลวงของประชาชนทั้งสองประเทศ ซึ่งพระองค์จะสถิตอยู่ในใจของพสกนิกรทั้งหลายตลอดไป...”

นายสี จิ้นผิง

ประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาชนจีน

“ด้วยระยะเวลาที่เจ็ดสิบปีที่ทรงปกครองประเทศ ทำให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นกษัตริย์ที่ทรงครองราชย์นานที่สุดในโลก พระองค์ท่านได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังทุกหนทุกแห่งของประเทศ เพื่อที่จะเข้าใจและรับทราบปัญหาของพสกนิกร ทั้งยังเข้าถึงความยากลำบากในชีวิตที่พวกเขาต้องเผชิญ พระองค์ทรงเป็นที่รักและเคารพของประชาชนชาวไทย สถิตอยู่ในดวงใจของประชาชนทุกคน”

นางแคร์รี แลม
ผู้ช่วยหัวหน้าผู้บริหารเกาะฮ่องกง

๖๖

พระบาทสมเด็จพระ-
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ทรงให้ความสำคัญของคุณค่า
ความร่วมมืออย่างสันติ
และสามัคคีในประเทศไทย...

สมเด็จพระราชชนนี (อดีตสมเด็จพระราชินีนาถเบียทริกซ์
แห่งเนเธอร์แลนด์) สมเด็จพระราชินีแม็กซิมา และข้าพเจ้า
ล้วนมีความทรงจำที่อบอุ่นอย่างมากที่ได้เข้าเฝ้าฯ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

๑๑

สมเด็จพระราชินีเบียทริกซ์-อเล็กซานเดอร์ แห่งเนเธอร์แลนด์

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล-
อดุลยเดชทรงมีบทบาทสำคัญอย่างใหญ่หลวง
ต่อประเทศไทย ในฐานะประมุขของประเทศ
ตลอดระยะเวลา 70 ปี พระเจ้าอยู่หัวทรง
ขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาประเทศ และ
ทรงอุทิศพระองค์เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของ
ชาวไทย พระองค์ทรงพัฒนาประเทศให้ทันสมัย
ทรงส่งเสริมความสัมพันธ์นานาชาติให้เข้มแข็ง
และทรงนำประเทศพ้นจากวิกฤติการเมืองและ
เศรษฐกิจ”

นางอังกะลา แมร์เคิล

นายกรัฐมนตรีสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช คือศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทยและ
ได้รับการยอมรับนับถือในระดับนานาชาติ ในช่วงเวลาแห่งความเศร้าและสูญเสียนี้ ข้าพเจ้าหวังว่า
ประชาชนชาวไทยจะสืบทอดมรดกของพระองค์ในการปฏิบัติตามค่านิยมสากล และเคารพต่อ
สิทธิมนุษยชนต่อไป”

นายบัน คี มุน เลขาธิการสหประชาชาติ (ยูเอ็น)

“ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทว่าเจ็ดสิบปี ประชากรไทยได้เติบโตขยายจากยี่สิบล้านคน ไปจนถึงหกสิบเจ็ดล้าน ส่วนเรื่องเศรษฐกิจ และการพัฒนาทางสังคมก็ก้าวหน้าเป็นอย่างมาก...พระองค์ทรงเป็นที่เคารพรักยิ่งของ ประชาชนชาวไทย และเป็นผู้ที่ได้รับการ นับถือจากทั่วโลก การเสด็จสวรรคตของ พระองค์นำมาซึ่งความโศกเศร้าอย่างหาที่สุด มิได้ต่อประชาชนชาวไทย...เช่นเดียวกับ ชุมชนชาวไทยในออสเตรเลียกว่าห้าหมื่นคน ที่รู้สึกใจหายกับการสูญเสียพระมหากษัตริย์ ผู้เป็นที่เคารพรักยิ่ง...”

นายมัลคอล์ม เทิร์นบูลล์
นายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย

สถานทูตสหพันธรัฐรัสเซีย
- กรุงเทพฯ ประเทศไทย

“ตลอดช่วงรัชสมัยของพระองค์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงได้รับการยอมรับอยู่ในหัวใจของผู้คนของปวงชนชาวไทยโดยแท้จริง และเป็นที่ยอมรับและนับถือในต่างประเทศ ชาวรัสเซียจะจดจำพระองค์ในฐานะที่ทรงเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น”

นายวลาดีมีร์ ปูติน ประธานาธิบดีรัสเซีย

66

โลกได้สูญเสียผู้นำ
ที่ใกล้ชิดกับประชาชน
ผู้นำเชิงสันติภาพ ความสามัคคี
และความเจริญรุ่งเรืองให้
ประชาชนชาวไทย ตลอด 70 ปี
ที่ทรงครองราชย์

99

นายโจโก วิโดโด ประธานาธิบดีอินโดนีเซีย

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์นานที่สุดในโลก พระองค์ทรงนำพาประเทศไทยผ่านยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสร้างชาติให้เป็นผู้ที่น่าที่โดดเด่นในภูมิภาค ทำให้ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มั่งคั่งที่สุดชาติหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

“ในช่วงรัชกาลของพระองค์ ประเทศ

นิวซีแลนด์และประเทศไทยได้สร้างความสัมพันธ์ฉันมิตรอย่างแน่นแฟ้น มีความปรารถนาร่วมกันที่จะสร้างสันติสุขและความมั่นคงในภูมิภาคของพวกเรา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าได้ย้ำความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นนี้เมื่อเสด็จมาเยือนประเทศนิวซีแลนด์เมื่อเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1962 ชาวนิวซีแลนด์กว่า 100,000 คนได้มาเยือนประเทศไทยทุกปี ด้วยสายสัมพันธ์อันเหนียวแน่นนี้เอง ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลายคนได้ร่วมรู้สึกถึงความโศกเศร้าและความสูญเสียของประชาชนชาวไทย ข้าพเจ้าและรัฐบาลนิวซีแลนด์จึงขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ ราชวงศ์ไทย และประชาชนชาวไทย”

นายจอห์น คีย์
นายกรัฐมนตรีนิวซีแลนด์

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ทรงอุทิศพระองค์อย่างมิรู้จักเหน็ดเหนื่อยตลอดเจ็ดทศวรรษที่ผ่านมา เพื่อความสงบสุขปรองดองของบ้านเมือง และความเป็นอยู่ที่ดีของชาวไทย ไม่ใช่แค่คนไทยเท่านั้นที่เคารพเทิดทูนพระองค์ แต่พระองค์ยังได้รับความเคารพเทิดทูนจากประชาชนนอกราชอาณาจักรอีกด้วย... ประเทศเยอรมนีจะไม่วันลืมพระเจ้าอยู่หัวจากการเสด็จเยือนประเทศเยอรมนีในฤดูร้อน ปี ค.ศ. 1960 ซึ่งชาวเยอรมันมากมายได้รับเสด็จอย่างปลาบปลื้ม พระองค์ทรงได้จารึกหน้าใหม่ของประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้ผูกพันแน่นแฟ้นและเชื่อถือซึ่งกันและกัน”

นายโยอาคิม เกาค์ ประธานาธิบดีสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

“ข้าพเจ้าจำได้ว่าพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่เปี่ยมไปด้วยพรสวรรค์และความอ่อนโยน ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมใจของชาวไทย ทรงนำพาประเทศไทยไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งทางเศรษฐกิจและมาตรฐานความเป็นอยู่ ทั้งยังทรงเป็นผู้สร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างญี่ปุ่นและไทย พระปรีชาสามารถของพระองค์จะเป็นที่จดจำของประชาชนชาวญี่ปุ่นทุกคน”

**นายชินโซ อาเบะ
นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น**

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นผู้พร้อมซึ่งคุณงามความดี ทั้งยังทรงตระหนักถึงความยุติธรรมอย่างลึกซึ้ง และห่วงใยในการปกครองประเทศให้มีความทันสมัย มีความยั่งยืน ทำให้ทรงเป็นที่รักของประชาชนชาวไทย และเป็นທີ່เคารพของประชาคมโลก...”

นายฟร็องซัวส์ ออล็องด์ ประธานาธิบดีฝรั่งเศส

๖๖

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย ซึ่งเป็นพันธมิตรแรกของเรา ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พระองค์ทรงเป็นผู้นำที่แท้จริง ด้วยทรมีพระปัญญา ความแข็งแกร่ง มนุษยธรรม และใส่ใจในความเป็นอยู่ของประชาชนทุกคน...

๑๑

**นายบิล คลินตัน
อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา**

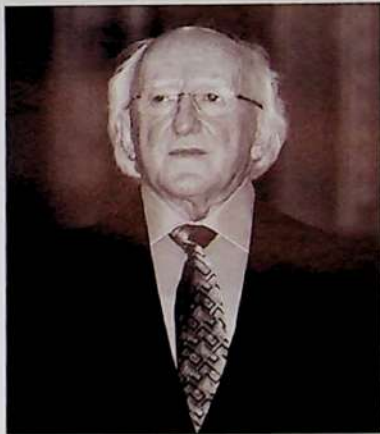
ข้อมูล : washingtonpost.com

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักทรงเป็นนักสู้ผู้ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยในการพัฒนาประเทศ ทรงอุทิศพระองค์อย่างไม่ย่อท้อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวประชา ด้วยจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์และพระปรีชาสามารถต้านนวัตกรรมของพระองค์ ทรงคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เป็นที่ยกย่องชื่นชมของคนทั้งโลก พระองค์ทรงทิ้งไว้ซึ่งความหวังอันจะเป็นมรดกตกทอดให้คนรุ่นต่อไปได้รักษาไว้”

นายบารัค โอบามา
ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา

“...การจากไปของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทำให้โลกต้องสูญเสียทั้งประมุขแห่งรัฐผู้ทรงครองสิริราชสมบัติอันยาวนานที่สุดและรัฐบุรุษผู้ทรงงานเพื่อความสงบสุขของปวงชน”

นายไมเคิล ดี. อิกกินส์
ประธานาธิบดีไอร์แลนด์

๖๖ พระองค์ทรงเป็นผู้นำ
แห่งอาณาจักรไทย ที่เปี่ยมไปด้วยเกียรติยศ
การอุทิศพระองค์ และวิสัยทัศน์ตลอดพระชนม์ชีพ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ระยิวคงสถิตอยู่ในหัวใจและความคิดถึงของทุกคนตลอดไป ๙๙

นางเทเรซา เมย์ นายกรัฐมนตรีสหราชอาณาจักร

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงเป็นสัญลักษณ์อันยิ่งใหญ่ ที่ทรงอุทิศพระองค์อย่างมากมายเพื่อประเทศไทย จนมีอาจหาญคำบรรยายได้ เราขอร่วมแสดงความเสียใจต่อประชาชนชาวไทยต่อการสูญเสียครั้งนี้”

นายนาจิบ ราซัค
นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย

“ข้าพเจ้าและประชาชนชาวอินเดียขอร่วมแสดงความเสียใจกับประชาชนชาวไทยต่อการสูญเสียพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุคของเรา”

นายเนเรนทรา โมดี
นายกรัฐมนตรีอินเดีย

“การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่เคารพอย่างสูง เป็นความรู้สึกใจหายและโศกเศร้าอย่างบอกไม่ถูก เสียขวัญจนยากจะยอมรับได้ คงเหมือนความรู้สึกของคนไทยทุกคนยามนี้ที่เป็นทุกข์ทเวชะอาดูรเกินจะบรรยาย เพราะในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเป็นยิ่งกว่าหัวใจของแผ่นดินนี้ หนทางหนึ่งที่จะแสดงความอาลัยคือการช่วยกันทำให้ความจงรักและภักดีต่อพระองค์ท่าน เป็นนิรันดร์ด้วยการสานต่องานที่ทรงริเริ่มไว้ตามทีแต่ละคนจะทำได้ สืบทอดคำสั่งสอนของพระองค์ท่าน ให้เป็นอมตะกับแผ่นดินไทยต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน”
นายแพทย์ปราเสริฐ ปราสาททองโอสถ

๖๖ **ผมจะน้อมนำพระบรมราโชวาท
 ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**

มาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ
 อย่างหาที่สุดมิได้ ตลอดไปไม่มีวันลืมเลือน
รภาพน สิริวิวัฒนภักดี

“แม้รู้ว่าวันนี้ต้องมาถึง แต่ยากที่จะทำได้ เพราะพระองค์ท่านทรงเป็นที่รัก เป็นศูนย์รวมใจของคนไทยทั้งชาติ พระองค์ท่านไม่เพียงแต่สอนแต่ทรงทำให้เราเห็น ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่และประเสริฐสุด ทรงงานหนักอย่างไม่เคยเหน็ดเหนื่อยเพื่อประชาชนและประเทศชาติที่ทรงรัก นับจากนี้สิ่งที่เราจะแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่านได้คือ ดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ตามแนวทางที่ ‘พ่อ’ สอนไว้ เชื่อว่าสิ่งที่พระองค์ปรารถนาที่สุดคือ ให้คนไทยรู้จักสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข”
ยุวดี จิราธิวัฒน์

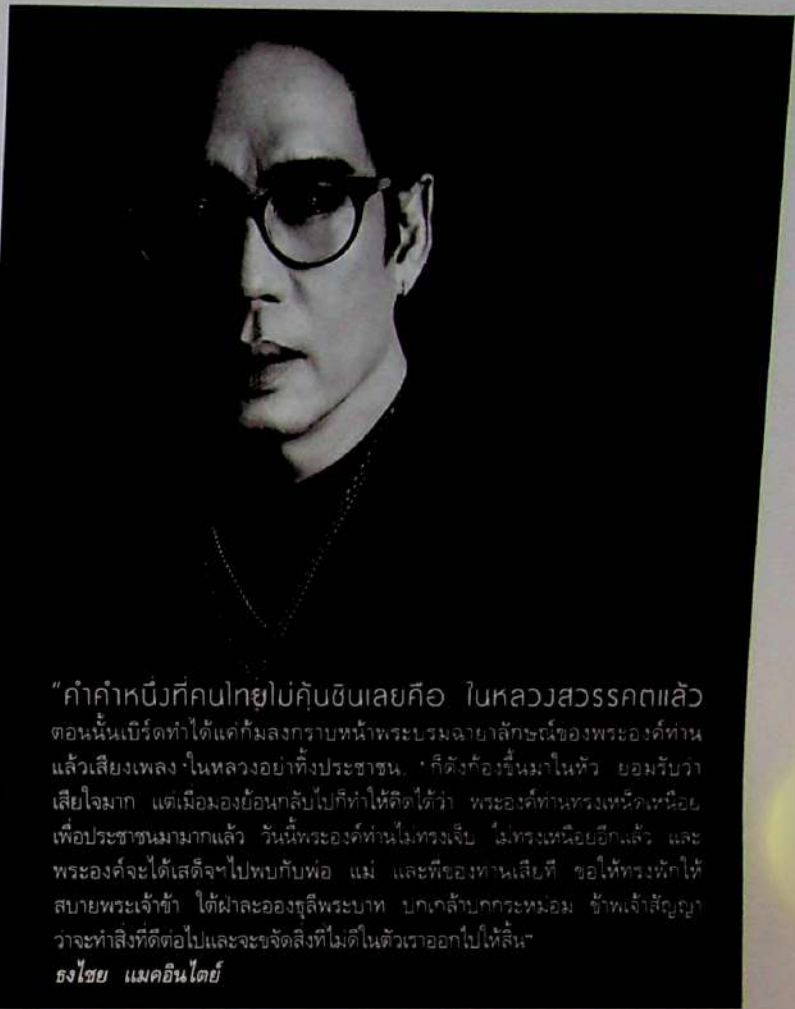

“ในวันที่ประเทศไทยได้เผชิญกับช่วงเวลามหาวิปโยคด้วยการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุด ปวงข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายปราศจากแล้ว ซึ่งฉัตรแก้วคุ้มครองปกเกล้าปกกระหม่อม แต่ถึงกระนั้นก็ต้องเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะต้องตั้งใจให้มั่นคง และช่วยกันสืบสานพระราชปณิธานที่จะเสริมสร้างความรักให้เกิดขึ้นในชาติต่อไป ขอปวงข้าพระพุทธเจ้าได้มีวาสนาเป็นข้าราชการทุกชาติไปตราบชั่ววันรันดร์”
ชฎาทิพ จุตระกุล

“ถ้ามีคนต่างชาติมาถามว่า ทำไมคนไทย ถึงรักพระเจ้าอยู่หัว คงต้องตอบพวกเขาว่า คนไทยรักพระเจ้าอยู่หัวไม่ใช่เพียงเพราะ ทรงเสียสละทุก ๆ วินาทีของพระองค์เพื่อ พวกเรา ไม่ใช่เพียงเพราะทรงใส่พระทัยในเรื่อง การเกษตร การประมง และทรัพยากรของชาติ ไม่ใช่เพียงเพราะทรงชี้แนะพวกเราเรื่องการ ครองชีพ น้ำกิน น้ำใช้ หรือแม้กระทั่งน้ำท่วม และภาวะจากร ไม้ใช่เพียงเพราะทรงห่วงใยเรา ในทุก ๆ ด้าน แต่เป็นเพราะพระองค์ที่นำทรงงาน เหล่านั้นเหมือนเราเป็นลูกหลานของท่าน ด้วย ความรักและเมตตาที่พวกเรารับรู้และสัมผัสได้ มาตลอด 70 ปี ความรักและความจงรักภักดี คงเป็นสิ่งเดียวที่พวกเราคนไทยทุกคนร่วมรู้สึก เหมือนใจดวงเดียวกัน”

คีรี กาญจนพาสน์

“คำคำหนึ่งก็คือคนไทยไม่จับขี้เหล็กคือ ในหลวงสวรรคตแล้ว ตอนนั้นเบิร์ตทำได้แค่ก้มลงกราบหน้าพระบรมฉายาลักษณ์ของพระองค์ท่าน แล้วเสียงเพลง ในหลวงอย่าทิ้งประชาชน ก็ดังก้องขึ้นมาในหัว ยอมรับว่า เสียใจมาก แต่เมื่อมองย้อนกลับไปก็ทำให้คิดได้ว่า พระองค์ท่านทรงเหน็ดเหนื่อย เพื่อประชาชนมานานแล้ว วันนี้พระองค์ท่านไม่ทรงเจ็บ ไม่ทรงเหน็ดเหนื่อยอีกแล้ว และ พระองค์จะได้เสด็จไปพบกับพ่อ แม่ และพี่ซอแทนเสียดาย ขอให้ทรงพักให้สบายพระเจ้าข้า ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท บกเกล้าบกกกระหม่อม ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะทำสิ่งที่ติดต่อไปและจะขจัดสิ่งที่ไม่ดีในตัวเราออกไปให้สิ้น”

ธงไชย แมคอินไตย์

“ขอให้พระองค์เสด็จสู่สวรรคาลัย ลูกคนนี้จะเดินตามรอยพระบาท ขอบพระคุณและจะเป็นคนดีเพื่อแผ่นดิน พ่อจะอยู่ในหัวใจ ขอบลูกคนนีตลอดไปครับ”

มิกค์ ทองระย้า

๘๘ คนไทยโชคดีที่สุดในโลกที่เคยได้รับ พระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นที่สุดมายาวนานกว่า 70 ปี ยากจะหา ความรักความเมตตาแบบนี้ได้อีกแล้วในทุกชั่วชีวิตวิญญาณ

ปริญญ์ เครือข่าย

“ในฐานะคนไทยคนหนึ่ง เราเหมือนสูญเสีย จิตวิญญาณส่วนหนึ่งของเราไป ไม่เคยมีความรู้สึก แบบนี้มาก่อน ยิ่งเห็นภาพพระราชกรณียกิจที่น่าตาไหล ได้อย่างไม่มีเหตุผล แต่ยิ่งอยากดู อยากได้ยิน รู้สึก ว่าเราโชคดีที่ได้เกิดบนแผ่นดินของพระองค์ท่าน เป็นประชาชนของพระองค์ และได้มีโอกาสใช้อาชีพ การทำงานของเราดำเนินรอยตามคำสอนของท่าน ขอให้อม สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านค่ะ”

เขมณิจ จามิกรณ์

“เชื่อว่าคนไทยทุกคนคงรู้สึกเหมือนกัน ถือเป็นความสูญเสียครั้งใหญ่ของคนในประเทศ ขณะเดียวกันผมเชื่อว่าท่านทรงงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนมากมาย และทรงเหนื่อยเต็มที่แล้ว ถึงวันนี้พระองค์ท่านก็ได้พักผ่อนเสียที”
ธีรเดช วงษ์พันธ์

๖๖ พระองค์ท่านจะทรงอยู่ในใจคนไทยตลอดไป ๙๙
บุษกร วงษ์พันธ์

“ความรู้สึกของการสูญเสียครั้งนี้ไม่สามารถบรรยายเป็นคำพูดได้ ก่อนหน้านี้มีรู้สึกอึดใจมาตลอดว่ามีพระองค์ท่านอยู่และคอยทำทุกอย่างเพื่อคนไทย แต่ตอนนี้มีเวลาย้ายเหลือเกินที่ตอนพระองค์ท่านยังอยู่ มีไม่ได้ทำอะไรเท่าที่ควร อยากกลับไปรับเสด็จอีกสักครั้ง อยากทำดีเพื่อท่านอีก ตอนนี้ไม่มีโอกาสอีกแล้ว เสียหายเหลือเกิน”
นิษฐา จิรยั้งยืน

“แม้พวกเราคนไทยจะมาจากประเทศที่เล็ก แต่พวกเราโชคดีที่สุดที่ได้เกิดและมีชีวิตในประเทศที่มีองค์พระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก ในหลวงรัชกาลที่ 9 ของพวกเราคือองค์ราชาแห่งราชันที่ปวงชนชาวไทยปลื้มเปิบิต ภาคภูมิใจเยี่ยมล้นสุดหัวใจ”
ศุภลักษณ์ อัมพฤษ

“พระองค์ท่านทรงเป็นเหมือนศูนย์รวมใจของคนไทย ผู้ทรงสั่งสมความดีมาตลอด 70 ปี ยังได้รับรู้พระราชกรณียกิจของท่านมากเท่าไร ชมก็ยิ่งรักท่านมากขึ้น เพราะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ตระหนักรู้ว่าพระองค์เองมีภาระหน้าที่อะไร ท่านทรงดีความคำว่า ‘กษัตริย์’ แบบที่ไม่มีกษัตริย์องค์ไหนทำมาก่อน นับจากนี้ไปพระองค์จะอยู่ในใจของคนไทยทุกคน”
อารยา เอ ฮาร์เก็ต

“ตั้งแต่หม่อมเกิดลืมนามาก็มีในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นพ่อและเสาหลักของประเทศ ในชีวิตประจำวันก็มีท่านอยู่ในทุก ๆ ที่ที่เราไป คุณพ่อคุณแม่เองก็เคยมีโอกาสดูรายการรับใช้ท่าน พอมาถึงวันนี้รู้สึกหัวใจสั่นคลอน แต่พยายามคิดถึงสิ่งที่ท่านเคยรับสั่งไว้ว่า อย่าร้องไห้ ทุกคนมีเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะฉะนั้นเราคงต้องเข้มแข็ง เพื่อเจริญรอยตามท่านและคำสอนของท่านต่อไป”
ศศิญา กระจ่างเนตร์

“สิ่งหนึ่งที่คนในครอบครัวผมสั่งสอนกันมาเสมอ และผมก็จะสอนลูกของผมต่อไป คือ เราโชคดีแค่ไหนที่ได้อยู่ในแผ่นดินไทย ได้อยู่อย่างสงบสุขในประเทศนี้ ได้อยู่ใต้ร่มโพธิ์ร่มไทรของพระองค์ท่าน และเป็นประเทศเดียวที่จะได้เห็นภาพความรักความสามัคคีแบบนี้ แบบที่ไม่มีทางได้เห็นที่ไหนในบ้านเมืองอื่น ฝรั่งเศสรู้สึกทึ่งในสิ่งที่เราทำ เพราะไม่มีผู้นำประเทศไหนที่จะได้รับความรักจากประชาชนขนาดนี้ หลังจากนั้นผมทำได้แค่ต้องแสดงความใส่ใจเอื้ออาทร ทำทุกอย่างให้คนไทยรักกันและกลับมายิ้มได้อีกครั้ง”
วิลลี่ แมคอินทอช

๖๖ หนูคิดว่าคนที่คนไปบ่นรอในหลวงตัวแต่เข้าถึเวียน เป็นเพราะว่าเขารักท่านมาก ซึ้งเขาลำบากนะ แต่ตัวชีวิตที่ผ่านมาของในหลวงลำบากกว่าเยอะ พระองค์ท่านไปในที่ที่คนอื่นไปไม่ได้ เพราะท่านบศัศรรย่มากๆ ที่ทำในสิ่งที่สุดยอด คิดถึแต่คนอื่น ไม่เคยคิดถึตัวเอง ไม่เคยรักัาเหนือย ไม่เคยคิดจะเพิก แม่ท่านสามารถเลือกทำอะไรก็ได้ที่อยากจะทำ แต่ท่านก็เลือกทำในสิ่งที่ยากและลำบากที่สุด ๑๑
เด็กหญิงในใจ เมืทชกะ

“พระองค์ท่านทรงดูแลประชาชนมาอย่างดีที่สุดแล้ว สิ่งที่เราจะทำได้คือระลึกถึงคุณงามความดีและสิ่งที่พระองค์ทรงทำให้เป็นแบบอย่าง แล้วน้อมนำมาปฏิบัติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชประสงค์ให้คนไทยรักกัน สามัคคีกัน พระองค์ทรงเป็นเหมือนสิ่งที่ครอบคลุมเราไว้ไม่ให้เราแตกแยก เราควรดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทนั้น ถือเป็นสิ่งที่ดีที่สุด”
ศรัวรา อิศสระ

“ทุกคนรู้อยู่แล้วว่าวันนี้ต้องมาถึง แต่พอเกิดขึ้นจริง ๆ ก็ปรับตัวไม่ทัน ถึงอย่างนั้นชีวิตต้องเดินไปข้างหน้า ผมคิดว่าเมื่อเราปรับสภาพหัวใจตัวเองได้ เราจะเปลี่ยนความรู้สึกนั้นให้เป็นความระลึกถึง ซึ่งอาจทำให้ได้อยู่ใกล้พระองค์มากขึ้น นั่นคือการมีพระองค์อยู่ในหัวใจของเราตลอดไป”
ธนกฤต พานิชวิทย์

“วันนี้พ่อไม่ได้จากเราไปไหน
แต่พ่ออยู่ในหัวใจของคนไทยทุกคน
คำสอนของพ่อจะอยู่ในการดำเนินชีวิตเราตลอดไป เชื่อว่า
พ่อกำลังมองเราอยู่บนสวรรค์ จะตั้งใจดำเนินชีวิตให้สมกับที่
พ่อเหนื่อย จะไม่หิวน้ำที่พ่อทำบุญเปล่า แม้จะมองไม่เห็นพ่อ
ด้วยตาเปล่าอีกต่อไป แต่พ่อจะอยู่ในหัวใจลูกเสมอ”

ฝนทิพย์ วัชรตระกูล

“นับจากวันที่พ่อจากไป เหมือนชีวิตขาดแสง
นำทาง ไม่รู้วันไหนจะกลับไปเข้มแข็งได้เหมือนเดิมอีก
มีแต่เสียงย้ำในใจว่าจะไม่มีพ่ออีกแล้ว ถึงวันนี้ทำได้
เพียงแค่แหงนหน้ามองขึ้นไปบนฟ้า ที่ที่เทวดาได้พักอยู่
บนสวรรค์ หวังให้พระองค์มองลงมาเห็นความรู้สึกในใจ
ของพวกเราชาวไทย และเห็นความตั้งใจจริงของเรา
ที่จะตั้งใจทำดีและอุทิศตนเพื่อแผ่นดิน จะตั้งใจเดินตาม
รอยเท้าพ่อตลอดไป”

ณรุพร เตมียาภรณ์

“ท่านทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ไม่เคยตรัสว่ารักประชาชน แต่ทุก
การกระทำของพระองค์ตลอด 70 ปีบอกได้ว่าท่านรักประชาชน รักแผ่นดิน
รักประเทศชาติมากมายแค่ไหน แม้จะมีฐานันดรเป็นพระมหากษัตริย์
แต่ทรงเลือกอยู่กับราษฎร อยู่กับความทุกข์ยาก สุขกับความจน เพื่อให้
คนของท่านมีชีวิตที่ดีและสุขสบายขึ้น ท่านทรงงานหนักเหลือเกินเพื่อ
ประชาชนและแผ่นดินนี้”

ลลิตา ปัญโญภาส

“ตั้งแต่จำความได้ เห็นพระองค์ท่านทรงงาน
ต่าง ๆ มากมาย และมีพระบรมราโชวาทที่สอนให้เรา
ประพฤติดี ทำดี ทั้งหมดนี้ซึมซับอยู่ในใจของคนไทย
ทั้งชาติ เปรียบเสมือนน้ำทิพย์หล่อเลี้ยงจิตใจพวกเรา
วันนี้แม้พ่อหลวงจะไม่อยู่แล้ว แต่สิ่งที่ทรงทำจะคงอยู่
ตลอดกาล เป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่มีค่า
สูงสุดและเป็นคุณเอนกอนันต์ต่อมวลมนุษยชาติ”

สุรียน ศรีอรทัยกุล

“คงไม่มีอะไรจะตอบแทนพระองค์ท่าน ได้นอกจากทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ตอนนั้นมีบทบาทเป็นนักแสดง ก็จะประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก ๆ รุ่นหลังต่อไปหากมีบทบาทเป็นแม่ก็จะเป็นแม่ที่ดี มีเมตตาอารี จะอบรมลูกให้เขาภูมิใจในความเป็นไทย และตอบแทนแผ่นดินไทย ที่วันหนึ่งเคยมีพ่ออยู่หัวที่ประเสริฐที่สุด”

บุษกร หงษ์มานพ

“เรารักในหลวง พุดอย่างเดียวไม่พอ ต้องลงมือทำ เพราะพระองค์ท่านทรงสอนเราด้วยการลงมือทำมาตลอด 70 ปี ผมไม่มีคำสัญญาหรือสาบาน แต่ผมจะลงมือทำทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด จะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ชั่วชีวิต ตราบจนชั่วลูกชั่วหลานสืบไป”

ภูธเนศ หงษ์มานพ

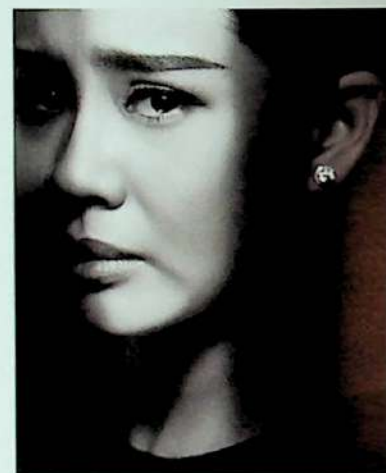
“ถือเป็นโชคดีที่สุดของพวกเราที่เกิดมาในแผ่นดินของรัชกาลที่ 9 เพราะมีสิ่งพิเศษอย่างประเทศอื่นในโลกไม่มี นั่นคือความรักที่ท่านมีให้เรา และความรักที่พวกเรากวายเป็นให้ท่าน เป็นความรักที่ยิ่งใหญ่ ตอนนี้อยู่เชื่อว่าทุกคนรู้สึกไม่ต่างกัน ไม่มีใครเศร้ากว่าใคร เป็นความรู้สึกที่อธิบายเป็นคำพูดไม่ได้ และเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในชีวิต แต่ประจักษ์คำสอนของพ่อไว้ปฏิบัติอย่างที่กษัตริย์ตลอดต่อไป”

ไพบรียา ลุนด์เบิร์ก

“ในวันนี้ไร้ซึ่งร่มพระบารมี แม้เราคนไทยจะหัวใจแตกสลาย แต่ชีวิตต้องดำเนินต่อ เหมือนที่พระองค์เคยตรัสไว้ ‘เสียใจได้ แต่อย่าละเลยหน้าที่ คนที่อยู่ทางนี้ก็ต้องดำเนินชีวิตต่อไปให้ได้’ ยิ่งเสียใจ ยิ่งอาลัย เรายิ่งต้องทำดี ตั้งใจทำหน้าที่ของเราให้มาก ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้”

นพ.พุดผิงค์ ภูมิสุวรรณ

“ทุกวันนี้ไม่ว่าจะมองไปทางไหน สิ่งที่พระองค์ทรงทำได้อยู่ในทุกอนุ ทั้งบนแผ่นดิน สายน้ำ ผืนฟ้า และอากาศ แม้ในสิ่งที่จับต้องไม่ได้ท่านก็สถิตอยู่ เพราะทรงงานให้ประเทศชาติในทุกด้านมาตลอดพระชนม์ชีพ ทำให้ในวันที่ไม่มีพระองค์ท่าน นัยเข้าใจคำว่า ‘สูญเสีย’ อย่างลึกซึ้ง เพราะเมื่อ ‘เสีย’ ไปแล้วทุกอย่างเท่ากับ ‘สูญ’ จริง ๆ ไม่รู้ว่าเราจะก้าวต่อไปอย่างไร แต่จากนี้จะขอนำคำสอนของท่านมาเป็นแสงส่องใจนำทางชีวิตต่อไป”

สุจิรา อรุณพิพัฒน์

๖๖ ๘ ทรงเป็นความหมาย
แหว่งปลิวของแผ่นดิน
อย่างแท้จริง

แม้วันนี้ปลิวกายปลิวใจของพระราชโอรสเสวย
แต่ปลิวแหว่งความจงรักภักดีระยงคงอยู่...

ชวินันฉัตร

วราวุธ เลาเทพิน

“ผมไม่สามารถที่จะพูดอะไรได้มากไปกว่าคำว่า หัวใจแตกสลาย ผมโตมา
ในครอบครัวข้าราชการ พระองค์ท่านจึงทรงเป็นทั้งแบบอย่างและที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ
ของผมมาตลอดในทุกมิติและบทบาท ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ติดดินที่สุด
เท่าที่เคยเห็น และทรงเป็นต้นแบบของเราอย่างแท้จริง แม้กระทั่งในวันสุดท้าย
ผมรู้สึกว่พระองค์ท่านก็ยังคงสอนพวกเราผ่านรถพระที่นั่งเคลื่อนพระบรมศพ
ที่เป็นเพียงรถธรรมดาๆ เหมือนจะตรัสบอกเราว่า ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงนะลูก”
ฉัตรวิภา สกิดใจ

“ผมคิดว่าเวลานี้เราควรรักกันมากขึ้น เพราะคนที่รักเรา
มากที่สุดไม่อยู่แล้ว ยิ่งได้อ่านเรื่องราวของพระองค์ก็ยิ่งทำให้
คิดถึง แต่ผมคิดว่าสำคัญที่สุดที่จะตอบแทนพระองค์ได้คือ
การกระทำ ผมจึงคิดบทวนกับตัวเองว่าในแต่ละวันเรา
ทำอะไรเพื่อแผ่นดินและเพื่อพระองค์ท่านไปแล้วบ้าง นั่นคือ
ต้องรู้หน้าที่ตัวเอง ลดสิ่งที่ไม่ดี ทำในสิ่งที่ดี และหากช่วยเหลือ
อะไรใครได้ ต้องรีบลงมือทำครับ”

ภาคิน คำวิสัยศักดิ์

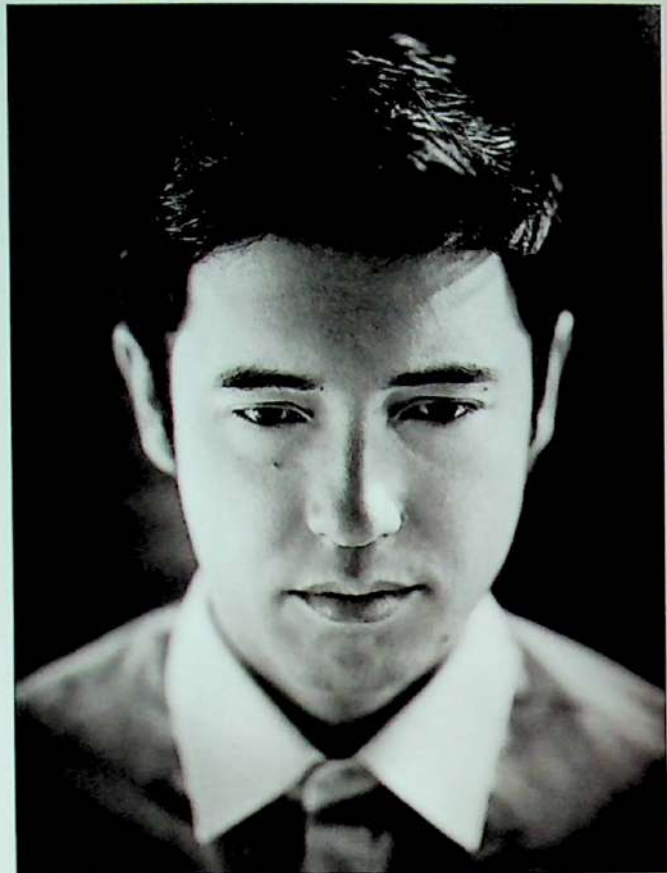
“แม้เบลจะรู้ว่าคนเราสังขารไม่เที่ยง แต่การจากไปของพระองค์ท่าน
ก็ยากเกินกว่าจะรับได้ เพราะเราเกิดมาในยุคที่ท่านทรงทำทุกอย่างไว้ให้
พร้อมหมดแล้ว ชีวิตที่เรามีวันนี้ พื้นดินที่เราเหยียบ เบลได้แต่คิดว่า
แม้ตัวท่านไม่อยู่แล้ว แต่หัวใจของท่านยังอยู่ เพราะหัวใจของท่านคือ
คนไทยทุกคน เราจะต้องรวมกันเป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นหัวใจดวงเดียว
เป็นหัวใจของท่านค่ะ”

ราณี แคมเปน

“นับตั้งแต่เมื่อครั้งดิฉันยังเด็กและได้เห็นภาพหลอดยาสีฟันแบนเรียบที่บีบยาสีฟันออกมาหมดของในหลวง ทำให้ได้คิดว่าแม้พระองค์จะเป็นถึงกษัตริย์ แต่ทรงดำเนินชีวิตอย่างไม่ฟุ้งเฟ้อ ตั้งแต่นั้นมาเมื่อไรที่จะทิ้งหลอดยาสีฟันดิฉันต้องมั่นใจว่าหมดแล้วจริงๆ หลังจากวันที่ 13 ตุลาคม 2559 ทุกครั้งที่บีบหลอดยาสีฟัน ความทรงจำนั้นกลับมา นับจากนี้จะขอนำทุกคำสอนของพ่อมาสอนลูกสอนหลาน เพื่อให้พระองค์ท่านอยู่กับพวกเราคนไทยต่อไปตราบนานเท่านาน”

โตกนา เลวจันทร์

“กษัตริย์ของเราไม่ได้ยิ่งใหญ่ ด้วยความมั่งคั่งหรือด้วยความ เป็นมหาอำนาจ แต่กษัตริย์ของเรายิ่งใหญ่ด้วยความรักและความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระองค์”

แอนดริว เกร็กสัน

“นอกเหนือจากการสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดไม่ได้ พระองค์ยังทรงเป็นต้นแบบของทุกอย่างและทรงเป็นที่สุดในทุกด้านที่ทรงทำ ทั้งเรื่องวิทยาศาสตร์ ดิน น้ำ ไปจนถึงเรื่องดนตรี ศิลปะ และทางธรรม จนเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ อีกทั้งยังมีความเมตตาและเสียสละเพื่อปวงชน ชีวิตนี้ไม่รู้จะทหาบุญใดใดที่เทียบพร้อมในทุกทางเช่นนี้ได้จากที่ไหน พระองค์คือเทวดาเดินดินจริงๆ”

เข็มอัปสร สิริสุขะ

“การสูญเสียสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตครั้งนี้ทำให้ฉุกคิดได้ว่า ทำไมเราต้องสูญเสียก่อนจึงจะรู้คุณค่าของบางสิ่ง ทุก ๆ คำสอนของท่าน ทุก ๆ พระราชกรณียกิจทวนกลับมาให้เราคิดและเตือนสติตัวเองว่าต่อจากนี้ไม่ใช่แค่ 1 ปีที่ต้องไว้ทุกข์ แต่ต้องเป็นตลอดชีวิตที่เราจะคอยเตือนตัวเองให้เดินตามคำของพ่อ เพราะหากทุกคนทำดี ก็จะช่วยให้สังคมดี ทำให้ประเทศไทยมีความสุขมากกว่าประเทศอื่นที่ไม่มีพระมหากษัตริย์ที่ชื่อว่า ‘ภูมิพล’”

วรรษยา นิลคุหา

“ແหม่มเคยเล่นเป็นแม่พลอยในละครเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ที่ต้องอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านรัชสมัยถึง 4 ครั้ง แต่เราได้เข้าใจความรู้สึกของแม่พลอยจริงๆ ก็วันนี้ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเป็นที่สุดของชีวิตเราจริงๆ แหม่มพูดได้เลยว่าไม่มีประเทศไหนในโลกที่จะมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงงานเพื่อประชาชนขนาดนี้ ทุกคำสอนของพระองค์คือคัมภีร์ชีวิตที่สามารถนำมาดำเนินรอยตามได้จริง คนไทยโชคดีที่สุดในโลก แหม่มเชื่ออย่างนี้และจะเชื่อตลอดไป”

จินตหรา สุขพัฒน์

“บอจมีความเพียรที่บริสุทธิ์
ปัญญาที่เฉียบแหลม กำลังกายที่สมบูรณ์”

พระราชปรารภนี้จะถือเป็นพรและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในหัวใจข้าพเจ้าตลอดไป และขอตั้งปณิธานว่าจะทำงานเพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สืบไป

ระริน อุทกะพันธุ์ ปัญจรุ่งโรจน์

“ไม่มีครั้งไหนที่รู้สึกเศร้ารุนแรงเท่าครั้งนี้ เพียงวูบเดียว ทุกอย่างเหมือนหยุดนิ่งลง หนึ่งหตุกลงไปหนึ่ง ทำอะไรไม่ถูก หายใจไม่ออก อยากรู้ได้ยืนปฏิบัติภารกิจ แต่ไม่มี ที่ผ่านมามีแม่เราจะรู้ว่ารักท่านแค่ไหน แต่เพิ่งมีครั้งนี้ที่เราก็มกราบท่านและตั้งจิตอธิษฐานว่า จะขอตั้งใจทำตามทุกคำสอนที่พระองค์เฝ้าเพียรพยายามบอกและส่งต่อไปถึงลูก ให้เขาได้รู้ว่าโชคดีเพียงใดที่ได้เกิดมาในแผ่นดินไทยในสมัยรัชกาลที่ 9”

ปภัดา ธรรมวัฒนะ

“ทุกครั้งที่ผมดูพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จะรู้สึกเสมอว่าอยากเป็นคนที่ดีขึ้น อยากทำเรื่องดีๆ เหมือนอย่างทรงทำให้ประเทศไทยมาตลอด หลายปีที่ผ่านมามีคนไทยมีความขัดแย้งกันเยอะ แต่ผมเชื่อว่าเราสามารถทำดีกว่านี้ได้ มาเป็นคนไทยอย่างที่พระองค์อยากให้ เป็นคนที่ดีขึ้นเพื่อประเทศของเรา”

กฤษฎา สุโกศล แคลปป์

ชาตุนรงค์ พรดิษฐ์รัตน์ : ผู้จัดการพระบรมฉายาลักษณ์

ขออนุญาตนำมกรหม่อม รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้
ข้าพระพุทธเจ้า
สทธรณ์ออมทรัพย์พนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด